Úvodem

Evropský člověk, který neumí japonsky a nemůže se podívat do Japonska, a přes to touží poznat tuto zemi, snaží se nabýt znalostí o Japonsku četbou poučné a krásné literatury. Poučná literatura o Japonsku, k níž patří hlavně cestopisy, je výtvorem cizinců, tedy ne Japonců, kteří po kratším nebo delším pobytu v zemi vycházejícího slunce pokusili se vtělit své dojmy a zážitky v knihy. Takové cestopisy nám přiblíží dokonale věci a fakta, dovíme se z nich o japonské literatuře, výtvarném umění, divadle, o sociálních a hospodářských poměrech a spoustě jiných věcí, ale velmi málo o nitru japonského člověka a o citech, jež je naplňují.

Krásná literatura, jež nám dává již více nahlédnouti do japonské duše, je dvojího původu: jednak jsou to zase nejaponské práce, japonerie, romány a povídky s náměty z japonského prostředí, a pak překlady japonských spisovatelů.

Japonerie jsou obyčejně psány lidmi, kteří se dívají na Japonsko s obdivem a jsou do něho zamilováni tak, že na něm vidí jenom to krásné, a nejsou schopni hledat a nalézt na něm vady a nedostatky a napsat o nich ve svých knihách. Tím se stává, že jejich práce jsou příliš subjektivní, líčí Japonsko jednostranně, příliš idealisují a zkreslují do určité míry skutečnost. Jejich vlivem nabyl evropský čtenář o Japoncích představy, že to jsou bytosti dokonalé po všech stránkách a prosté všech nectností a vad, na něž je bohata lidská společnost na západě.

Japonská země a japonská duše je tak složitá a tajemná,

že je nad Evropanovy síly dokonale ji pochopit a ji porozumět. V japonské duši se vyzná a ji popsat umí zase jenom Japonec. Jednou řekl jeden z japonských přátel Lafcadio Hearnovi, známému autoru četných spisů o Japonsku, že Japonce člověk začíná poznávat teprve tehdy, až dospěje k náhledu, že jim vůbec nerozumí. Proto Evropanu nezbývá nic jiného, než chopit se ruky japonského autora a nechat se jím vést bludištěm japonské duše, neboť jinak bude tápat, sejde s cesty a nikdy nedojde k cíli: k pravému poznání Japonska.

Soseki Nacume, autor románu Botčan, se narodil 5. ledna 1867 v tokijské čtvrti Ušigome. Byl vychován cizími lidmi a nemožno říci, že jeho mládí bylo příliš šťastné. Když vyšel z I. Vyšší střední školy (Daiiči Koto Čugakko), absolvoval přípravný kurs pro studium na Císařské universitě v Tokju (Tokjo Teikoku Daigaku), na niž vstoupil potom jako posluchač filosofické fakulty. Za studijní obor si zvolil angličtinu. Roku 1893 dokončil s vynikajícím úspěchem svá studia a učil pak nějakou dobu na tokijské Vyšší normální škole. Roku 1895 byl ustanoven profesorem angličtiny na střední škole v městě Macujama na ostrově Šikoku. Na této škole prý sbíral látku k svému románu Botčan. Roku 1896 resignoval na toto místo a odešel na střední školu do Kumamota na ostrově Kjušu. Roku 1900 dostal státní stipendium a odebral se do Londýna, kde do roku 1903 studoval anglickou řeč a literaturu. Po svém návratu učil na I. Vyšší střední škole a současně přednášel jako lektor o literatuře, literární kritice a anglickém písemnictví na Císařské universitě v Tokju. Roku 1907 se vzdal učitelské dráhy a vstoupil do redakce největších japonských novin Asahi, kde vedl literární hlídku. V těchto Asahi Šimbun vycházely jeho práce na pokračování. Kolem roku 1910 propukla u něho žaludeční choroba, na niž 9. prosince 1916 ve stáří 50 let zemřel.

Do roku 1904 byl Nacume znám jen malému okruhu čtenářů jako básník sedmnáctislabičných básní haiku, nejkratší to básnické formy japonské. Jeho sláva začíná roku 1905, kdy vydal díla Rondon-To (Londýnská věž) a Wagahai wa neko de aru (Jsem kočka).

Roku 1906 vyšel Botčan a mistrovské dílo autorovo, lyrický cestopis Kusa-makura (Polštář z trávy), v němž Nacume předvedl svůj mistrovský sloh a projevil své názory na literaturu. Prvním příspěvkem do Asahi Šimbun je romanticky zabarvený román Gubidžinso (Vlčí mák), jenž rovněž vyniká velkolepým slohem a dramatickou koncepcí a jedná o tragické lásce hrdé a krásné ženy. To jsou hlavní díla z prvé poloviny Nacumova literárního tvoření. Pak se jeho sloh vykrystalisoval a nabyl trvalé formy. Od realismu přešel k ostrému psychologickému pozorování svého okolí, jež mu poskytovalo náměty k jeho další literární tvorbě. Vrcholu v psychologickém románu dosahuje díly Kokoro (Mysl) a Kodžin (Poutník). Nedokončen zůstal jeho román Meian (Světlo a stín).

Sebrané spisy Soseki Nacume byly vydány v letech 1928—1929 ve 20 svazcích a obsahují básně, romány, povídky a kritické essaye.

Nacume zahájil svým dílem boj proti naturalismu, který byl v jeho době v japonské literatuře rozšířen, a hlásal filosofii, že život je krásný, jestliže jen člověk ví, jak užívat volných chvil a těšit se z nich. Byl jedním z největších japonských literárních duchů na rozhraní devatenáctého a dvacátého století, a jeho dílo mělo velký vliv na utváření myšlenkového ovzduší té doby. Pod jeho vlivem rostla moderní japonská literatura a ukázky z jeho děl jsou dosud vydány v čítankách pro střední a vyšší školy jako příklady japonské klasické literatury.

Botčan je úsek ze života mladého muže, zrozeného

v Tokju, který má horkou krev a rád se ukvapí, je však prostého a čistého srdce, má smysl pro čest a poctivost, nesnáší bezpráví a je ochoten pustit se kdykoli v boj za právo a dobro. Spravedlivé rozhořčení v něm vyvolává, že lidé se přetvařují a neříkají vždy upřímně a poctivě to, co si myslí. Bouří se proti tomuto světu, v němž je všechno převráceno, a jeho mravní zásadou je, že falešný a neupřímný člověk je roven člověku nepoctivému a beze cti. Příběh je sžíravou kritikou pokrytecké lidské společnosti ve venkovském městě, kde hlavní úlohu hraje několik středoškolských profesorů pochybného charakteru. Botčan se stane obětí jejich ničemných spádů, ale jeho upřímná povaha vítězí posléze nad bezcharakterností jeho kolegů.

Botčan je slovo, které má velmi mnoho významů: znamená chlapec, synáček, miláček, mazlíček, mladý pán, naivní, prostoduchý člověk a pod. V románě jím volala stará služka Kijo hrdinu románu, když byl ještě chlapcem, a ani když dospěl, neříkala mu jinak.

V Botčanovi nakreslil Nacume typ Edokka, člověka zrozeného v japonském hlavním městě Tokju. Edokko má zdravý smysl pro humor, pomáhá vždy slabému a utlačovanému, vyznačuje se ukvapeností, odvážným duchem, ušlechtilostí a pohotovostí postavit se i proti osobě postavením vyšší, je-li přesvědčen, že právo je na jeho straně, ale stejně se omluvit třeba i dítěti, pozná-li, že neměl pravdu.

Botčan není největším dílem Soseki Nacume, ale přes to jej velmi proslavil. Jím si získal trvale přední místo a jméno v japonském literárním světě. Nacume napsal více románů vážnějších a trvalejších hodnot, ale Botčan mu zajistil nehynoucí slávu.

I.

Mládí

Po rodičích zděděná unáhlenost mi byla již od dětství vždy jen na škodu. Když jsem chodil do obecné školy, skočil jsem z prvého patra školní budovy a asi týden jsem se pak nemohl postavit na nohy. Snad se někdo zeptá, proč jsem provedl takovou pošetilost. Neměl jsem k ní zvlášť vážného důvodu. Když jsem se totiž díval z okna v prvém patře nové budovy, jeden spolužák, aby mne dopálil, řekl žertem, že jsem sice známý vychloubač, ale z prvého poschodí že přece neskočím, a posmíval se mi, že se bojím. Otec, vida mě vracet se domů na zádech školníkových, vyvaloval oči úžasem a nazval mě nezdárníkem, jenž skáče z pater a nemůže se pak postavit na nohy. Odpověděl jsem mu, že mu ukáži, jak se mi příště skok bezvadně povede.

Jednou jsem dostal od příbuzných kapesní nůž. Když jsem ukazoval kamarádům, jak se jeho čepel krásně leskne ve slunečních paprscích, prohlásil jeden z nich, že nůž se sice hezky třpytí, ale to ještě neznamená, že dobře řeže.

»Že neřeže? Ukážu ti, že přeřízne cokoli!«, tvrdil jsem.

»Tak se řízni do prstu!«, žádal kamarád a já jsem se řízl nožem napříč do palce pravé ruky.

Na štěstí byl nůž malý a kost prstu tvrdá, takže mi

palec dosud drží na ruce. Ale jízva mi už zůstane až do smrti.

Jdeme-li po našem dvoře dvacet kroků na východ, táhne se tam směrem k jihu zahrada a v ní právě uprostřed stál kaštan. Byl to kaštan, který mi byl mnohem dražší než můj život. Když dozrával, vycházel jsem zadními vrátky, hned jak jsem ráno vstal s lůžka, posbíral jsem spadané plody a jedl je pak ve škole. Na západě přiléhala k naší zahradě zahrada souseda Jamašira, jenž byl majitelem zastavárny a měl asi čtrnáctiletého syna Kantara. Nemusím říkat, že Kantaro byl zbabělec. Bylo to vidět z toho, že jako zbabělec přelézal bambusový plot a chodil nám na kaštany.

Jednou večer jsem se skryl ve stínu vrátek a konečně jsem sousedova kluka dopadl. Kantaro, vida, že mi nemůže uniknout, napjal všechny své síly a vrhl se na mě. Byl o pouhé dva roky starší než já. Na zbabělce měl sílu velikou. Jak mě udeřil svou plochou hlavou do prsou a mocně na ně tlačil, hlava se mu svezla a vjela do rukávu mých lněných šatů. Nemoha se bránit rukou, jež mi teď nebyla nic platná, třásl jsem jí sem a tam, při čemž hlava sousedova kluka se zmítala brzy doprava a zas doleva. Na konec se mi po velkém úsilí zakousl v rukávě do paže. Protože jsem cítil velikou bolest, opřel jsem se na svého soka, a podraziv mu nohy shodil jsem ho na jejich pozemek; zahrada sousedova byla skoro o dva metry níže než naše. Kantaro rozbil polovinu bambusového plotu a s bolestným výkřikem padl po hlavě na jejich území. Při pádu se urval rukáv mých lněných šatů a má ruka byla náhle volná. Toho večera šla moje matka omluvit se Jamaširovi a při té příležitosti přinesla domů můj utržený rukáv.

Kromě tohohle jsem napáchal ještě spoustu dalších darebáctví. S tesařovým Kaneko a s Kaku, synem prodavače ryb, jsme zpustošili záhony mladé mrkve, která

patřila zahradníku Mosaku. Udělali jsme si zápasnickou arénu na slámě, jíž byla pokryta místa, kde mrkev teprve vyrážela, a celé půldne jsme se na ní potýkali, až všechna mrkev byla úplně zašlapána do země. Jindy jsem zasypal zavodňovací potrubí na rýžovém poli, patřícím jakémusi Furukawovi, jenž se pak přihnal za mnou domů. Bylo to zařízení sestávající z tlusté bambusové tyče, jež byla uvnitř zbavena přepážek a ponořena hluboko do studně. Z ní tryskala voda a zavlažovala rýži na poli. Nevěděl jsem tehdy, nač je takové zařízení a nacpal jsem dovnitř kamení a klacky. Když jsem se přesvědčil, že už voda neteče, vrátil jsem se domů. Při večeři se přihnal Furukawa. Byl celý rudý a hlasitě nadával. Skončilo to tím, že jsme musili zaplatit náhradu za způsobenou škodu.

Otec mne neměl ani trochu rád a matka přála jen mému staršímu bratrovi. Bratr měl obličej bílý jako křídu a toužil stát se hercem ženských úloh na divadle. Otec mi na potkání stále opakoval, že ze mne nikdy nebude nic kloudného. Matka zase naříkala, jaké má se mnou trápení a co jen ze mne bude, budu-li pokračovat ve svých neplechách. Není ze mne věru nic kloudného. Jsem takový, jaký jsem. Matka se sice právem soužila strachem o moji budoucnost, ale já stále ještě žiji, aniž jsem se dostal do káznice.

Tři dny před matčinou smrtí jsem dělal v kuchyni přemety, udeřil jsem se při tom o roh plotny do žeber a způsobil jsem si velkou bolest. Matka se nesmírně zlobila a prohlásila, abych jí, nemíním-li se polepšit, nechodil už nikdy na oči. Proto jsem se sebral a odjel k příbuzným.

Pak přišla zpráva o její smrti. Nepomyslil jsem si, že umře tak záhy. »Byla-li její nemoc tak vážná, měl jsem se přece jenom chovat lépe,« řekl jsem si a vrátil jsem se domů. Bratr mi pak vyčetl, že nemám úctu k rodi-

čům a že mou vinou zemřela matka tak předčasně. Dopálil jsem se a dal jsem mu políček. Dostal jsem za to zle vynadáno od otce.

Po matčině smrti jsem žil s otcem a bratrem. Otec nic nedělal a kdykoli mě viděl, říkával jako ze zvyku, že se nehodím k ničemu, naprosto k ničemu. Co mínil tím k ničemu, nevím dodnes. Byl to podivín!

Bratr se chtěl stát obchodníkem a ustavičně se učil anglicky. Od přírody měl ženskou povahu, byl lstivý, takže jsme se nikdy nesblížili. Průměrně jednou tak za deset dní jsme se hádali. Při hraní šachů se mu jedenkrát povedl nějaký zbabělý tah a hned se mi začal posmívat, že mě vehnal do slepé uličky. Ve mně vzkypěla žluč a vmetl jsem mu věž, kterou jsem držel v ruce, mezi oči. Způsobil jsem mu otevřenou ranku, z níž vyteklo trochu krve. Když to bratr žaloval otci, ten prohlásil, že mě vydědí.

Smířil jsem se se svým osudem a očekával jsem, že budu vyděděn, jak otec prohlásil. Ale služka Kijo, která u nás sloužila už deset let, prosila s pláčem za mne u otce, a po velké námaze se jí podařilo utišit jeho hněv. Z otcova hněvu jsem si mnoho nedělal, poněvadž se mi nezdál tak zlý, ale Kijo mi bylo líto.

Tato služka, jak jsem slyšel, prý pocházela ze staré samurajské rodiny, jež rozpuštěním vojenské třídy a obnovením císařovy moci v osmašedesátých letech minulého století přišla na mizinu a s Kijo to na konec došlo tak daleko, že musila jít sloužit.

Dnes už byla stařenkou. Velmi mě milovala, nevím proč. Snad v některém z našich předešlých životů jsme byli v příbuzenském svazku. Zní to podivně! Právě mne, na něhož vlastní matka se tři dny před svou smrtí rozhněvala — mne, jemuž vlastní otec stále předhazuje, že jsem budižkničemu — mne, na něhož si v celé čtvrti

ukazují jako na výlupek všech nectností — právě mne si slepě oblíbila.

Již dávno jsem se smířil se skutečností, že nemám povahu, jež by se líbila druhým lidem, a proto jsem si nebral příliš k srdci, bylo-li se mnou nakládáno jako s kusem dřeva. Ale nemohl jsem pochopit, proč mne Kijo má tak ráda. Chválívala mě někdy v kuchyni, když tam nikdo nebyl. Říkala, že jsem přímý a že mám dobrou povahu. Ale já jsem nerozuměl dobře smyslu jejích slov. Jsem-li dobrý, myslil jsem si, měli by být i druzí lidé ke mně hodnější, nejen Kijo. Vždy, kdykoli mi Kijo říkala takové věci, odpovídal jsem jí, že nemám rád lichotky. Nato řekla, že právě z toho je vidět, že mám dobrou povahu a se zalíbením se dívala do mé tváře. Zdálo se mi, že je na mě pyšná, jako bych byl jejím vlastním dítětem. Až mi z toho bylo poněkud nevolno.

Po smrti matčině mě Kijo měla ráda ještě víc. Často jsem se divil ve svém dětském srdci, proč mě tak miluje. Jindy jsem si myslil, že by pošetilá udělala lépe, kdyby s tím přestala. Někdy mi jí bylo líto. Ale ať jsem si myslil cokoli, Kijo mě měla stále stejně ráda.

Časem mi kupovala ze svých peněz cukroví a jiné mlsky. Za chladných večerů opatřovala tajně moučku na nudle a neočekávaně mi přinášela horkou nudlovou kaši do postele. Někdy dokonce koupila misku kouřících nudlí od prodavače. Ale nedávala mi jen jídlo. Dostal jsem od ní také ponožky, tužky, zápisník. Půjčila mně dokonce i tři jeny, ale to bylo mnohem později. Neřekl jsem jí, aby mi je půjčila. Přinesla mi je sama do mého pokoje a dala mi je se slovy, abych je utratil, protože prý ví, že mě trápí nedostatek peněz. Řekl jsem jí ovšem, že jich nepotřebuji, ale poněvadž naléhala, abych si je vzal a koupil si za ně co chci, vypůjčil jsem si je od ní. Mám-li být upřímný, měl jsem z nich ohrom-

nou radost. Dal jsem tři jeny do váčku a zastrčil jej do kapsy. Když jsem pak šel na záchod, spadl mi váček do žumpy. Viděl jsem, že sám nic nepořídím a proto jsem šel povědět Kijo, co se mi přihodilo. Našla rychle bambusovou tyč a uklidnila mě, že mi peníze sama vytáhne. Po chvíli bylo slyšet šplouchání vody u studně; když jsem vyšel ven, viděl jsem, jak omývala váček, zachycený tkaničkou na konci bambusové tyče. Otevřel jsem jej a prohlížel jsem jednojenové bankovky. Byly žluté a jejich kresba byla zašlá. Kijo je vzala, osušila u ohně a vracejíc mi je, ptala se, jsem-li s tím takto spokojen. Čichl jsem k nim a zjistil jsem, že zapáchají.

»Dejte je sem, já vám je vyměním,« řekla Kijo a místo bankovek přinesla tři jeny ve stříbře.

Bůh sám ví, kde a jak je vyčarovala! Už se nepamatuji, za co jsem ty tři jeny utratil. Slíbil jsem, že jí je brzy vrátím, ale dosud jsem to neudělal. A nyní už jí je nemohu vrátit, ačkoli bych si přál dát jí desetkrát tolik.

Kdykoli mi Kijo dávala dárky, bylo to vždy, když ani můj otec, ani bratr nebyli doma. Mnoho věcí se mi protiví, ale nejvíc ze všeho nenávidím sobecké vykořisťování bez vědomí druhých. S bratrem jsme sice nebyli dobrými přáteli, ale za jeho zády nechtěl jsem brát od Kijo cukroví a barevné tužky. Zeptal jsem se jí jednou, proč dává dárky jenom mně a ne také bratrovi. Odpověděla s lhostejným výrazem ve tváři, že mi to nemusí dělat starosti, poněvadž bratrovi kupuje podobné věci sám otec. To se mi zdálo příliš nespravedlivé! I když otec má svou hlavu, tak stranicky snad přece jen se mnou nejedná!

Ale oči Kijo mě přesvědčují, že je to pravda. Nebylo pochyby, že Kijo žila jenom pro mě. Přes to že pocházela z dobré rodiny, neměla žádného vzdělání a to byla škoda. Ale to nebylo ještě všechno. Posuzovala všechno podle svého přání. Byla přesvědčena, že v budoucnu

dosáhnu vysokého společenského postavení a stanu se slavným. Stejně si byla jista, že z mého bratra, který stále jenom studoval a na němž byla pozoruhodná jen jeho bílá pleť, nikdy nic nebude.

Není nad setkání s takovou stařenou. Věřila, že ten, koho ona miluje, se proslaví, a koho nenávidí, že zajde. Neměl jsem tehdy žádné přání stát se něčím zvláštním, ale poněvadž mi Kijo stále tvrdila, že se stanu slavným, myslil jsem si konec konců, že snad přece jenom může ze mne něco být. Když si dnes na to vzpomenu, je mi to k smíchu. Jednou jsem se Kijo ptal, co si myslí, že asi ze mne bude. Ale ona neměla o tom zvláštní představy. Prohlásila jen, že určitě mě bude vozit rikša a že si postavím dům s nádherným portálem.

Byla pevně rozhodnuta zůstat se mnou, až budu mít svůj dům a založím vlastní rodinu. Mnohokrát opakovala prosbu, abych si ji ponechal u sebe. Až se mi zdálo stále samozřejmější, že budu mít svůj dům, a tak jsem ji ujišťoval, že si ji ponechám u sebe.

Kijo měla velikou fantasii. Hned se mne vyptávala, v které čtvrti se mi líbí, zda v Kodžimači* nebo v Azabu*, a sama už si v duchu představovala, jak si dám v zahradě udělat houpačku a budu v ní trávit své volné chvíle, a prohlašovala, že jeden evropsky zařízený pokoj nám bude stačit a podobně.

Tehdy jsem ani za mák netoužil po něčem takovém, jako je dům. Dům, ať v evropském nebo japonském slohu, mi byl úplně lhostejný a nepřestával jsem Kijo namítat, že po takových věcech netoužím ani v nejmenším. Pak mě zase chválila, že po ničem netoužím a že mé srdce je nezkažené. Ať jsem řekl cokoli, Kijo mě vždy pochválila.

Pět až šest let od matčiny smrti jsem žil v těchto po-

* čtvrti v Tokju.

měrech: Od otce jsem byl plísněn, s bratrem jsem se hádal, od Kijo jsem dostával cukroví a občas byl od ní pochválen. Nic jiného jsem si zvlášť nepřál a tak mi to stačilo. Představoval jsem si, že druhé děti se mají celkem také tak. Poněvadž mě Kijo při každé příležitosti pošetile utvrzovala, že jsem politováníhodný a nešťastný, nabyl jsem přesvědčení, že je to pravda. Jinak mne nic zvláštního netrápilo. Až na to, že mi otec nedával nic na útratu.

V šestém roce po matčině smrti v lednu zemřel i otec, podlehnuv záchvatu mrtvice. Toho roku v dubnu jsem skončil svá studia na jednom soukromém gymnasiu a v červnu dokončil bratr obchodní školu. Musil odejít z Tokja, poněvadž dostal místo ve filiálce nějaké společnosti na ostrově Kjušu.* Já jsem musil ještě studovat v Tokju. Bratr řekl, že se rozhodl, že prodá dům, zpeněží majetek a odjede do místa. Odpověděl jsem mu, že souhlasím se vším, co udělá. Neměl jsem už v úmyslu být dále na něm závislý. Přijal jsem jeho návrh, poněvadž kdybych byl něco namítl, byli bychom se jistě hádali. Kdybych zůstal pod jeho ochranou, musil bych ho dále poslouchat. Byl jsem rozhodnut žít svobodně, i kdybych se musil živit třeba roznášením mléka.

Bratr zavolal pak vetešníka a prodal mu za babku staré zařízení, děděné po předcích z generace na generaci. Dům a zahradu jsme přenechali jednomu boháči, jenž nám byl doporučen zprostředkovatelem. Musilo to vynést spoustu peněz, ale já jsem do podrobností nebyl vůbec zasvěcen. Měsíc před tím jsem se nastěhoval do pensionátu v ulici Ogawa ve čtvrti Kanda, kde jsem měl v úmyslu zůstat, dokud se nerozhodnu, co podniknu dál.

* jeden ze čtyř hlavních japonských ostrovů.

Kijo trpce litovala, že dům, v němž žila tolik let, mění svého majitele, ale nemohl jsem jí pomoci, poněvadž to nebyl dům můj. Snažila se mi vážně namluvit, že kdybych byl trošku starší, mohl bych jej zdědit. Kdyby stačilo být trochu starším, abych jej mohl zdědit, mohl jsem nastoupit v dědictví hned, poněvadž už jsem byl dost stár. Stařena ničemu nerozuměla a věřila, že kdybych byl trochu starší, mohl bych bratrův dům dostat.

S bratrem jsem se rozešel lehce, ale osud Kijo mi působil starosti. Bratr ji přirozeně nemohl vzít s sebou a Kijo také říkala, že nemá nejmenší chuti ho následovat a odjet s ním až někam na Kjušu, zatím co já budu nastěhován v pokojíku v laciném pensionu, odkud budu moci každou chvíli dostat na ihned výpověď. Nebylo jiného východiska a tak jsem se zeptal Kijo přímo, co chce dělat.

Na moje otázky, zda by nechtěla jít někam do služby, dala mi rozhodnou odpověď, že půjde zatím k svému synovci a bude čekat, až se ožením a založím vlastní rodinu. Její synovec byl úředníkem u soudu a vedlo se mu zřejmě dobře, protože když ji přišel navštívit, často ji vybízel, aby šla k němu, ale Kijo odmítala. Říkala, že raději zůstane jako pouhá služka v naší rodině, jež jí již za ta léta přirostla k srdci. Za nynějších okolností myslím, že považovala za rozumnější jít k synovci než začínat znovu jako služka u cizích lidí. Přes to mě vybízela, abych si založil rychle vlastní dům a oženil se, že nám pak přijde pomáhat. Domnívám se, že mě, cizího člověka, měla raději než vlastního synovce.

Dva dny před svým odjezdem na Kjušu navštívil mě bratr v pensionátě a dal mi šest set jenů, abych s nimi začal nějaký obchod nebo jich použil na studie, zkrátka abych je utratil, jak se mi líbí, po tom že už mu nic není. Byl to chvályhodný čin od něho.

Myslil jsem si, že bych se obešel bez nějakých šesti

set jenů, ale líbilo se mi prosté jednání, u mého bratra neobvyklé, a proto jsem je s díky přijal. Pak vyňal bratr padesát jenů a požádal mě, abych je příležitostně odevzdal Kijo, což jsem mu ochotně slíbil.

Za dva dny pak jsme se spolu rozloučili na nádraží v Šimbaši a od té doby jsem se s ním již ani jednou nesetkal.

Když jsem si lehl do postele, přemýšlel jsem, jak bych nejlépe utratil šest set jenů. Obchod mě nudí a také se v něm dobře nevyznám, a pak je těžké začít se šesti sty jeny něco, co by se aspoň trochu podobalo obchodu. I kdybych se pustil do takového obchodu, nemohu se chlubit, že se mi dostalo patřičného vzdělání a tak by se na konec mohlo přece jenom stát, že bych pohořel. Věci jako peníze jsou mi úplně lhostejné a proto je obětuji na studie.

Rozdělím-li šest set jenů na tři díly a utratím-li ročně dvě stě jenů, budu moci studovat tři roky. Za tři roky se již při pilném studiu něco naučím.

Potom jsem uvažoval, do jaké školy bych měl vstoupit, ale pro žádný obor jsem neměl nikdy zvláštní osobní zálibu, hlavně ne pak pro takové věci jako jsou filologie a literatura. Když jsem dostal do ruky moderní báseň, nerozuměl jsem z dvaceti řádků ani jednomu. Dospěl jsem k názoru, že nelíbí-li se mi nic, bude naprosto jedno, co budu studovat, ale na štěstí náhoda mě zavedla ke škole přírodních věd, kde byl vyvěšen plakát o přijímání nových žáků. Pokládal jsem to za řízení boží, vzal jsem si prospekt a dal se hned zapsat. Když o tom nyní přemýšlům, vidím, že to byl zase jeden z mých přehmatů, který zavinila ukvapenost zděděná po rodičích.

Tři roky jsem studoval jako druzí, ale nebyl jsem zvlášť vynikajícím žákem. Bylo snazší mě najít na zasedacím pořádku vždy dole, kde jsem byl stále na očích.

Ale kupodivu tři roky utekly a já byl se studiemi hotov. Mně samému to bylo k smíchu, avšak neměl jsem důvodu si stěžovat a proto jsem důstojně vyšel ze školy.

Po skončení studií si mě zavolal ředitel. Vrtalo mi hlavou, co mi asi chce, ale šel jsem k němu.

»Na jednom gymnasiu na ostrově Šikoku* potřebují profesora matematiky. Dostane čtyřicet jenů měsíčně. Nevzal byste to?« oznámil mi.

Studoval jsem tři roky, ale abych se upřímně přiznal, neměl jsem nikdy v úmyslu stát se profesorem a nikdy mě nenapadlo jít na venkov. Poněvadž jsem neměl kromě profesury nic jiného na vybranou, odpověděl jsem mu okamžitě ještě za toho rozhovoru, že tam pojedu. To bylo zase jenom z ukvapenosti, kterou mám po rodičích.

Přijal jsem místo a musím nastoupit. Za ty tři roky, co jsem žil samotářsky v malém pokojíku, neslyšel jsem ani jednu nadávku nebo špatné slovo, a ani jednou se nestalo, aby mi někdo vyhuboval. Vše se obešlo bez hádek. Bylo to poměrně nejspokojenější období mého života. Ale teď musím opustit svůj pokojík.

Od svého narození jsem nevytáhl paty z Tokja kromě jednou, kdy jsem byl se spolužáky na výletě v Kamakuře.** Tentokrát to není Kamakura. Budu musit odejít strašně daleko. Na mapě to město vypadá jako špendlíková hlavička na mořském pobřeží. Určitě to nebude pěkné místo. Nevím, jaké to je město a jací lidé v něm žijí. Že to nevím, z toho si mnoho nedělám, ale že musím odejít, to mne hodně mrzí.

Od té doby, co jsme prodali dům, navštěvoval jsem občas Kijo. Její synovec byl skvělý člověk, jaký se tak

---

* jeden ze čtyř hlavních ostrovů japonských.

** výletní místo, vzdálené 40 km od Tokja; je proslulé obrovskou bronzovou sochou Buddhovou.

hned nenajde. Kdykoli jsem k nim přišel, vždycky mě, byl-li právě doma, něčím uctil.

Kijo mě svému synovci v mé přítomnosti vychvalovala. Jednou dokonce tvrdila, že nyní po skončení studií si koupím dům někde v Kodžimači a dostanu se do státního úřadu. Tak sama rozhodovala o mém životě a pletla jedno přes druhé, až jsem samými rozpaky zčervenal. A to se nestalo jednou nebo dvakrát. Když jsem byl malý, uvedla mě její chvála do takového zmatku, že jsem se jednou počural.

Nevěděl jsem, co si myslí synovec, naslouchající jejím chvalozpěvům na mě. Kijo byla ženou starého ražení a na můj vztah k jejímu synovci se dívala jako na vztah pána k sluhovi ve feudální době. Zdálo se, že je přesvědčena, že jsem-li jejím pánem, musím být určitě i pánem jejího synovce. Její synovec byl opravdu dobrák od kosti.

Přijal jsem závazek a chystal jsem se na cestu. Tři dny před svým odjezdem jsem navštívil Kijo. Byla nastydlá a ležela ve své komůrce, obrácené k severu. Při mém příchodu vstala a hned se dotazovala, kdy už budu mít svůj dům. Domnívala se, že nyní po skončení studií pohrnou se mi peníze do kapes samy od sebe. Ale zdálo se mi hloupé, když už si myslí, že jsem tak slavný, proč mě stále ještě nazývá mazlíčkem. Řekl jsem jí, že prozatím dům mít nebudu, protože odjíždím na venkov. Byla velmi zklamána a přihlazovala si neustále jíním již prokvetlé rozcuchané vlasy na skráních.

Bylo mi jí velmi líto a těšil jsem ji: »Nyní odjedu, ale brzy se vrátím. Napřesrok o letních prázdninách se určitě vrátím.«

Měla i dále podivný výraz ve tváři a proto jsem se jí ptal, co si přeje, abych jí přivezl na památku.

»Chtěla bych cukroví z Ečiga*«, prohlásila.

Nikdy jsem neslyšel o žádném zvláštním cukroví z Ečiga. Za prvé Ečigo je docela na jiné straně. Když jsem jí vysvětloval, že na venkově, kam se ubírám, nebude toto cukroví, ptala se, v kterém je to směru. Řekl jsem jí, že je to na západ a ona chtěla vědět, na kterou stranu je to od Hakone.** Už jsem si s ní nevěděl rady.

V den odjezdu přišla časně ráno ke mně a pomáhala mi při balení zavazadel. Cestou ke mně se zastavila v parfumerii, koupila mi pastu a kartáček na zuby a vložila mi je do kufru. Říkal jsem jí sice, že takových věcí nepotřebuji, ale ona se tím nedala zmást.

Když jsme přijeli s rikšou na nádraží a vyšli na nástupiště, zůstala stát před oknem kupé, do něhož jsem vstoupil a loučila se se mnou slabým hlasem: »Možná, že se loučíme navždy. Buďte hodně zdráv!« Oči se jí zalily slzami.

Já jsem sice neplakal, ale už jsem měl také na mále.

Když se dal vlak do pohybu, myslel jsem si, že to nejhorší mám za sebou a vyhlédl jsem oknem ven. Otočil jsem se a viděl jsem, že tam Kijo dosud stojí. Zdála se mi nějak strašně maličkou.

* kraj na sever od Tokja.

** kraj a pohoří jihozápadně od Tokja.

II. V novém působišti

Když parník s houkáním zastavil, odrazil od břehu člun a plul k nám. Plavec na něm byl celý nahý až na červený pruh látky, uvázaný kolem beder. Necivilisované hnízdo! Což je mu takové horko, že neunese šaty? Slunce se opíralo žhavými paprsky o vodní hladinu, že byl člověk až oslepen, když se na ni podíval. Na dotaz u lodního úředníka, mám-li zde vystoupit, dostal jsem kladnou odpověď. Místo vypadalo jako větší rybářská vesnice. Vskočil jsem hbitě první do člunu a po mně ještě asi pět nebo šest lidí. Plavec s červenou zástěrkou naložil asi čtyři velké bedny a začal bidlem odrážet loď směrem ke břehu. Když jsme přirazili k pevnině, vyskočil jsem zase první a zastihnuv na břehu ušpiněného kluka, ptal jsem se ho, kde je tu gymnasium. Kluk myslil na Bůh ví co a řekl, že neví. Jaký to je hloupý venkovský balík, myslil jsem si. Žije v místě velkém jako dlaň a neví, kde je tu gymnasium! Pak ke mně přistoupil muž oděný v podivný šat s přilehavými rukávy a jelikož mě vyzval, abych šel za ním, následoval jsem ho. Dostali jsme se k hostinci Minatoja. Nepříjemné číšnice mě sborem vyzvaly, abych vstoupil, ale jejich zjev mne odradil. Stoje u vrat, prosil jsem, aby mi řekli, kde je gymnasium. Když jsem se

dověděl, že je to odtud ještě osm kilometrů vlakem, měl jsem ještě větší nechuť jít dovnitř. Vyrval jsem svá dvě zavazadla muži v oděvu s těsnými rukávy a dlouhými kroky jsem pospíchal odtud. Hostinský personál se tvářil velmi kysele.

Nádraží jsem našel hned a lístek jsem si koupil také snadno. Když jsem vstoupil do vozu, viděl jsem, že kupé jsou v něm jako škatulky od sirek. Měl jsem dojem, že jsme jeli pouhých pět minut a již jsem musil vystupovat. Lístek byl samozřejmě laciný. Stál jen tři seny.* Pak jsem si najal rikšu, ale když jsme přijeli ke škole, nikdo tam nebyl, poněvadž již bylo po vyučování. Od školníka jsem se dověděl, že profesor, mající noční dozor, si někam odskočil.

»Profesor, který má noční dozor, nebere své povinnosti příliš vážně«, myslel jsem si.

Pomýšlel jsem také navštívit ředitele, ale byl jsem unaven a tak jsem přikázal rikšovi, aby mě dovezl do hostince. Zajel bystře s vozíkem ke vchodu hostince Jamaširoja. Připadalo mi poněkud zajímavým, že tento hostinec se jmenoval stejně jako Kantaro, syn majitele zastavárny.

Zavedli mne do tmavé místnosti pod schodištěm v prvém patře. Bylo tam strašné vedro. Řekl jsem, že se mi takový pokoj nezamlouvá.

»Bohužel, všechny jsou obsazeny!« řeklo děvče, postavilo mé kufry na podlahu a odešlo.

Vstoupil jsem odevzdaně do místnosti a trpělivě jsem čekal, zatím co s čela se mi řinuly potoky potu. — Za chvíli mě vyzvali, abych se šel vykoupat. Plácl jsem sebou do vody a ve chvíli jsem byl s koupelí hotov. Při návratu jsem nakoukl do pokojů a zjistil, že některé

---

* japonská měnová jednotka; sto senů = jednomu jenu = asi 10 K.

jsou prázdné a zdají se chladnější než můj. »Obelhali mě, ti sprosťáci,« řekl jsem si.

Pak přinesla služka stoleček s večeří. Pokoj byl dusný, ale jídlo bylo mnohem chutnější, než jsem míval v tokijském pensionátě. Při obsluhování se mě služka ptala, odkud přicházím. Odpověděl jsem jí, že jsem přijel z Tokja. Na její tvrzení, že Tokjo je krásné, jsem jí namítl, že je to zcela obyčejné město.

Když služka odešla se stolečkem do kuchyně, ozval se odtamtud hlasitý smích. Protože jsem neměl nic na práci, šel jsem hned ležet, ale nemohl jsem usnout. Nebylo tu jenom horko, nýbrž také hlučno. Pětkrát hlučněji než v pensionátě.

Když jsem usnul, zdálo se mi o Kijo. Jedla hltavě cukroví z Ečiga i s bambusovými listy. Radil jsem jí, aby je odstranila, že jsou lidskému zdraví škodlivé, ale Kijo je pojídala s chutí dále, tvrdíc, že působí jako lék. Byl jsem jejím tvrzením ohromen, otevřel jsem ze široka ústa a dal se do smíchu, při čemž jsem se probudil. Služka otvírala právě okna. Jistě i dnes nebude na nebi ani mráčku.

Slyšel jsem, že na cestách se dává v hostincích zpropitné. Také jsem slyšel, že s člověkem, který je nedá, se zachází špatně. Bude to asi následek mého otálení se zpropitným, že mě vstrčili do takové úzké a tmavé místnosti. Asi proto, že chodím tak uboze oblečen, mám satinový kufr a nosím deštník. Pohrdali mnou, jak to venkované dělávají. Počkejte, dám vám zpropitné, že budete vyvalovat oči! Opustil jsem Tokjo asi s třiceti jeny v kapse, jež mi zbyly po zaplacení výloh, jež jsem měl se studiemi. Po odečtení vydání za lístek na vlak a na loď a za jiné drobnosti, měl jsem ještě asi patnáct jenů. Poněvadž jsem měl nyní dostávat měsíční plat, bylo mi jedno, utratím-li vše najednou. Byl jsem přesvědčen, že

venkované se tak třesou na peníze, že dám-li jim pět jenů, budou překvapením vyvalovat oči.

Vyčkávaje klidně, co bude dál, umyl jsem si obličej a vrátil se do svého pokoje. Služebné děvče jako včera večer přineslo stoleček s jídlem a obsluhujíc mě, smálo se na mne.

Drzá holka! Je snad v mém obličeji něco k smíchu? Ale jistě je můj obličej krásnější než tvář této služky.

Zamýšlel jsem jí dát po večeři zpropitné, ale zprotivila se mi a když jsem ji vyzval, aby odnesla pětijenovou bankovku, kterou jsem jí dal, do pokladny, tvářila se divně. Pak jsem dojedl a ihned jsem spěchal do školy. Ani boty mi nevyčistili.

Věděl jsem zhruba, kde škola je, poněvadž jsem tam jel včera rikšou. Obešel jsem několik bloků domů a již jsem stál před její branou. Cesta od brány k portálu byla vydlážděna žulovými kameny. Když jsem po nich včera drncal rikšou, byl jsem z toho celý nervosní.

Cestou z hostince jsem potkával mnoho chlapců ve studentských uniformách a všichni nyní vcházeli do této brány. Někteří z nich se zdáli větší a silnější než já. Když jsem si pomyslil, že takové klacky budu učit, nebylo mi zrovna dvakrát dobře.

Ukázal jsem svou navštívenku a byl jsem uveden do ředitelny. Ředitel měl tmavou pleť, řídký vous a svýma velkýma očima připomínal jezevce. Tvářil se důležitě. Kladl mi na srdce, abych se pilně snažil a podal mi vážně jmenovací dekret s velkou pečetí. Tento dekret jsem svinul a hodil do moře na své zpáteční cestě do Tokja. Pak mi ředitel sdělil, že mě nyní představí kolegům profesorům, jimž jednomu po druhém ukáži svůj dekret. Zbytečná námaha! Bylo by lépe nechat jej tři dny viset ve sborovně a neotravovat mě s takovými zbytečnostmi.

Všichni profesoři se měli shromáždit ve sborovně, než

zazněl zvonek před první hodinou. Bylo ještě mnoho času. Ředitel se podíval na hodinky a řekl mi, že mi časem poví více, nyní že mě však obeznámí především s hlavními věcmi.

Potom ke mně měl dlouhou řeč o duchu výchovy. Ze začátku jsem naslouchal s uspokojením, ale pak jsem si začal zvolna uvědomovat, že jsem se dostal někam, odkud budu asi brzy utíkat. Neumím vůbec to, o čem ředitel mluví. Čekal ode mne, že se stanu vzorem studentům, předmětem obdivu celé školy, že se všemožně vynasnažím stát se vychovatelem, jenž bude působit na druhé nejen svými vědomostmi, nýbrž i mravní silou a jiné podobně nesmyslné věci. Což by tak schopný člověk šel za čtyřicet jenů měsíčně do takového venkovského hnízda? Lidé jsou si v hlavních rysech podobni. Rozzlobí-li je někdo, jsou s to pustit se do hádky, ale já jsem za těchto okolností nebyl schopen ani slova a stál jsem jako k zemi přibitý. Jde-li o takové zodpovědné místo, měli mi před přijetím vyložit, jak se věci mají. Nenávidím lež, ale nedalo se nic dělat, musil jsem se smířit s tím, že jsem byl napálen. Napadlo mě, co kdybych místo odmítl a vrátil se do Tokja. V hostinci jsem však již zaplatil pět jenů a v peněžence mi zbývalo jenom devět jenů. S devíti jeny se nemohu vrátit do Tokja. Neměl jsem to zpropitné dávat. Udělal jsem něco, čeho teď lituji. Pokládal jsem za čestnější vrátit se, i když se na cestě budu muset hodně uskrovňovat, než lhát. Podával jsem dekret řediteli se slovy, že nemohu naprosto splnit jeho požadavky. Ředitel mrkal svýma jezevčíma očima a dívaje se mi upřeně do tváře, řekl se smíchem:

»To jsem si jenom přál od vás. Vím dobře, že neumíte, co od vás žádám, ale z toho si nemusíte nic dělat.«

Věděl-li to dobře, nemusel mi hned od začátku nahánět strach.

Vtom zaznělo zvonění a v tu stranu, kde byly třídy, povstal náhle hluk. Když ředitel poznamenal, že profesoři budou již asi také všichni pohromadě, následoval jsem ho a vstoupili jsme do sborovny.

V prostorné podlouhlé místnosti seděli profesoři za stoly, rozestavenými podél zdí. Při mém vstupu se na mě všichni podívali, jakoby smluveni. Nejsem ze zvěřince!

Pak jsem šel, jak mi bylo řečeno, od jednoho k druhému, každému jsem podal dekret a pozdravil ho. Většinou povstali se svých židlí a lehce se jenom uklonili, ale ti, kteří byli puntičkáři, mi vzali dekret z ruky, prohlíželi si jej a pak mi jej důstojně vrátili. Byla to úplná komedie! Když jsem přišel k patnáctému, profesoru tělocviku, byl jsem již poněkud mrzutý z nesčíslněkrát opakovaného úkonu. Oni si to odbyli jedním rázem, kdežto já jsem musil opakovat týž úkon patnáctkrát. Měli by mít ke mně trochu víc ohledu!

Mezi představovanými byl místoředitel pan ....., nerozuměl jsem hned, jak se jmenuje. — Byl prý doktorem filosofie. Byl-li doktorem, musel absolvovat universitu a být vynikajícím mužem. Měl však podivně rozmazlený hlásek jako žena. Ještě víc na něm udivovalo, že nosil i za tohoto horka flanelovou košili. Byl jsem přesvědčen, že je mu v ní jistě horko, ať je jakkoli tenká. Doktor filosofie a jaký dělá útrpný dojem! A byla to červená košile, že by se z ní člověk zbláznil. Později jsem se dověděl, že tento muž nosí červené košile po celý rok. Jaká to podivná manie! Podle jeho výkladu prospívá červená barva lidskému tělu a proto úmyslně k vůli svému zdraví dává si dělat červené košile. Jak je starostlivý o sebe! Byla-li to pravda, měl si dávat také dělat červené pláště a suknice.

Pak tu byl profesor angličtiny Koga, jehož obličej byl bledý jako stěna. Lidé s bledým obličejem jsou

obyčejně hubení, ale tento muž byl bledý a tlustý. Když jsem chodil do obecné školy, byl mým spolužákem jakýsi Tami Asai, jehož otec byl zrovna tak bledý jako Koga. Asai byl rolníkem a když jsem se ptal Kijo, dostane-li člověk takový obličej tím, že se stane rolníkem, odpověděla, že ne. Poučila mě, že ten člověk jedl jenom bledule a proto ztloustl a dostal bledou barvu. Kdykoli jsem pak spatřil bledého a tlustého člověka, vzpomněl jsem si vždy, že je to jistě odplata za to, že jedl bledule. Také tento profesor angličtiny bude nepochybně jíst jenom bledule. Avšak do dneška nevím, co to bledule je. Když jsem se na to ptal Kijo, smála se jen a neodpověděla. Pravděpodobně to ani sama nevěděla.

Další byl jako já profesor matematiky Hotta. Byl to robustní chlapík s krátce přistřiženými vlasy, vypadající jako kněz z buddhistického kláštera. Když jsem mu ukazoval zdvořile svůj dekret, ani se na něj nepodíval.

»Vy jste sem nově ustanoven? Přijďte mě někdy navštívit!«, řekl a smál se.

Co je mu k smíchu? Kdo by chodil na návštěvu k člověku, jenž nezná způsoby? Tomuto knězi jsem začal od té doby přezdívat Dikobraz.

Profesor čínské literatury byl, jak se ani nedalo jinak čekat, odměřeného chování.

»Včera jste přijel? Jste jistě unaven? Začněte hned učit a poctivě se snažte,« nabádal mě tento laskavý stařeček.

Profesor kreslení byl úplně jako umělec. Byl oděn v chatrný šat z tenkého hedvábí a pohrávaje si s vějířem, vyptával se mě, odkud pocházím.

»Z Tokja? Těší mne, že jste krajan. Jsem také z Tokja.«

Chlubí-li se takovýto člověk, že je z Tokja, stydím se, že jsem se tam také narodil.

Kdybych měl takto psát o každém zvlášť, nemělo by to konce. Všechno má své meze a proto i já tímto končím.

Po představování mi ředitel řekl, že dnes mohu se již vzdálit, ale dříve že se musím domluvit s hlavním profesorem matematiky o svých hodinách. Pozítří prý začnu učit. Na otázku, kdo je hlavním profesorem matematiky, jsem se dověděl, že jím je zmíněný Dikobraz.

Byl jsem celý zoufalý, že budu muset pracovat s tak nepříjemným člověkem.

»Kde zůstáváte? V hostinci Jamaširoja? Dobře, nyní musím do třídy, ale potom si o všem promluvíme,« řekl, vzal křídu a odešel.

Neslušelo se na hlavního profesora navštěvovat svého podřízeného, ale bylo to jistě lepší, než abych já chodil k němu.

Když jsem vyšel ze školních vrat, měl jsem v úmyslu vrátit se hned do hostince, ale nemaje doma nic na práci, rozhodl jsem se, že se projdu chvilku po městě. Šel jsem nazdařbůh, kam mne nohy nesly. Viděl jsem okresní úřad, starou to budovu z minulého století; také jsem šel kolem kasáren, jež však nebyly tak krásné jako v tokijské čtvrti Azabu. Prošel jsem hlavní třídou, jež byla o polovinu užší než průměrné ulice tokijské a její domy se také nevyrovnaly budovám hlavního města. Co lze vidět v bývalém sídelním městě malého knížete? Když jsem uvažoval, jak politováníhodní jsou lidé, kteří se pyšní, že v takovémto místě je knížecí zámek, objevil jsem, že jsem se dostal náhle před svůj hostinec. Město zdá se být rozlehlé, ale ve skutečnosti je malé.

»Tím jsem asi viděl všecko. Půjdu domů se najíst!«, řekl jsem si a vstoupil jsem do vrat.

Majitelka hostince, která seděla v pokladně, vyskočila, jak mě viděla, a vítala mě, dotýkajíc se čelem

podlahy. Když jsem se zul a vstoupil dovnitř, dovedla mě služka do prvého poschodí, kde se zatím uprázdnil pokoj. Byla to velká místnost do ulice. Ve svém životě jsem dosud nepřekročil práh tak nádherného pokoje. Jelikož jsem nevěděl, kdy v budoucnu budu moci zase obývati takový pokoj, převlékl jsem se z evropského oděvu do japonského a natáhl se uprostřed místnosti na podlaze. Bylo mi blaze.

Po obědě jsem napsal rychle dopis Kijo. Nerad píši dopisy, neboť jsem slabý v mluvnici a kromě toho neumím dobře psát. A pak nemám ani komu psát. Ale Kijo bude mít o mě asi starost. Bude žít ve strachu, nezahynul-li jsem při ztroskotání lodi a proto jsem sebral své síly a napsal jí dlouhý dopis. Jeho obsah zněl takto:

»Včera jsem dorazil na místo. Je to tu mizerné. Spím ve velikánském pokoji. V hostinci jsem dal pět jenů zpropitného, načež se majitelka dotýkala čelem podlahy. Poslední noc jsem nemohl spát. Zdálo se mi o tobě, že jsi jedla cukroví z Ečiga i s bambusovými listy. Vrátím se napřesrok v létě. Dnes jsem byl ve škole a všem kolegům jsem dal přezdívky. Ředitele jsem pokřtil na Jezevce, místoředitele na Červenokošiláče, profesora angličtiny na Bleduli, matykáře na Dikobraza a profesora kreslení na Šaška. Příště ti napíši více. Buď zdráva!«

Když jsem byl s dopisem hotov, měl jsem blahý pocit spokojenosti a chtělo se mi spát. Natáhl jsem se jako prve jako žába uprostřed pokoje. Tentokrát se mi nezdálo nic a spal jsem tvrdě.

»Tento pokoj?«, zaslechl jsem ze spánku silný hlas a probudiv se, viděl jsem vstupovat Dikobraza.

»Promiňte mi, ale rád bych s vámi promluvil o vašich školních povinnostech . . .« začal hned, jak jsem vstal, a dal se do řečí, až se mi z nich točila hlava.

Když jsem poznal své povinnosti, nezdály se mi přílišnými a se vším jsem souhlasil.

»Jde-li jenom o věci tohoto druhu, nemusím čekat do pozítří, nýbrž mohu začít hned zítra,« prohlásil jsem.

Po poradě o vyučování řekl Dikobraz, že snad nemám v úmyslu zůstat trvale v tomto hostinci. Že mi doporučí pěkný byt a že se tam přestěhuji.

»Neberou cizí lidi, ale promluvím-li s nimi, udělají to. Čím dříve, tím lépe. Dnes se podíváte na byt, zítra se přestěhujete a pozítří začnete učit.«

Zdá se, že mu působí potěšení, že to může tak zařídit. Nemohl jsem ovšem dlouho bydlet v tak obrovském pokoji. Ani celý můj měsíční plat by mi možná nestačil na zaplacení pobytu v tomto hostinci. Bylo mi poněkud za těžko opustit hostinec, kde jsem se právě blýskl pětijenovým zpropitným, ale bylo rozhodně pohodlnější odstěhovat se rychle a usadit se jinde a proto jsem požádal Dikobraza, aby mi laskavě nějaký byt dohodil. Vyzval mě, abych se s ním šel na něj hned podívat a já ho následoval.

Dům byl uprostřed návrší na konci města a velmi klidný. Majitel se jmenoval Ikagin a obchodoval se starožitnostmi. Jeho manželka byla asi o čtyři roky starší než on. Za svých středoškolských studií jsem se naučil anglickému slovu witch (čarodějnice), jež se hodilo na tuto stařenu jako ulité. Nebyla to však moje žena a bylo mi tedy jedno, že je čarodějnicí.

Rozhodl jsem se, že se tam zítra nastěhuji.

Na zpáteční cestě mě Dikobraz pozval na sklenku ledové vody. Když jsem se s ním setkal ve škole, pokládal jsem ho za protivného nezdvořáka, ale když jsem viděl, jak je ke mně laskavý, opravil jsem si svůj špatný dojem. Jenom se mi zdálo, že je ukvapený a prchlivý jako já. Později jsem se dověděl, že ho mají studenti ze všech profesorů nejraději.

III. Ve škole

Konečně jsem začal učit. Když jsem po prvé vešel do třídy a vystoupil na stupínek, bylo mi nějak divně. Při výkladu jsem uvažoval, hodím-li se za učitele. Žáci byli nepokojní. Občas se některý z nich hlásil, aby zodpověděl moji otázku, při čemž mě nazýval panem profesorem. Doposud ve škole přírodních věd jsem denně jiné oslovoval »pane profesore«, ale je ohromný rozdíl říkat jiným pane profesore a být jím nazýván sám. Měl jsem pocit, že mě něco lehtá na chodidlech. Nejsem zbabělec, ani strašpytel, jenom mi, bohužel, schází srdnatost. Když mě oslovovali hlasitě »pane profesore«, otřáslo to mnou vždy, jako když mi kručelo v břiše a slyšel jsem dělovou ránu, jež ohlašovala v Tokju poledne.

První hodina uběhla uspokojivě. Odbyl jsem ji, aniž jsem byl obtěžován zvlášť nesnadnými otázkami. Po návratu do sborovny se mě Dikobraz ptal, jak se mi vedlo. Odpověděl jsem mu prostě, že dobře a Dikobraz se zdál spokojen.

Když jsem odcházel ze sborovny s křídou v ruce do následující hodiny, bylo mi jako bych vstupoval do nepřátelského ležení. Žáci ve třídě, do níž jsem nyní vstoupil, byli bez rozdílu všichni větší než v předešlé. Jako člověk narozený v Tokju jsem křehké a malé postavy a tak mi nepřidalo na vážnosti, ani když jsem vystoupil na vysoký stupínek. Kdyby šlo o rvačku, postavil bych se i proti zápasníkům z povolání, ale tady kromě svého jazyka jsem neměl jiného prostředku, jímž bych vzbudil hrůzu v takových čtyřiceti výrostcích. Ale věděl jsem, že kdybych ukázal těmto venkovanům slabost, že by jí zneužili a proto jsem začal vykládat poněkud hlasitým a příkrým tónem. Žáci byli nejdříve jako očarováni a udiveni a pozoroval jsem, že nad nimi získávám zvolna převahu. Když jsem nasadil vulgární tón, začal se náhle hlásit v první řadě uprostřed jeden student, asi nejsilnější ve třídě.

»Už je to tady!«, myslel jsem si a zeptal se ho, co chce.

»Mluvíte příliš rychle a my vám nerozumíme. Nechtěl byste mluvit pomaleji?«

»Nechtěl byste«, jaká nezdvořilá slova!

»Zdá-li se vám má řeč příliš rychlou, budu mluvit pomaleji, ale jsem z Tokja a neumím mluvit jako vy. Nerozumíte-li, musíte si zvykat,« odpověděl jsem.

Druhá hodina utekla lépe, než jsem očekával. Jenom na odchodu mě jeden student požádal, abych mu vyložil nějakou věc, jíž nerozumí, a ukázal mi geometrický příklad, o němž jsem byl přesvědčen, že nejsem vůbec s to jej rozřešit. Na čele mi vyvstal studený pot, ale jakáž pomoc, řekl jsem, že tomu také nerozumím, ale že mu příště vše vysvětlím, a kvapně jsem vyšel ze třídy. Žáci se ušklibovali a dělali poznámky, že toho mnoho neumím. U čerta, je přirozené, že ani učitel nemůže všecko vědět. Což je divné přiznat se, že něco neumím, když to opravdu neumím? Kdybych uměl všecko, nepotřeboval bych chodit za čtyřicet jenů do takového venkovského hnízda. Když jsem se vrátil s těmito myšlenkami do sborovny, dotazoval se mne Dikobraz zase, jak se mi vedlo. Řekl jsem, že dobře, ale nespoko-

jil jsem se s tímto pouhým dobře a dodal jsem, že žáci v této škole jsou všichni hlupáci. Dikobraz se na mne divně podíval.

Třetí hodina, i čtvrtá a první odpoledne byly v podstatě stejné. Ve všech třídách, v nichž jsem byl prvního dne, měl jsem určitý neúspěch. Uvědomoval jsem si, že povolání profesora není tak snadné, jak se na první pohled zdálo. Odbyl jsem si své hodiny, ale domů jsem se dosud nemohl vrátit. Musel jsem čekat do tří hodin. Ve tři hodiny poklidí žáci, jež jsem učil, své třídy, přijdou mi to oznámit a já vykonám prohlídku. Pak letmo zjistím jejich přítomnost a budu konečně volný. I když jsem byl koupen za jakýkoli měsíční plat, nemá smyslu, abych byl po odbytí svých hodin držen ve škole a musil civět za stolem a čekat, až »padne«. Ale viděl jsem, že druzí kolegové všichni ukázněně zachovávají předpis a že se nehodí pro mne, nováčka, žádat nemožné, a proto jsem také trpělivě čekal.

Když jsem si cestou domů stěžoval Dikobrazovi, že je pošetilé být nucen sedět pro nic a za nic do tří hodin ve škole, přitakal se srdečným smíchem, ale pak zvážněl a radil mi, abych neprojevoval přílišnou nespokojenost se školou. Chci-li si na něco postěžovat, mám tak učinit jenom jemu, poněvadž lidé jsou tu divní. Na rohu jsme se rozešli a tak už jsem neměl čas ptát se dál.

Po příchodu domů přišel ke mně můj domácí a vyzval mě, abychom vypili spolu šálek čaje. Očekával jsem, že mě chce pohostit nějakým svým dobrým čajem, když mě zval, ale on, jako by se nechumelilo, začal nalévat a pít můj čaj. Jak to vypadá, je docela možné, že popíjí můj čaj, i když nejsem doma.

Přiznal se mi, že má rád staré obrazy a jiné starožitnosti a proto se na konec rozhodl začít s nimi soukromě obchodovat.

»Také vy, jak jsem si všiml, máte velký smysl pro

krásu. Doufám, že mě také trochu podpoříte a dáte mi něco utržit.«

Ani v duchu jsem si nepředstavoval, že se bude o mě takhle ucházet. Před dvěma lety jsem šel s nějakým vzkazem k jednomu člověku do Císařského hotelu v Tokju a byl jsem považován za zámečníka. Když jsem si prohlížel v Kamakuře sochu Velkého Buddhy, říkal mi rikša »pane mistře«, poněvadž jsem měl hlavu ovázanou bílým šátkem. Do dnešního dne jsem byl ještě mnohokrát pokládán za někoho jiného, ale dosud mi nikdy nikdo neřekl, že jsem znalcem umění. Pravděpodobně tak soudil z mého vzhledu. Lidé, kterým se říká znalci umění, jsou na obrazech znázorňováni s kapucí na hlavě nebo se svitkem papíru s básní v ruce. Jenom padouch mně může říkat s vážnou tváří, že jsem znalcem umění.

Když jsem prohlásil, že nemiluji těchto věcí, jimiž se zabývají bezstarostní lidé na odpočinku, domácí se smál a poznamenal, že nejsem sám, kdo je nemá s počátku rád, ale jakmile se člověk začne jednou jimi obírat, nemůže už bez nich být. Pak si nalil sám čaj a pil jej, dělaje při tom směšné pohyby rukama. Včera večer jsem ho poprosil, aby mi koupil čaj, ale takový trpký a silný nemám rád. Po jednom šálku již cítím, jak se mi ozývá žaludek. Požádal jsem ho, aby mi příště nekupoval tak trpký, což on ochotně slíbil a naplniv si šálek zbytkem čaje, vyprázdnil jej. To chlapisko ví, že z cizího krev neteče a tak si dává do nosu. Po odchodu domácího jsem se připravil k zítřejšímu vyučování a pak jsem šel hned spat.

Potom jsem chodil denně do školy a pracoval tam ve shodě s úředními nařízeními a když jsem se vracíval domů, přicházíval domácí pozvat se na šálek čaje. Po týdnu jsem se obeznámil povšechně se školou a poznal zhruba svého domácího a jeho ženu. Slyšel jsem od dru-

ných profesorů, že v prvních čtyřech nedělích po nastoupení do nového působiště dělá jim velkou starost, jakou si získají u žáků pověst. Ale já jsem si takové starosti vůbec nepřipouštěl. Když jsem se ve třídě dopustil někdy nějaké chyby, měl jsem nepříjemný pocit jenom právě v tom okamžiku. Za pouhé půl hodiny už jsem o ničem nevěděl. Jsem člověk, který se neumí trápit dlouho, ať ho potká cokoli, i když mám v úmyslu dělat si pro to starosti. Bylo mi úplně jedno, jaký účinek budou mít moje chyby ve třídě na žáky a jakou odezvu bude mít tento účinek na ředitele a jeho zástupce. Jak jsem již dříve podotkl, nejsem příliš statečný, ale jsem člověk odhodlaný ke všemu. Poněvadž jsem se rozhodl jít ihned jinam, nepůjde-li to v této škole, nebál jsem se ani trochu ani Jezevce, ani Červenokošiláče. A dále neměl jsem nejmenší chuti snažit se zalíbit se a lichotit se klukům ve třídě.

Škola by byla ucházející, ale s bydlením to nebylo valné. Byl bych už snesl, kdyby domácí chodil ke mně jen na čaj, ale on přinášíval s sebou všelijaké věci.

Poprvé přinesl asi deset pečetítek po nějakých malířích. Srovnal je přede mnou a přemlouval mě, abych si je koupil, že jsou laciné, všechny za tři jeny. Snad mne nepovažuje za nějakého mazala, který se potuluje po venkově? Řekl jsem mu, že takových věcí nepotřebuji, ale přes to přinesl příště zase obraz květů a ptáků, který namaloval Kazan nebo nějaký takový malíř. Zavěsil jej sám do výklenku v mém pokoji a vychvaloval, jak je zdařile udělán. Souhlasil jsem s ním, že vypadá opravdu pěkně.

»Jsou dva Kazanové. Jeden je ten Kazan a druhý je onen Kazan. Tenhle obraz je od onoho Kazana,« vykládal mi v hloupé přednášce. »Že jste to vy, dám vám jej za patnáct jenů. Kupte si jej!«, naléhal na mě. Od-

mítal jsem, že jsem bez peněz. »Můžete zaplatit kdykoliv,« mlel dále.

»Ten obraz bych si nekoupil, ani kdybych měl peníze,« prohlásil jsem a tím jsem se ho pro tentokrát zbavil.

Příště přitáhl na zádech kámen na tření tuše, velký jako taška se střechy, a hned mi počal vykládat, že je to tak zvaný tankei. Poněvadž stále opakoval, že je to tankei, ptal jsem se ho jen tak ze žertu, co to tankei je, a on hned spustil celou přednášku.

»Kameny tankei pocházejí z horních, středních a spodních vrstev. Všechny nyní existující jsou ze spodních vrstev, ale tenhle je určitě ze střední. Podívejte se jenom na ten lesk! Je zajímavé, že takový lesk mají pouze tři kameny. Zkuste, jak se na něm tuš pěkně roztírá!«, s těmi slovy mi strkal pod nos velký kámen na roztírání tuše.

Když jsem se ptal na cenu, řekl, že majitel si jej přivezl z Číny, ale poněvadž jej chce nyní stůj co stůj prodat, žádá za něj pouhých třicet jenů. Ten člověk se musil pomátnout na rozumu!

Ve škole to snad už nějak šťastně překonám, ale muka tohohle starožitníka již dlouho nevydržím.

Krátce potom jsem měl i školy až po krk. Jednou večer, když jsem se procházel ulicí Omači, padla mi do oka v sousedství poštovního úřadu firma s nápisem »Nudle« a poznámkou pod ním »Tokjo«. Mám nudle hrozně rád. Kdykoli jsem v Tokju šel kolem jídelny, v níž se prodávaly nudle, a cítil vůni koření, vždy jsem dostal neodolatelnou chuť rozhrnout závěs ve dveřích a vejít dovnitř. Doposud jsem si pro matematiku a starožitníka na nudle ani nevzpomněl, ale nyní, když jsem uviděl tento nápis, nedalo mi, abych se nezastavil.

»Musím využít této příležitosti a dát si misku nudlí,« myslil jsem si a vešel jsem dovnitř. Uvnitř to nebylo ta-

kové, jak jsem soudil podle firmy. Chtěli-li si činit nárok, že vedou obchod podle Tokja, měli udržovat místnosti v trochu větší čistotě. Ať již snad Tokjo jakživ neviděli nebo neměli na to prostředky, byla to místnost hnusně špinavá. Barva rohoží na podlaze nebyla znát a písek, který se na ně nanesl, skřípal pod nohama. Stěny byly úplně pokryty černou vrstvou sazí. Strop byl nejen začouděn kouřem z lampy, ale mimo to ještě tak nízký, že se člověk bezděčně přikrčil, aby do něho hlavou nenarazil. Pouze na zdi připevněný ceník, na němž bylo okázale napsáno »Nudle« byl úplně nový. Koupili nějaký starý dům a jistě teprve před několika málo dny zahájili v něm provoz. Na ceníku byla na prvém místě tempura.*

»Halo, přineste mi porci tempury s nudlemi!« zvolal jsem silným hlasem.

Po těchto slovech společnost tří lidí, kteří seděli do té doby v rohu a s mlaskáním a srkáním něco pojídali, vzhlédla rázem ke mně. V místnosti bylo temno a tak jsem si jich prve hned neovšiml, ale když jsem jim nyní popatřil do tváří, poznal jsem v nich své žáky. Pozdravili mě a proto jsem je pozdravil také. Toho večera jsem jedl zase jednou po dlouhé době nudle s tempurou a chutnaly mi tak, že jsem jich spořádal čtyři porce.

Když jsem vešel příštího dne nic netuše do třídy, byl přes celou tabuli velký nápis »Profesor Tempura«. Všichni studenti dívali se na mne a pustě se chechtali. Bylo to tak hloupé, že jsem se zeptal, co je na tom k smíchu, jí-li někdo tempuru. Tu jeden žák podotkl, že čtyři porce je ale trochu mnoho. Co jim bylo po tom, snědl-li jsem čtyři nebo pět porcí, když jsem si je zaplatil ze svého. Rychle jsem dokončil výklad a vrátil se do sborovny.

* kousky ryb obalené ve vejci a usmažené.

Když jsem se po deseti minutách odebral do druhé třídy, stálo na tabuli: »Tempurou se může cpát, ale není dovoleno se mu smát.« Prve se mne to nijak zvlášť nedotklo, ale teď už jsem měl toho dost. Opakuje-li se žert, není to již žert, nýbrž uličnictví. Podobně jako ženu, kterou trápí žárlivost, není možno jen chválit. Tito venkované se nevyznají v jiných úskocích a spádech a byli toho názoru, že nezáleží na tom, přehání-li se něco. Žili v malém městě, jehož památky člověk shlédl hodinovou procházkou, a neuměli nic lepšího než vytrubovat příhodu s tempurou, jako by šlo o ruskojaponskou válku. Politováníhodní ubožáci! Jsou vychováváni takto od dětství a proto jejich povaha je pokřivená jako trpasličí javor, vypěstovaný v kořenáči. Jde-li o nevinný žert, umím se zasmát s ostatními, ale tohle je něco jiného. Mají podivně zlomyslnou povahu jako děti. Mlčky jsem smazal nápis a optal se jich, působí-li jim takovéto uličnictví zábavu. Řekl jsem, že je to od nich zbabělý vtip a že snad nechápou smysl slova zbabělost. Odpověděli mi, že zbabělost je zlobit se, když se mi někdo posmívá pro něco, čeho jsem se sám dopustil. Drzí kluci! Bylo mi líto sama sebe, když jsem si pomyslil, že jsem sem přišel schválně až z Tokja učit takovou spřež.

»Nechte zbytečných řečí a dávejte pozor!« napomenul jsem je a začal jsem vykládat.

Když jsem vstoupil do další třídy, četl jsem na tabuli: »Tempuru kdo pojídá, nesmysly vám povídá.« Což to nemá vůbec konce? Již jsem dostal opravdu vztek. Prohlásil jsem, že nebudu učit takové drzé klacky a opustil jsem kvapně třídu. Studenti měli asi radost, že mají volno. Za těchto okolností je starožitník přece lepší než takováhle škola.

Jenom můj návrat domů a noční spánek zmírnily mé rozčilení z aféry s tempurou a nudlemi. Když jsem se

objevil zase ve škole, dělali studenti, jako kdyby se nic nestalo.

Pak jsem měl asi tři dny pokoj, ale čtvrtého dne večer jsem šel do Sumidy a jedl tam rýžové knedlíky. Sumida je městečko s horkými zřídly deset minut vlakem nebo půl hodiny pěšky odtud. Jsou tam hostince, lázeňské budovy, veřejný sad a také čtvrť lásky. Jídelna, prodávající rýžové knedlíky, do níž jsem vešel, byla u vchodu do této čtvrti rozkoše. Byla proslulá svými neobyčejně chutnými knedlíky a zastavil jsem se tam na chvíli na zpáteční cestě z koupele, abych jich okusil. Žádných žáků jsem tentokrát nepotkal a proto jsem se domníval, že se o tom nikdo nedoví, ale druhého dne ráno, když jsem přišel do školy a vstoupil do první hodiny, bylo na tabuli napsáno: »Dvě porce rýžových knedlíků — sedm senů.« Snědl jsem opravdu dvě porce a zaplatil sedm senů. Ta banda mě usouží! V druhé třídě bude také jistě něco, myslil jsem si, a skutečně na tabuli stálo: »Na knedlících z čtvrti milování je věru jedinečné pochutnání.«

Už mám až po krk té holoty!

Když jsem považoval případ s knedlíky již za vyřízený, propukla zase aféra s červeným ručníkem. Přemýšlím-li tak o tom, vidím, že to nestojí ani za řeč. Od svého příjezdu sem chodil jsem pravidelně denně do teplých koupelí do Sumidy. Až na tyto horké lázně, které byly skvělé, neměl tento kraj nic, čím by se mohl rovnat Tokju. Nebyl jsem dosud zvyklý na zdejší podnebí a proto jsem se rozhodl, že se budu denně večer koupat. Chůze do lázní bude jakýmsi tělocvikem pro mé tělo. Při chůzi nosíval jsem vždycky v ruce velký ručník. Červená barva jeho vzorku máčením v teplé vodě vybledla, takže nyní vypadal jakoby vyplavlý. Nosil jsem tento ručník vždy, kdykoli jsem šel do lázní

Proto mi studenti říkali »Červený ručník«. Je k zoufání žít v tak malém hnízdě. Ale to není všecko.

Lázeňská budova byl nový dvoupatrový dům. Hostům v prvé třídě se půjčoval koupací úbor, dostalo se jim obsluhy a to vše stálo osm senů. A kromě toho jim děvče ještě podalo zdvořile čaj. Já jsem si vždy bral první třídu. Hned potom začaly řeči, že každodenní koupel v prvé třídě je přepychem pro člověka se čtyřiceti jeny měsíčního platu. Byly to zbytečné starosti. Ale i to není ještě všechno.

Bazén byl vyložen žulovými deskami a měřil asi třicet čtverečních stop. Obvykle v něm bylo třináct až čtrnáct lidí, ale někdy se stalo, že tam nebyl nikdo. Voda mi sahala po prsa a měl jsem velkou radost, když jsem si mohl pro cvičení v teplé vodě zaplavat. Když jsem viděl, že v bazénu nikdo není, vesele jsem se v něm prohánĕl. Ale když jsem jednoho dne seběhl čile z druhého patra a nakoukl dveřmi do bazénu, abych zjistil, budu-li si moci i dnes zaplavat, zpozoroval jsem, že tam visí velký plakát, na němž bylo tlustými písmeny napsáno: »Plování v bazénu je zakázáno.« Nemohlo být mnoho lidí, kteří plovali v bazénu, a proto byl jistě tento plakát vyvěšen výhradně k vůli mně.

Vzdal jsem se tedy svého plování, ale byl jsem překvapen, když jsem přišel do školy a viděl na tabuli nápis jako prve v lázních, že plování v bazénu je zakázáno. Měl jsem dojem, že se všichni studenti proti mně spikli a špehovali mě na každém kroku. Byl jsem z toho nešťastný. Nemám ve zvyku vzdát se něčeho, co jsem si usmyslil udělat, ať si říká kdo chce co chce, ale měl jsem všeho až po krk, když jsem si pomyslil, proč jsem vlastně přišel do tohoto města, jež je tak malé, že možno je sevřít mezi prsty jako špičku nosu.

Když jsem se vrátil domů, čekalo mne zase trápení se starožitníkem.

IV. Noční dozor

Profesoři musili míti po řadě noční dozor ve škole. Ale Jezevec a Červenokošiláč tvořili výjimku. Na moji otázku, proč tito dva lidé se vymykají samozřejmé povinnosti, mi bylo řečeno, že noční dozor se nesrovnává s jejich úředním postavením. Hlouposti! Berou velký plat, mají málo hodin a ještě jsou prosti povinnosti konat noční dozor. Jaká to nespravedlnost! Vytvoří si předpis, jenž se jim hodí do krámu a pak se tváří, jako by bylo vše v nejlepším pořádku. Nechápu, že může někdo jednat tak nestoudně. Byl jsem s tím velmi nespokojen, ale podle názoru Dikobrazova i sebevětší stížnost jednotlivcova nic nezmůže. Jednotlivec nebo dva lidé snad něco zmohou, jsou-li v právu. Upozornil mne na rčení, že moc je právo, ale poněvadž se mi zdálo, že to sem nepatří, ptal jsem se ho, jak to myslí. Odpověděl, že to znamená, že právo je na straně silnějšího. Myslil-li to takhle, věděl jsem o tom již dávno a nepotřeboval jsem teď dát se od něho poučovat. Právo silnějšího a noční dozor byly dvě docela odlišné věci. Kdo by souhlasil, že Jezevec a Červenokošiláč jsou silnější? Ale je zbytečné se o to přít, už je hotovou věcí, že tento noční dozor připadl konečně také na mne. Abych řekl pravdu, byl jsem zhýčkaný a nespal-li jsem

pohodlně ve své posteli, neměl jsem pocit, že vůbec spím. Od dětství jsem skoro ani jednou nezůstal přes noc u přátel. Bylo-li mně nepříjemné nocovat u přátel, byl mi noční dozor ve škole ještě protivnější. Bylo mi to proti mysli, ale patřilo-li to k povinnostem, za něž jsem dostával oněch čtyřicet jenů, nebylo vyhnutí. Zatnu zuby a odbudu si to!

Jak hloupé bylo zůstat sám ve škole po odchodu profesorů i žáků. Místnost pro noční dozor byla na západním konci studentského internátu, jenž stál vzadu za školní budovou. Vstoupil jsem dovnitř, abych si ji trochu prohlédl. Byla vystavena přímo zapadajícímu slunci a pobyt v ní byl utrpením. Přesto že byl již podzim, bylo zde na venkově dosud horko. Dal jsem si přinést totéž jídlo jako studenti a povečeřel jsem. Zhrozil jsem se, jak bylo chudé. Nechápal jsem, jak mohli míti v sobě při takovéhle stravě ještě tolik síly. Musili to být hrdinové, poněvadž večeři si již odbyli v půl páté a pak už nedostali nic. Pojedl jsem, ale nemohl jsem jít spát, poněvadž slunce dosud nezašlo. Dostal jsem chuť jít se podívat trochu do lázní. Nevěděl jsem, zda je správné nebo nesprávné vyjít si ven při konání noční služby, ale nemohl jsem snést neštěstí, jež mne postihlo v podobě tohoto omezování mé svobody. Když jsem po prvé přišel sem do školy a ptal se po osobě, jež má noční dozor, odvětil mi školník, že si někam odskočila. Tehdy jsem se na to díval divně, ale když nyní přišla řada na mne, chápal jsem již vše. Bylo správné vycházet ven. Když jsem řekl školníkovi, že na chvíli odcházím, chtěl znát příčinu mého odchodu. Odpověděl jsem mu, že jdu do lázní a rychle jsem odkvapil. Litoval jsem, že nemám dnes s sebou svůj červený ručník, ale rozhodl jsem se, že si jej vypůjčím v lázních.

V teplé koupeli jsem ztrávil hodnou chvíli a před se-

tměním jsem se vrátil vlakem domů. Vystoupil jsem na stanici Komači, odkud nebylo do školy již daleko. Když jsem vykročil a udělal pár kroků, objevil se proti mně Jezevec. Hodlal asi odjet odtud do lázní. Blížil se kvapně ke mně a jda kolem mne, podíval se mi do tváře a pozdravil mne. Pak se mne vážně zeptal: »Což vy nemáte noční dozor?« Hloupá otázka! Vždyť mi před dvěma hodinami přece sám oznámil, že je na mne dnes po prvé noční služba. Což mi sám neděkoval, že jsem ji přijal? Co opravňuje člověka, který se stal ředitelem, ke kladení takových hloupých otázek? Dostal jsem vztek. »Ano, mám noční dozor. A poněvadž mám noční dozor, vrátím se do školy a zůstanu tam, opravdu zůstanu tam přes noc,« odsekl jsem a odešel jsem od něho. Když jsem přišel na roh ulice Tatemači, narazil jsem tentokráte na Dikobraza. Menší hnízdo už snad nemůže ani být! Vytáhne-li člověk paty z domu, potká určitě někoho známého.

»Co to? Vy nemáte noční dozor?«

»Ale mám.«

»Neděláte dobře, že si chodíte tak lehkomyslně z noční služby na procházku!«

»Není v tom nic zlého. Horší by bylo, kdybych na procházku nešel,« chvástal jsem.

»Vaše nedbalost by se vám nemusila vyplatit. Kdyby vás potkal ředitel nebo jeho zástupce, měl byste z toho opletačky.«

Taková slova jsem od Dikobraza nečekal.

»Právě teď jsem ředitele potkal. Schvaloval, že jsem si vyšel ven, poněvadž za tohoto horka by byla noční služba bez procházky utrpením,« odbyl jsem ho a vrátil jsem se rychle do školy.

Pak se rychle smrákalo. Po soumraku jsem zavolal do světnice pro noční službu školníka a po dvě hodiny jsem se s ním bavil. Ale i to mne omrzelo a proto jsem

se rozhodl jít si lehnout, i když nebudu moci usnout. Převlékl jsem se do nočního prádla, zavěsil síť proti komárům, odhodil červenou pokrývku, praštil sebou na zem a natáhl se na záda. Jsem zvyklý od dětství, když jdu spat, praštit sebou jak široký tak dlouhý. Když jsem ještě bydlel v pensionátě Ogawamači, přišel si stěžovat jeden studující práv, který bydlel v přízemí pode mnou, na tento můj zlozvyk. Studující práv nebývají obdařeni silou tělesnou, ale zato mívají břitký jazyk. Když už jeho hloupé obviňování trvalo trošku dlouho, usadil jsem ho, že hluk, který dělám, když jdu spat, není působen mým zadkem, nýbrž špatnou konstrukcí budovy. Chce-li si stěžovat, ať si stěžuje na budovu. Tato místnost pro noční službu nebyla v prvém patře a tak jsem mohl dělati hluk, jak se mi líbilo. Když sebou jak se patří hlučně nepraštím, nemám pocit, že si řádně odpočinu.

Natáhl jsem si s blaženou slastí nohy, když tu jsem náhle ucítil, že mi na ně něco skočilo. Jezdilo to drsně po kůži, ale nevypadalo to jako blechy. Byl jsem poněkud překvapen a zatřepal jsem pod pokrývkou několikráte nohama. Oni drsní tvorové se náhle rozmnožili a já jich rozmáčkl pět až šest po lýtkách, dva až tři po stehnech, jednoho pod zadkem a jeden se mi dokonce dostal až na pupek. — Moje zděšení rostlo. Rychle jsem vyskočil, odhodil pokrývku rázně dozadu a tu jsem zřel, jak z lůžka vyskákalo na šedesát kobylek. Dokud jsem neznal pravé podstaty věci, byl jsem jenom poněkud neklidný, ale když jsem nyní zjistil, že to jsou kobylky, mohl jsem puknout zlostí.

»Takové kobylky a poděsí člověka. Koukejte, co s vámi udělám,« řekl jsem a plácl do nich několikráte polštářem.

Byly však příliš malé, takže účinek přes mé horlivé plácání rovnal se nule. Má námaha byla marná a tak

jsem si sedl na chvíli zase na slamník. Pak jsem svinul rohožku, jako když se chtějí klepat koberce při čištění domu, a začal jsem jí mlátit nazdařbůh kolem sebe. Kobylky nevěděly, co se s nimi děje. Některé jsem odhodil již polštářem a jiné mi nyní naskákaly na ramena, na hlavu i na špičku nosu. Ty, co mi skočily na hlavu, nemohl jsem pobít polštářem a proto jsem je chytal a drtil rukama, co mi jen síly stačily. Nejvíce mne dopalovalo, že přes veškerou mou námahu se mnoho kobylek zachytilo v síti proti komárům, kde čile poskakovaly a nejevily nejmenší známky smrti. Posléze asi za půl hodiny byly kobylky zničeny. Přinesl jsem si koště a smetl jsem jejich mrtvoly. Tu přišel školník a ptal se, co se děje.

»Co se děje? Od kdypak se kobylky chovají v posteli? Zpozdilče!« plísnil jsem ho, ale on se hájil, že o ničem neví.

»Řekne si, že o ničem neví, a je to vyřízeno,« dodal jsem a vyhodil koště dveřmi ven. Školník si je dal ustrašeně na rameno a odešel. Zavolal jsem rychle tři chovance internátu jako zástupce, ale dostavilo se jich šest. Čerta na tom záleží, je-li jich šest nebo deset, myslil jsem si, a v ložním prádle s vykasanými rukávy jsem je začal vyslýchat.

»Co znamenají kobylky, jež jste mi dali do postele?«

»Co jsou to, prosím, kobylky?« ptal se úplně klidně jeden žák vpředu.

V této škole nejenom ředitel, nýbrž i žáci mají ve zvyku se divně ptát.

»Což neznáte kobylky? Pak vám je ukáži,« řekl jsem, ale k svému žalu jsem shledal, že jsem je všechny do poslední vymetl. Zavolal jsem školníka a přikázal jsem mu, aby přinesl kobylky.

»Již jsem je vyhodil na smetiště, ale došel bych je sesbírat,« nabízel se.

»Zčerstva je sesbírejte!« nařídil jsem mu a školník spěšně odběhl, ale netrvalo dlouho a už tu byl zpět a přinášel na kusu papíru asi deset kobylek.

»Ráčejí odpustit, pane profesore, ale venku je bohužel taková tma, že jsem našel jenom tyhlety. Zítra vám sesbírám i ostatní,« omlouval se. Samí hlupáci tu jsou, jeden jako druhý. Ukázal jsem studentům jednu kobylku.

»Tohle je kobylka! Jak to přijde, že jste takoví klackové a neznáte dosud kobylku?«

Tu jeden s kulatým obličejem, co stál první zleva, vyjel drze: »Vždyť je to, prosím, saranče!«

»Nesmysl, saranče a kobylka je přece totéž. A ostatně, ať je to saranče nebo kobylka, chci vědět, proč jste mi je dali do postele. Prosil jsem vás snad o to?«

»Nikdo je tam, prosím, nedal.«

»Nikdo je tam nedal, ale jak se tam tedy dostaly?«

»Saranče se zdržují s oblibou v teple a pravděpodobně si tam dovolily vlézt samy.«

»Hlouposti! Kobylky si tam dovolily vlézt samy — kobylky v hejnech si mi tam dovolily vlézt samy. Nuže, řekněte, proč jste provedli takové uličnictví!«

»Nemůžeme nic vysvětlovat, když jsme je tam, prosím, nedali.«

Banda! Nechtějí-li se nyní znát k věci, jíž se dopustili, neměli ji vůbec dělat. Vyhlíželi vzdorně a zdálo se, že budou trvat na svém tvrzení, že jsou bez viny, dokud nebude proti nim přímých důkazů. Za svých gymnasijních studií jsem také provedl lecjaké to uličnictví, ale když se profesor ptal, kdo to udělal, nebyl jsem ani jednou tak zbabělý, abych se nepřihlásil. Čeho jsem se dopustil, k tomu jsem se hlásil, a co jsem neudělal, k tomu jsem se neznal. Tak jsem si uchoval přes všechna darebáctví, jichž jsem se dopustil, čisté svědomí. Kdybych byl chtěl lží uniknout trestu, nebyl

bych začínal žádnou neplechu. Uličnictví a trest jdou ruku v ruce. Trestem nabývá uličnictví teprve půvabu. Není myslitelné, aby někdo měl tak nízkou povahu a vyhýbal se trestu za své darebáctví. Ze vší této sebranky budou jistě po skončení studií lidé, kteří si půjčují peníze, ale nevracejí jich. Proč přišli vůbec na gymnasium? Přišli sem, aby lhali, podváděli, za zády profesorů se chovali drze a tropili neplechu, a pak když opustí školu, mají mylné představy, že se jim dostalo výchovy. Je to spřež, od níž raději dál.

Uznal jsem za vhodnější nejednat s cháskou tak zkažených mravů a propustil jsem je.

»Nemíníte-li se přiznat sami, nebudu se vás už na nic ptát. Zasluhujete jenom soucitu, že jako středoškolští studenti neumíte činit rozdílu mezi dobrým a špatným.« Moje řeč a způsoby nejsou zrovna nejvybranější, ale povahu mám jistě mnohem lepší než tito výrostci. Šest studentů se zvolna vzdálilo. Na pohled vypadali mnohem statečnější nežli já, jejich učitel. Ale ve skutečnosti jenom klid předstírali a byli tím proto ještě odpornější. Neměl jsem chuti se jim rovnat.

Potom jsem zase vlezl do postele a jak jsem tak ležel na boku, slyšel jsem, jak kobylky, jež naskákaly do sítě proti moskytům, v ní nepokojně poskakují a bzučí. Pálit ruční lampou jednu kobylku po druhé by bylo poněkud zdlouhavé a proto jsem uvolnil závěs sítě, složil ji k sobě a začal jí třepat uprostřed místnosti. Jeden železný kruh mě při tom udeřil do hřbetu ruky, až jsem zasykl bolestí. Když jsem vlezl po třetí do postele, byl jsem již trochu uklidněn, ale na spánek jsem neměl ani pomyšlení. Na mých hodinkách bylo půl jedenácté. Uvážil jsem vše a došel jsem k závěru, že tohle hnízdo mně byl sám čert dlužen. Musili-li profesoři na všech gymnasiích mít za soupeře takovéhle studenty a s nimi se potýkat, byli k politování. Divil

jsem se, že nenastává nikdy nedostatek profesorů. Snad to budou trpěliví pitomečkové, kteří si dají vše líbit. Ale já se s nimi měřit nemohu. Když jsem takto přemýšlel, vzpomněl jsem si na Kijo, jak si vlastně zaslouží mého obdivu. Byla to stařena bez vzdělání a společenského postavení, ale jako člověk nadmíru ušlechtilá. Až dosud jsem si neuměl dost vážit jejích laskavostí, jež mi prokázala, ale od chvíle, co jsem se octl opuštěn v tak vzdálených končinách, poznal jsem teprve, jak byla ke mně hodná. Jí-li ráda cukroví z Ečiga, zasloužila by si ode mne, abych jí je přinesl, i kdybych pro ně měl jít schválně až do Ečiga. Chválila mě, že po ničem nedychtím a že mám přímou povahu, ale ona sama, jež chválila, byla bytost mnohem dokonalejší než já, jenž jsem byl od ní chválen. Nějak jsem zatoužil Kijo vidět.

Za tohoto vzpomínání na Kijo začalo náhle nad mojí hlavou asi třicet nebo čtyřicet lidí dupat do taktu na podlahu, až se strop otřásal. Pak se ozval huronský řev, ještě větší nežli dupot. Překvapen, co se stalo, vyskočil jsem a v té chvíli jsem si hned uvědomil, že rámus budou dělat asi studenti, aby se mi pomstili. Měli by se raději rozpomínat na své špatnosti, poněvadž člověk, který se nepřizná k špatnosti, jíž se dopustil, nedojde odpuštění. Když ulehli na lože, měli být jati lítostí a druhého dne přijít mne poprosit za odpuštění. I když se nechtěli omluvit a přiznat k vině, měli alespoň klidně spát. Co to jen tropí za hluk? Byl snad internát postaven proto, aby se v něm chovala divá zvěř? Tyto mravy, hraničící přímo s šílenstvím, je třeba uvést do správných mezí.

»Počkejte, já vám to vytmavím!« Vyběhl jsem v nočním prádle z místnosti pronoční dozor a bera tři schody najednou, letěl jsem po schodišti do prvního patra. Kupodivu, nade mnou, kde to dosud vřelo jako v lítém

boji, nastalo náhle ticho. Neozval se ani hlásek a nebylo slyšet ani krůčku. To je zvláštní! Octl jsem se ve tmě, protože mi náhle dohořela má lampa, a nemohl jsem přesně rozeznat, je-li tam někdo nebo ne. Ale svým instinktem jsem poznal, že v dlouhé chodbě, jež se táhla od východu k západu, neskrývala se ani myš. Na jejím konci vnikalo dovnitř měsíční světlo a tam bylo poněkud jasno. Připadalo mi to nadmíru podivné. V mládí se mi často stávalo, že když se mi něco zdálo, mluvil jsem ze spaní a opouštěl lůžko. Naši se mi smávali, neboť jsem mluvil věci, jimž nikdo nerozuměl. Jednou v šestnácti nebo sedmnácti letech se mi zdálo, že jsem našel diamant, a když jsem ráno vstal, dotazoval jsem se neobyčejně rázně svého bratra, jenž spal vedle mne, co s ním udělal. Po tři dny jsem pak byl předmětem posměchu celé naší rodiny, až mi to bylo nemilé. Nevěděl jsem, nebylo-li snad i tohleto pouhý sen. Ale byl jsem si jist, že opravdu dělali rámus. Když jsem byl pohroužen v přemýšlení uprostřed dlouhé chodby, ozval se z jejího protějšího konce, jenž byl zalit měsíčním světlem, zase řev třiceti až čtyřiceti lidí a povely: ráz, dva, tři! V zápětí začlo znovu dupání do taktu. Hle, není to sen, ale opravdová skutečnost!

»Buďte zticha! Je půlnoc!« zařval jsem, abych je překřičel a rozběhl jsem se na protější konec chodby. Běžel jsem úplnou tmou, v níž jediným vodítkem mi byl měsíc v dáli přede mnou. Když jsem soudil, že jsem uběhl asi čtyři metry, narazil jsem holení uprostřed chodby na nějakou velkou tvrdou věc, až se mi zajiskřilo v očích bolestí a pak mě někdo povalil, jen to buchlo. Pokoušel jsem se s láteřením vstát, ale nešlo to. Mozek dával rozkazy, ale noha jich neposlouchala. Ztrácel jsem trpělivost, ale na konec se mi přece podařilo postavit se na jednu nohu. Avšak to už bylo po dupotu a křiku a všude bylo zase hluboké ticho. Věděl

jsem, že lidé jsou sice zbabělí, ale že by byli tak zbabělí, to jsem nečekal. Úplný dobytek! Za této situace neodejdu, dokud nechytnu skrývající se darebáky a nepřinutím je k doznání. S tímto rozhodnutím chystal jsem se otevřít jednu ložnici a vykonat v ní prohlídku, ale dveře nepovolovaly. Byly snad zamčeny nebo zabarikádovány nakupenými stoly a mohl jsem na ně tlačit sebe víc, ani se nehnuly. Pak jsem to zkusil s ložnicí na protější straně. ale i tento pokus skončil úplně stejně. Zatím co jsem se namáhal otevřít dveře a dostat se darebákům uvnitř na kobylku, začal na východním konci chodby opět huronský řev a dupot. Ti rošťáci se smluvili a tropili si střídavě na obou koncích chodby ze mne šašky. Byl jsem si toho vědom, ale nevěděl jsem, co mám podniknout. Poctivě se přiznám, že nemám tolik chytrosti jako statečnosti. Nenapadlo mě nic kalého, co bych měl v takové situaci počít. Pravda, nevěděl jsem si rady, ale za nic jsem se nechtěl vzdát. Skoncuji-li tímto způsobem celou záležitost, je veta po mé vážnosti. Nesnesl bych, aby se říkalo o člověku narozeném v Tokju, že je slaboch. Do smrti bych se hanbil při pomyšlení, že jsem byl při noční službě pro zábavu takovým usmrkaným klukům a že neuměje s nimi řádně zatočit, nechal jsem si resignovaně vše líbit. Pocházím přece ze samurajského rodu. Jsem potomek Mandžu Tady, který odvozoval svůj původ od Gendži Seiwy. Od narození jsem již něco jiného než tito venkované, jimž kouká sláma z bot. Jedině je mi líto, že nemám tolik chytrosti a jenom mě trápí, že nevím nyní, jak na ně vyzrát. Nevím sice, jak na ně, ale jenom tak se nevzdám. Jsem upřímný a nevyznám se proto v úskocích. Nezvítězí-li na tomto světě poctivost, co jiného by mohlo zvítězit, uvažoval jsem. Nezvítězím-li dnes v noci, zvítězím zítra; nezvítězím-li zítra, zvítězím

pozítří; nezvítězím-li pozítří, dám si nosit z domova jídlo a budu zde sedět tak dlouho, dokud je nedostanu.

Po tomto rozhodnutí posadil jsem se na zemi doprostřed chodby a čekal jsem, až se rozední. Komáři na mne doráželi se všech stran, ale já jich nedbal. Ohmatával jsem si holenní kost, do níž jsem se prve udeřil, a shledal jsem, že nějak mokvá. Bude asi krvácet. Ať si krev teče, jak se jí líbí! Tu na mne přišla náhle únava a já upadl v hluboký spánek. Vyskočil jsem však se zaklením, byv probuzen nějakým hlukem. Dveře po mé pravici byly zpola otevřeny a přede mnou stáli dva studenti. Ihned jsem se vzpamatoval a uchopil jednoho z nich, jehož jsem měl na dosah ruky, za nohu a vší silou jsem ho přitahoval k sobě, až se svalil s hlukem na záda. Konečně vás mám! Já vám dám! Pustil jsem se za druhým, jenž byl velmi zmaten, chytil jsem ho za rameno, několikráte jím otočil, až otevřel ústa a vyvalil oči úžasem.

»Pojďte do mého pokoje!« vyzval jsem je a šel jsem napřed. Zdáli se zbabělí, poněvadž ani nemukli a šli za mnou. Nastával již den.

Když jsem je přivedl do místnosti pro noční službu, začal jsem je vyslýchat, ale marná práce, říkali stále jenom, že o ničem nevědí a měl jsem dojem, že jsou rozhodnuti setrvat na tomto tvrzení a nepřiznat se stůj co stůj. Tu počali se z prvého parta trousit i ostatní studenti a hromadili se v mém pokoji. Všichni měli zarudlé oči od nevyspání. Zpropadená sebranka! To že jsou muži? Jednu noc nespí a takhle vypadají. Vybídl jsem je, aby si šli umýti obličeje a přišli zpět, že si s nimi chci promluvit, ale nikdo neposlechl.

Když jsem již asi hodinu vyslýchal přes padesát studentů, přihnal se náhle Jezevec. Potom jsem se dověděl, že školník mu běžel schválně oznámit, že ve škole je pozdvižení. Volat na takovou hloupost ředitele je vrcholem zbabělosti. Ale takový gymnasijní školník je schopen všeho.

Ředitel vyslechl moji stížnost a položil několik otázek také studentům.

»Choďte dál do školy jako dosud až do vyšetření celé záležitosti. Rychle se umyjte a nasnídejte, neboť jinak přijdete pozdě do školy. Pospěšte si!« řekl a propustil všechny chovance internátu.

Jedná s nimi jako v bavlnce. Já na jeho místě bych hned všechny vyloučil. Se studenty se zachází příliš shovívavě a proto si dělají z profesora, jenž má nad nimi noční dozor, blázny.

Pak se obrátil ke mně a řekl: »Budete jistě rozrušen a unaven prožitými událostmi a proto nemusíte dnes učit!«

Odpověděl jsem mu však, že nejsem ani trochu rozrušen a že i kdyby se mi taková věc přiházívala každou noc, do nejdelší smrti by mne nerozrušila. »Jsem odhodlán učit a nedostojím-li své povinnosti, protože jsem jednu noc nespal, strhněte si to z mého platu!«

Nevím, co si ředitel myslil, ale zíral chvíli na mě a pak mne upozornil, že mám značně opuchlý obličej. Ovšem, cítil jsem, že mi nějak otéká a kromě toho mě celý svědil. Komáři mi musili dát co proto.

»Ať je můj obličej opuchlý sebe víc, mluvit mohu zcela dobře a nic mi nepřekáží, abych neučil,« stál jsem na svém, škrábaje se v obličeji. Ředitel se smál a chválil můj smysl pro konání povinnosti. Abych řekl pravdu, nedělal mi poklony, nýbrž se mi posmíval.

V.

Na rybách

Červenokošiláč se mne jednou tázal, nešel-li bych s ním na ryby. Je to člověk s protivně rozmazleným hlasem, že těžko možno rozeznat, je-li mužem či ženou. Chce-li být mužem, má mluvit jako muž, zvláště když vychodil vysokou školu. Já mám jenom školu přírodních věd a mám dostatečně mužný hlas, ale doktor filosofie by se za svůj hlas mohl stydět.

Dal jsem mu poněkud vyhýbavou odpověď, načež on mi položil nezdvořilou otázku, byl-li jsem vůbec kdy na rybách. Mnohokrát jsem nerybařil. Jako chlapec jsem chytil tři karasy v rybníčku v Koume a potom o chrámové slavnosti v Kagurazace mi zabral asi dvaceticentimetrový kapr, ale když jsem již jásal, že ho táhnu, vysmekl se mi náhle a byl tentam. Ještě dnes, když si na něj vzpomenu, je mi líto, že mi utekl. Červenokošiláč se smál na celé kolo, při čemž se mu brada mocně otřásala. Proč se nemohl smát jako normální člověk?

»Pak ovšem neznáte dosud pravé rybaření. Chcete-li, naučím vás tomu,« řekl s pocitem naprosté převahy nade mnou. Kdo by se od něho nechal poučovat! Lidé, kteří chodí na ryby a na hony, jsou všichni do posledního bez citu. Kdyby měli cit, nepůsobilo by jim radost

zabíjení božích stvoření. Rybám i ptákům působí určitě větší potěšení, mohou-li žít než musí-li jít na smrt. Něco jiného jsou lidé, kteří si chytáním ryb nebo zvěře vydělávají na živobytí. Je nesmyslné tvrzení, že by nežili spokojeně a že by nespali, kdyby nemohli zabíjet živé tvory. Takhle jsem se díval na celou věc, ale jelikož doktor filosofie měl břitký jazyk, mlčel jsem raději, věda, že by mne usadil svými argumenty. Červenokošiláč soudil mylně z mého mlčení, že souhlasím s jeho nabídkou a proto okamžitě začal do mne vytrvale hučet: »Dáme si hned první lekci! Máte-li volno, šli bychom dnes. Mně samému s kolegou Jošikawou by bylo smutno. Pojďte také s námi!« Jošikawa je profesor kreslení, jehož jsem překřtil na »Šaška«. Nevím, jaké názory měl tento Šašek, ale u Červenokošiláče byl pečený vařený a byl jeho stálým průvodcem. Budili spolu dojem, že se vůbec k sobě nehodí. Vypadali spíše jako pán a sluha. Hnul-li se někam Červenokošiláč, bylo naprosto jisté, že tam bude také Šašek. To mě vůbec nepřekvapilo, ale nechápal jsem, že tito dva, kteří chodili vždy sami, pozvali s sebou mne, nespolečenského a nepřívětivého člověka. Napadlo mně, že jsou pravděpodobně hrdí na své rybářské umění a mají nepochybně v úmyslu mi předvést, jak dovedou chytat ryby. Netoužil jsem, aby mi někdo předváděl takové věci. Pro mne, za mne, ať si třeba chytí dva nebo tři tuňáky! Rybaření nemusím ani za mák rozumět; jsem přece také člověk a stačí, hodím-li jenom udici do vody, a něco už se chytit musí. Kdybych teď řekl Červenokošiláči, že s ním nepůjdu, jistě by mne podezříval, že nechci jít nikoli proto, že rybaření nemám rád, nýbrž proto, že neumím vzít prut vůbec do ruky. Po těchto úvahách jsem mu konečně odpověděl, že s nimi jdu. Když se skončilo vyučování, vrátil jsem se domů a vykonal přípravy k cestě. Pak jsem se odebral na ná-

draží, kde jsem se sešel s Červenokošiláčem a Šaškem, a společně jsme jeli k moři. Našli jsme jediného lodníka s úzkou, dlouhou lodí, jaká se nevídá v kraji okolo Tokja. Prohlédl jsem celou loď, ale nespatřil jsem ani jeden rybářský prut. Když jsem se obrátil na Šaška s otázkou, je-li možno chytat ryby bez prutů a jak se to dělá, začal mi, hladě si bradu, znalecky vykládat, že na širém moři se nepoužívá prutů, nýbrž pouze šňůr. Měl jsem raději mlčet a mohl jsem si ušetřit zbytečnou ostudu.

Lodník vesloval pomalu, ale neobyčejně zručně, takže když jsem se po chvíli ohlédl, mizel již břeh ve velké dálce. Pětiposchoďová věž buddhistického chrámu, čnící nad hájem, se vzdalovala a měnila v tenký špendlík. Na protější straně se houpal na vlnách »Modrý ostrůvek«. Byl to pustý ostrov, na němž bylo vidět zblízka jenom kamení a borovice. V kamení a mezi borovicemi nemožno ovšem žít. Červenokošiláč vyhlížel stále do dáli a obdivoval se krásné vyhlídce. Šašek říkal, že vyhlídka je v každém směru dokonalá. Nevím sice, byla-li dokonalá, ale byl jsem jí opravdu povznesen. Poznával jsem, že působí jako lék, vystavovat svou tvář vánku, který se prohání po hladině širošíreho moře. Zpropadeně, ozývá se mi žaludek.

»Pohleďte na tu borovici! Její kmen je dole úplně rovný a nahoře se rozvětvuje jako deštník. Nepřipomíná vám Turnerovy obrazy?« upozorňoval Červenokošiláč Šaška.

»Ano, je to úplný Turner,« odvětil Šašek. »Zvláště zakřivení větví je skvělé, není-liž pravda? Úplná kopie Turnera,« dodal, tváře se znalecky.

Neměl jsem ani tuchy, kdo to byl Turner, ale mlčel jsem, poněvadž jsem si myslil, že se svět nezboří, když se na to nezeptám. Člun se otočil, takže ostrov se octl po jeho pravém boku. Hladina byla úplně klidná a tak

rovná, že člověk stěží věřil, že tohle je moře. Byla to zásluha Červenokošiláčova, že se mi dostalo tohoto potěšení. Otázal jsem se lodníka, mohl-li by přistat někde u oné skály, že bych chtěl, možno-li, vystoupit na ostrov.

»Přistání je možné, ale při rybolovu není dobré držet se příliš u břehu,« namítl Červenokošiláč a já už mlčel.

Pak Šašek podal návrh, který na něm nikdo nežádal: »Co byste tomu říkal, pane místořediteli, kdybychom ten ostrov nazvali ostrovem Turnerovým?«

»To je znamenitý nápad! Říkejme mu od nynějška tak!« souhlasil Červenokošiláč.

Nestaral jsem se vůbec, počítali-li také mne do toho svého »říkejme«. Já jsem byl spokojen s názvem Modrý ostrůvek.

»Jak by asi vypadalo, kdybychom na onu skálu postavili Rafaelovu Madonu? Byl by to pěkný obrázek,« pokračoval Šašek.

»Nechte řečí o Madoně!« řekl Červenokošiláč a dal se do protivného smíchu.

»Nemusíte se bát, nikdo tu není,« řekl Šašek a hodil po mně okem. Pak se významně odvrátil a ďábelsky se chechtal. Nepříjemně se mne to dotklo. Bylo mi úplně lhostejno, šlo-li o primadonu nebo o Madonu. Ať si tam postaví, co chtějí, ale bylo od nich sprosté tvářit se, jako by jim bylo jedno, že poslouchám jejich rozhovor, poněvadž si byli jisti, že nevím oč jde. A takový člověk o sobě říká, že pochází z Tokja. Byl jsem přesvědčen, že Madona může býti jenom přezdívka gejši, s níž se důvěrně stýkal Červenokošiláč. Ta jeho gejša by se mu pěkně poděkovala, kdyby ji postavil pod borovici na pustý ostrov a koukal na ni. Šašek by mohl pořídit olejový obraz této scény a poslat jej na výstavu.

Lodník prohlásil, že zde je nejvhodnější místo k rybolovu a zastaviv člun, spustil kotvu. Když se ho Čer-

venokošiláč ptal, jak je tu hluboko, řekl, že asi jedenáct metrů.

»V takové hloubce budou mořští cejni těžko brát,« řekl Červenokošiláč a vhodil šňůru do moře. Čekal asi, že chytí nějakého kapitálního cejna. Jak je sebevědomý! »Je tu klidná voda a chytit cejna bude pro nás hračkou, pane místoředitelí,« lichotil mu Šašek a rozvinuv šňůru, vhodil ji také do vody. Na jejím konci viselo pouze kousek olůvka jako zatížení. Splávku neměla. Chytání ryb bez splávku je jako měření teploty bez teploměru. Mně to připadalo jako úplná nemožnost. Pak mne vyzvali, abych to také zkusil a ptali se, mám-li šňůru.

»Šňůry mám habaděj,« řekl jsem, »ale splávek mi schází.«

»Neumí-li někdo chytat ryby bez splávku, hned se pozná, že je neodborníkem. Hleďte, až se dotkne šňůra dna, položíte svůj ukazováček na její konec u loďky a budete dávat pozor, nechvěje-li se. Zabere-li něco, hned to ucítíte v ruce.«

»Už ji táhnu!«, vzkřikl Červenokošiláč a začal spěšně vytahovat šňůru.

Byl jsem zvědav, co asi chytil, ale neviděl jsem nic. jenom návnada zmizela. »To ti patří,« přál jsem mu v duchu.

»Není to k zlosti, pane místoředitelí? Musel to být opravdu chlapácký kousek, ale když se mu podařilo uniknout takovému mistru, jako jste vy, pane místoředitelí, budeme si muset dát na ně větší pozor. Avšak má to nějaký význam, že utekla? Takhle je to jistě lepší než civět na splávek. Je to právě tak, jako řekne-li se, že bez brzdy nelze jezdit na kole.«

Ten Šašek žvaní samé podivné věci. Měl jsem sto chutí ho praštit. Jsem člověk jako oni a místoředitel si přece nezpachtoval moře pro sebe. I pro mne je tu dost

místa. Je mou povinností chytit alespoň jednu rybu. Rázně jsem vhodil do vody šňůru s olůvkem a přidržel ji nedbale konečkem prstu.

Po chvíli jsem ucítil, že něco šňůrou škube. Byl jsem přesvědčen, že je to ryba. Kdyby to nebylo něco živého, neškubalo by to tak šňůrou.

»Sláva, už ji mám!« zvolal jsem a začal jsem kvapně vytahovat šňůru.

»Cože? Vy jste něco chytil? To si o tom budou vyprávět ještě vaši potomci!« posmíval se mi Šašek.

Vytáhl jsem již šňůru skoro celou, jenom asi půldruhého metru jsem nechal ve vodě. Skloniv se na okraj loďky, viděl jsem, jak na konci šňůry se zoufale zmítá ryba, pruhovaná jako zlatý kapřík. Jak jsem vytahoval šňůru, plula k hladině. Bylo to zajímavé. Když jsem ji táhl z vody, mrskla sebou prudce a postříkala mě celého v obličeji. Dalo mi hodně práce, než se mi podařilo sevřít ji pevně rukama, ale marně jsem se namáhal sejmout ji s udice. Ruce jsem měl plné slizu, až mi z toho bylo nanic. Přestalo mne to bavit a proto jsem mocně máchl šňůrou, až ryba narazila na loď a zabila se. Červenokošiláč s Šaškem překvapeně sledovali mé počínání. Umyl jsem si v moři důkladně ruce, ale když jsem k nim čichl, páchly dosud rybinou. Budu chytat cokoliv, ryby však už brát do ruky nechci. Ostatně myslím, že ony také netouží, abych je bral do ruky. Svinul jsem kvapně šňůru.

»Napoprvé je to ohromný úspěch, ale je to goruki,« prohodil prostořeký Šašek.

»Goruki zní jako jméno ruského spisovatele, že ano?« řekl Červenokošiláč.

»Zajisté, úplně jako ruský spisovatel Gorkij«, souhlasil hned Šašek.

»Gorkij je ruský spisovatel, Maruki je fotograf

v Tokju a komenonaruki (rýže) je naší denní potravou,« odříkával Červenokošiláč.

Tenhle Červenokošiláč má zlozvyk před každým, kdo mu přijde do rukou, okázale užívat cizích jmen. Každý člověk se vyzná ve svém oboru. Proč by takový profesor matematiky jako já nemohl nevědět, kdo je to Gorkij. Červenokošiláč by měl mít trochu víc uznání. Chce-li užívat cizích jmen, proč nevolí taková, jež znám i já? Místoředitel si přinášíval občas do školy nějakou literární revui v červených deskách a s posvátnou úctou v ní čítal. Od Dikobraza jsem se dověděl, že všechna svá cizí jména čerpá Červenokošiláč odtud. Tato literární revue má vše na svědomí.

Potom se Červenokošiláč a Šašek soustředili výhradně na rybaření a asi v hodině vytáhli na patnáct ryb. Nejsměšnější bylo, že ryby, které chytili, byly všechny goruki. Po cejnu nebylo ani stopy.

»Dnes máme obzvláštní štěstí na ruskou literaturu«, prohodil Červenokošiláč k Šaškovi.

»Jestliže vám při vaší zručnosti berou jenom goruki, nemohu přece já chytit něco lepšího. To dá zdravý rozum!«, odpověděl Šašek.

Lodník mi prozradil, že tyto ryby jsou samá kost a tak odporné, že se nehodí vůbec k jídlu. Je z nich jenom dobré hnojivo. Červenokošiláč se Šaškem tedy horlivě lovili hnojivo. Jak jsou hodni soucitu! Já měl dost jedné ryby a leže na zádech na dně lodi, díval jsem se do nebe a chytal lelky. Bylo to mnohem rozumnější než chytat ryby.

Pak si začali oba něco šeptem povídat. Nebylo jim rozumět a ostatně jsem se o to ani nepokoušel. Procházeje se očima po obloze, vzpomínal jsem na Kijo. To byl požitek, kdybych tak měl peníze a mohl si s ní vyjet na nějaké takové půvabné místo! Ve společnosti člověka jako je Šašek pozbývá i sebekrásnější kout

svého kouzla. Kijo je scvrklá stařenka, ale nestyděl bych se vzít ji sebou kamkoliv. Člověk jako Šašek se jí nevyrovná ani v nejmenším, i když třeba sedí v kočáře nebo ve člunu a má sebevyšší postavení. Kdybychom si vyměnili úlohy s místoředitelem, jistě by mně dělal poklony a z Červenokošiláče by si tropil posměšky. O lidech narozených v Tokju se říká, že rádi pochlebují. Potlouká-li se takováhle osoba po venkově a tvrdí-li neustále o sobě, že pochází z Tokja, nebude divu, budou-li venkované utvrzeni v přesvědčení, že všichni pochlebníci pocházejí z Tokja, a že tokijští rodáci jsou opravdu pochlebníci. Když jsem takto uvažoval, dal se Červenokošiláč s Šaškem do potlačeného smíchu. V okamžicích, kdy se přestávali smát, si něco povídali. z jejich hovoru jsem mohl zachytit jenom úryvky. »Co říkáte? Opravdu?...« »Je to pravda..., nevyzná se v tom..., je to jeho vina.« »Je to možné?...«, »Kobylky... na mou duši.«

Nerozuměl jsem ostatním slovům, ale když jsem zaslechl Šaška vyslovit slovo kobylky, napjal jsem bezděčně uši. Nechápal jsem, proč Šašek položil důraz právě na slovo kobylky, abych je jasně slyšel, a ostatek pronesl schválně tlumeným hlasem. Nehýbaje se naslouchal jsem dál.

»Ten Hotta zase...« »Bude to tak...« »Tempura.. ha, ha, ha,....« »... podněcuje...« »Knedlík také?..«

Zachytil jsem z řeči pouze tyto úryvky, ale ze slov kobylky, tempura, knedlík, jsem se dovtípil, že mohou hovořit jenom o mně. Jestliže se chtěli bavit, měli mluvit nahlas. Chtěli-li si povídat tajnosti, neměli mne sem brát. Protivní kolegové! Ať šlo o kobylky nebo pakobylky, já jsem se zachoval správně. Pomlčel jsem o věci k vůli Jezevci, poněvadž mě žádal, abych ponechal vše jemu na starost. Šašek si mohl nechat svoji kritiku pro sebe. Udělal by lépe, kdyby osušil své štět-

ce a zmizel. Nemají co strkat nos do mých záležitostí, jež si dříve nebo později vyřídím sám. Ale poznámky »Ten Hotta zase...« a »...podněcuje...« mi vrtaly hlavou. Nemohl jsem poznat, zdali chtěli říci, že Hotta podněcoval mne k nepokojům nebo studenty proti mně. Dívaje se na blankytnou oblohu, pozoroval jsem, že síla slunečního záření zvolna slábla a že začal vát ponenkud chladný vítr. Na jasné obloze se počaly pomalu objevovat mraky, stoupaly váhavě do výše jako kouř z kadidla a měnily se postupně v jemný mlhový závoj.

»Už je čas k návratu!« řekl Červenokošiláč, jako by se náhle rozpomenul.

»Ano, už je čas! Uvidíte se dnes večer se svou Madonou?« ptal se ho Šašek.

»Přestaňte s hloupými řečmi, nebo se dostaneme do maléru!« napomínal ho Červenokošiláč, jenž byl dosud skloněn nad okrajem loďky a nyní se narovnal.

»Buďte bez starosti, ať to slyší...«, uklidňoval ho Šašek, otáčeje se na mě.

Podíval jsem se mu pronikavě do očí, že to musil cítit až v morku kostí. Obrátil se, jakoby oslněn prudkým světlem, přikrčil hlavu mezi ramena a škrabaje se na ní, řekl ke mně: »Už toho máte dost?«

Je to ale prostořeký chlap!

Člun se vracel po klidné hladině mořské zpět ke břehu.

»Zdá se, že se vám, kolego, rybaření příliš nezamlouvá,« prohodil Červenokošiláč ke mně.

»Spíše se mi líbí ležet a koukat se Pánubohu do oken,« odpověděl jsem a hodil jsem zbytek cigarety, kterou jsem kouřil, do moře. Zasyčel a vlny, rozrážené vesly, jím začaly pohazovat a unášet jej v dáli.

»Všichni studenti měli velkou radost z vašeho příchodu a proto se snažte, abyste je nezklamal.« Červenokošiláč tentokráte po prvé zavedl řeč na něco, co nemělo vztah k rybám.

»Myslím, že neměli přílišnou radost,« odporoval jsem.

»Nemyslete si, že vám chci lichotit, ale skutečně projevovali radost. Nemám pravdu, kolego Jošikawo?«

»Ano, rámusili radostí,« smál se Šašek škodolibě.

Je zvláštní, že cokoliv Šašek řekne, hned mne dráždí.

»Ale nedáte-li si, kolego, pozor, octnete se v nebezpečí,« varoval mě Červenokošiláč.

»Je tu nějaké nebezpečí? Jsem připraven na vše«, řekl jsem.

Ve skutečnosti jsem byl připraven pouze na jedno z dvojího. Buď budu propuštěn nebo donutím všechny chovance internátu, aby mne odprosili.

»Povedete-li ovšem takovéhle řeči, nebude vám pomoci. Ale já jako místoředitel jsem měl na mysli jen vaše dobro a mrzí mne, že si vykládáte má slova ve zlém.«

»Pan místoředitel k vám chová opravdu přátelské city. A také já se vynasnažím, poněvadž pocházíme oba z Tokja, učinit pro vás, přes to že mnoho nezmohu, vše, co bude v mých silách, neboť je mým přáním, abyste zůstal ve škole co nejdéle a abychom si vzájemně pomáhali«, řekl Sašek a zdálo se, že to myslí upřímně.

Než bych přijal od něho nějakou pomoc, raději bych se oběsil!

»Studenti přijali váš příchod velmi srdečně, ale jejich chování je ovlivňováno mnoha různými okolnostmi. Později se můžete zlobit, ale teď, myslím, abyste zachoval klid a byl trpělivý. Já neudělám nikdy nic, co by vám bylo na škodu,« pokračoval Červenokošiláč.

»Řekl jste, že je tu mnoho různých okolností. Můžete mi je prozradit?«

»Jsou poněkud složité a časem je poznáte. Nemusím vám o nich vykládat, protože na ně přijdete sám. Že mám pravdu, kolego Jošikawo?«

»Ano, jsou velmi složité a je vyloučeno poznat je za krátký čas. Avšak postupně se s nimi člověk obeznámí. Přijde na ně sám a nepotřebuje ani, aby mu o nich někdo vykládal«, přizvukoval Šašek Červenokošiláči.

»Je-li vám za těžko prozradit mi ty okolnosti, nejsem na ně zvědav, ale ptal jsem se jenom proto, že vy sám jste na ně zavedl řeč.«

»Máte pravdu. Zdá se vám asi, že mi schází pocit odpovědnosti dokončit to, co jsem začal. Řeknu vám tedy ještě jenom toto: nechci vás urážet, ale právě jste dokončil svá studia a s kantořinou nemáte žádných zkušeností. Ve škole je nutno dbát osobních ohledů a se studenty se nesmí jednat s vykasanými rukávy.«

»Jak s nimi mám tedy jednat, nesmím-li přímo a otevřeně?«

»Řekl jsem již, že jste přímý a dosud vám scházejí zkušenosti.«

»Nezapírám, že se mi nedostává zkušeností, ale vždyť jsem také napsal v osobních údajích, že je mi třiadvacet let a čtyři měsíce.«

»To je to, a proto byste si mohl poškoditi svou dobrou pověst ve chvíli, kdy byste to nejméně očekával.«

»Budu-li jednat čestně, nemusím se bát o svou pověst.«

»Ovšem, že ne, nemusíte mít strach, ale mohlo by se vám to stát. Poněvadž to potkalo vašeho předchůdce, radím vám, abyste byl opatrnější.«

Zpozoroval jsem, že se nám Šašek přestal mísit do řeči a když jsem se otočil, viděl jsem, že se na zádi lodi baví vážně s lodníkem o rybách. Bez něho se stal náš rozhovor velmi zajímavým.

»Co potkalo mého předchůdce?«

»Kdybych uvedl jeho jméno, vrhlo by to špatné světlo na jeho čest, a proto je raději zamlčím. Ostatně není proti němu zřejmých důkazů a mohl bych mít mrzutosti, kdybych ho obviňoval. V každém případě jste sem schválně přišel a kdyby vás zde měl potkat neúspěch, obrátila by se má veškerá námaha v niveč. Buďte, prosím, na sebe opatrný!«

»Nabádáte mne k opatrnosti, ale já nemohu být už opatrnější, než jsem teď. Nemohu provést tedy nic špatného.«

Červenokošiláč se řehtal na celé kolo. Nevzpomínám si, že bych byl řekl něco, čemu by se musel tak smát. Do poslední chvíle jsem byl pevně přesvědčen, že jsem měl pravdu. Když jsem o té věci uvažoval, dospěl jsem k názoru, že většina lidí na světě ponouká druhé, aby se stali špatnými. O člověku, který se ubírá správnou cestou, věří, že se dopracuje na světě jenom neúspěchu. Setkají-li se náhodou někdy s poctivým a upřímným člověkem, pomlouvají ho, že je nezkušený zajíc nebo jelimánek a opovrhují jím. K čemu tedy učitelé etiky na obecných a středních školách učí děti, aby byly poctivé a vystříhaly se lži? Určitě by bylo mnohem lepší, učit ve školách lži, umění nevěřit lidem a podvádění bližního. Bylo by to na prospěch jak společnosti lidské, tak i žákům. Červenokošiláčův smích byl vyvolán mou prostotou. Kam ten svět spěje, je-li mu k smíchu prostota a upřímnost! Kijo by se nikdy v takovém případě nesmála, nýbrž by naslouchala s hlubokým obdivem. Kijo je mnohem ušlechtilejší než Červenokošiláč.

»Ovšem, dokud se nedopustíte ničeho špatného, bude vše v pořádku. Ale i když neprovedete nic špatného, budete na to těžce doplácet než poznáte, že lidé jsou špatní. Někteří z lidí mohou budit dojem, že jsou upřímní a prostí, a ochotně vám pomáhat při hledání

bytu, ale opatrnosti nikdy nezbývá... Ochladilo se pěkně. Máme tu už podzim. Pobřeží se zahalilo v mlhu kalnou jako voda, v níž vypustila sepie své barvivo. Je to hezký pohled. Halo, kolego Jošikawo, jak se vám líbí ta pobřežní scenerie?« zvolal mocným hlasem na Šaška.

»Je to věru skvělý pohled. Kdybychom měli čas, udělal bych si její náčrtek, ale bohužel nejde to«, litoval Šašek.

V prvém patře hostince Minatoja hořelo světlo a zrovna když se ozval pískot vlaku, najel náš člun přídí do písku u břehu a zastavil se.

»Jste brzy zpět!« volala žena lodníkova, jež stála na břehu, Červenokošiláči na uvítanou.

Udělal jsem jeden skok s okraje člunu a stanul jsem na břehu.

VI. Roztržka s Dikobrazem

Šaška mám k smrti nerad. Japonsku by bylo jenom na prospěch, kdyby se takovému individuu pověsil mlýnský kámen na krk a potopil se na dno mořské. U Červenokošiláče je mi zase protivný jeho hlas. Mám dojem, že se snaží, aby jeho přirozený hlas zněl co nejstrojeněji a nejrozmazleněji. Ať se snaží o sebevětší strojenost, při tom jeho obličeji mu to není nic platné! Zamiluje-li se někdo do něho, může to býti pouze taková ženština jako Madona. Ale jako místoředitel mluví přece jenom rozumněji než Šašek. Když jsem přišel domů a rozbíral jsem jednotlivé části jeho řeči, připadala mi pojednou správnou. Poněvadž věc toliko napověděl, mohu se ve svém dohadu mýlit, ale zdá se mi, že chtěl říci, abych se měl na pozoru před Dikobrazem, protože je to člověk špatného charakteru. Je-li to pravda, měl mi povědět jasně vše, takhle nejedná muž. Je-li Dikobraz tak špatným profesorem, měl by být co nejrychleji zbaven svého úřadu. Takovou bezpáteřnost by nikdo u místoředitele a doktora filosofie nečekal. Zasluhuje, aby byl nazván zbabělcem, neboť pomlouvá člověka za jeho zády, aniž uvede otevřeně jeho jméno. Všichni zbabělci jsou laskaví a proto také Červenokošiláč je milý jako žena. Jeho laskavost nemá s jeho hla-

sem nic společného a křivdil bych mu, kdybych neuznával jeho dobrotu, přes to že jeho hlas se mi protiví. Na světě dochází k podivným protikladům. Je v tom cosi nesmyslného, že člověk, jehož nemohu vystát, je ke mně laskavý a přítel, kterého mám rád, je ničemný. Na venkově chodí pravděpodobně všechno opačně, než v Tokju. Zavání to tu nebezpečím. Bojím se pomalu, že oheň se tu ještě změní v led a kamení v bobovou huspeninu. Nezdá se mi však, že by Dikobraz měl nekalé úmysly a podněcoval studenty proti mně. Má pověst nejoblíbenějšího profesora a tak by jistě dokázal skoro vše, čeho by se mu zachtělo. Kdyby místo této záludné hry se postavil přímo mně v tvář a vypověděl mi boj, ušetřil by si spoustu námahy. Stojím-li mu v cestě, měl by mi říci: »Věci se mají tak a tak. Překážíte mi tu a proto odtud odejděte.« Není nic, co by se nedalo vyřešit dohodou. Kdyby jeho námitky proti mně byly oprávněné, vzdal bych se hned zítra svého místa. Nestojí nikde psáno, že si na svůj chléb musím vydělávat jenom zde. Mohu jíti kamkoliv a doufám, že nikde neumru hlady. Dikobraz je velmi nerozumný člověk.

Když jsem sem přišel, první Dikobraz mě pozval na sklenku ledové vody. Uráží mou čest nechat se hostit od takového obojetného člověka, i když jde o pouhou ledovou vodu. Vypil jsem jedinou sklenku, takže za mne zaplatil pouze půldruhého senu. Ale ať jde již o celý sen, nebo jen o půl, do smrti bych si vyčítal, že jsem zavázán díkem podvodníkovi. Až přijdu zítra do školy, vrátím mu jeho peníze. Od naší služebné Kijo jsem si vypůjčil tři jeny. Je to již pět let a dosud jsem jí je nevrátil. Mohl bych jí je sice vrátit, ale nevracím. Kijo se nikterak nespoléhá na mou kapsu, že z ní vytáhnu její tři jeny a dám jí je zpět. Také mne, zrovna jako ostatní lidi, kteří stále slibují, že už zaplatí, ani nenapadá, že dostojím svému závazku. Čím větší

starosti se zaplacením si budu dělat, tím víc si budu namlouvat, že mám nedůvěru k srdci Kijo a že obviňuji její čistou mysl z lakoty. Nevracím jí dluh snad proto, že bych ji přezíral, nýbrž že ji pokládám za část sebe. Kijo a Dikobraza nelze spolu srovnávat, ale přijme-li člověk od druhého mlčky nějakou úsluhu, ať již je to zaplacení ledové vody nebo čaje, pokládá ho tím za slušného člověka a dává mu najevo, že si ho váží. Věc by šla zařídit také tak, že by každý zaplatil za sebe. Ale přijetí úsluhy s vděčným srdcem je uznáním, jež nelze penězi zaplatit. Přes to že jsem docela prostý člověk, jsem dospělou a na nikom nezávislou bytostí. Úsluha, kterou přijme nezávislý člověk, se musí pokládat za poctu, již nevyváží miliony.

Vyhnal jsem sice Dikobrazovi z kapsy půldruhého senu, ale projevil jsem mu vděčnost, jež se nedá ocenit miliony. Myslím, že by mi měl být za to vděčen. Ale že za mými zády jedná podle, za to je to prachsprostý chlap. Až zítra půjdu a vrátím mu jeho půldruhého senu, budeme úplně vyrovnáni. A pak se dáme do boje.

Když moje úvahy dospěly až sem, pocítil jsem ospalost a tvrdě jsem usnul. Příštího dne jsem se dostavil do školy dříve než obvykle, poněvadž jsem tam měl něco na práci, a očekával jsem Dikobraza. Dlouho se však neobjevoval. Přišel Bledule. Profesor čínské literatury už tu byl. Šašek se přihnal. Na konec vstoupil Červenokošiláč, ale na Dikobrazově stole ležel stále jenom kousek křídy a židle za ním byla dosud prázdná. Chystal jsem se mu vrátit jeho peníze hned, jakmile vejde do sborovny a proto jsem si je připravil do dlaně jako na lístek od elektriky už při odchodu z domova a svíral je tak celou cestu až do školy. Potí se mi ruce a když jsem otevřel dlaň, viděl jsem, že jsou vlhké. Napadlo mne, že by asi Dikobraz něco říkal, kdybych mu vrátil zapocené peníze a proto jsem je

položil na stůl, párkrát jsem na ně foukl a zase je sebral. Tu přistoupil ke mně Červenokošiláč a omlouval se, že jsem se jeho vinou včera asi nudil.

»Nuda mne vůbec netrápila, ale řádný hlad,« odpověděl jsem mu.

Jelikož se opřel lokty o Dikobrazův stůl a svůj mísovitý obličej mi nastrčil až k nosu, byl jsem zvědav, co bude dělat.

»Vše, o čem jsme mluvili spolu včera při návratu v lodi, si nechte, prosím, pane kolego, pro sebe«, žádal mě. »Doufám, že jste se dosud nikomu o tom nezmínil.«

»Mluví stále jako žena a zdá se, že se z něho stal úzkostlivý člověk,« myslel jsem si.

Pravda, nikomu jsem to dosud nepovídal, ale již jsem si připravoval půldruhého senu do dlaně a chtěl jsem se vypořádat s Dikobrazem. Teď jsem měl však zlost, že budu nucen se zavázat Červenokošiláči mlčením. Mohl by mně být ukraden! Ačkoliv nepronesl Dikobrazovo jméno, dělal přece takové narážky, abych si je z nich mohl domyslit a nyní, když už jsem je pochopil, žádá, abych mlčel. Takovou nezodpovědnost bych od místoředitele nečekal. Správně by měl zasáhnout do boje, který jsem chtěl vypovědět Dikobrazovi, a všemi silami mě v něm podporovat. Tím by se ukázal hoden jména místoředitele a ospravedlnil by své nošení červených košil.

Ujistil jsem místoředitele, že jsem o tom dosud pomlčel, ale že zamýšlím pohovořit si o té věci přímo s Dikobrazem. Červenokošiláč byl celý bez sebe.

»Kdybyste provedl, pane kolego, takovou ukvapenost, vznikly by jenom mrzutosti. Nevzpomínám si už, co jsem vám všechno o kolegovi Hottovi řekl, ale kdybyste vyvolal srážku, měl bych velké nepříjemnosti.« A na konec mi položil velmi pošetilou otázku, přišel-li jsem do školy s úmyslem podněcovat tu nepokoje.

Řekl jsem, že i škola by nebyla samozřejmě spokojena, kdybych od ní bral peníze a vyhledával v ní příčinu k nepokojům. Potom mne prosil s krůpějemi potu v čele, abych pokládal včerejší rozhovor za pouhou přátelskou informaci a před nikým se o něm nezmiňoval.

»Dobrá! Dělám to sice nerad, ale pakliže vy byste z toho měl takové nepříjemnosti, nechám toho«, slíbil jsem mu.

»Mohu se na to opravdu spolehnout?«, zeptal se pro jistotu ještě jednou.

Jeho ženská nedůvěřivost je nekonečná!

Byl-li Červenokošiláč představitelem doktora filosofie, neshledával jsem, že by lidé s tímto titulem byli něco zvláštního. S klidnou tváří žádá po mně, abych vyhověl jeho nesmyslnému a nelogickému přání a ještě pochybuje o mé upřímnosti. Mám smysl pro čest a s mým prostým svědomím se nesrovnává dávat slovo a obratem ruky je rušit.

Zatím se již také dostavili oba kolegové, s jejichž stoly sousedil můj, a Červenokošiláč se spěšně odebral na své místo. I jeho chůze je nepřirozená. Když jde místností, došlapuje měkce chodidly na podlahu, aby ho nebylo slyšet. Tehdy jsem si po prvé všiml, že je domýšlivý na svou nehlučnou chůzi. Doufám, že se necvičí na zloděje. Udělal by lépe, kdyby chodil přirozeně.

Potom se ozvalo zazvonění, oznamující začátek vyučování. Dikobraz vůbec nepřišel. Jakáž pomoc! Položil jsem mu půldruhého senu na stůl a odebral jsem se do třídy.

Přetáhl jsem vyučování v prvé hodině a vrátil jsem se poněkud později do sborovny, kde byli již všichni profesoři u svých stolů a bavili se. Dikobraz se také najednou objevil. Myslil jsem, že vůbec nepřijde, ale

jen se opozdil. V okamžiku, kdy mne spatřil, hned řekl, že se zpozdil k vůli mně a žádal, abych za něho zaplatil pokutu. Vzal jsem peníze, jež ležely na jeho stole a vybídl jsem ho, aby si je vzal, že mu je dávám jako náhradu za ledovou vodu, kterou jsem s ním vypil před několika dny. Když jsem je položil před něho, rozesmál se, co že to říkám, ale poněvadž jsem proti jeho očekávání zůstával vážný, pravil, abych nedělal hloupé vtipy a smetl peníze ke mně. Tak Dikobraz mě chtěl opravdu počastovat!

»Nežertuji, myslím to vážně! Byl jsem bez důvodu častován od vás ledovou vodou a proto vám vracím vaše peníze. Proč si je nevezmete?«

»Dělá-li vám takové starosti půldruhého senu, vezmu si jej raději, ale proč mi jej vracíte nyní, jako byste dostal nějaké náhlé vnuknutí?«

»Teď nebo jindy, prostě chci vám jej vrátit. Je mi nepříjemné, že jsem se od vás nechal častovat a proto vám jej dávám zpět.«

Dikobraz se mi podíval chladně do očí a vyprskl pohrdavě: »Hm...« Nebýt Červenokošiláčovy prosby, byl bych se na místě řádně s Dikobrazem chytil a odhalil jeho ničemnost, ale jelikož jsem se zaručil, že budu držet jazyk za zuby, nemohl jsem nic dělat. Má rozum člověk, který říká »hm«, když jeho bližní je celý rudý rozčilením?

»Přijmu vaše odškodnění za ledovou vodu, ale vy dáte výpověď ze svého bytu.«

»Hleďte raději, abyste si vzal své peníze! Dám-li výpověď nebo ne, po tom vám nic není.«

»Mýlíte se! Mám do toho také co mluvit, poněvadž mě včera navštívil váš domácí a žádal mne, abych vás požádal, abyste se vystěhoval. Když jsem poznal důvody, jež ho k tomu přiměly, uznal jsem jeho jednání za

správné. Dnes ráno jsem si k němu zaskočil, abych se ještě jednou přesvědčil a vyptal na podrobnosti.«

Nechápal jsem smysl Dikobrazových slov.

»Nedbám ani za mák, co vám domácí o mně namluvil. To je nějaké jednání činit rozhodnutí o své vůli? Jsou-li nějaké důvody, abych se vystěhoval, proč mi je neřeknete? Cítím se uražen, že můžete pokládat slova mého domácího hned za správná, aniž jste vyslechl také mne!«

»Nuže, povím vám tedy vše. Jste příliš hrubý a v tom domě jste jim na obtíž. Mezi manželkou domácího a služkou je velký rozdíl, ale vy jste tak nafoukaný, že jste si dal od své domácí utřít nohy.«

»Kdy že jsem si dal utřít nohy?«

»Nevím, dal-li jste si utřít nohy nebo co, ale rozhodně říkají, že s vámi mají stálé potíže. Domácí prohlásil, že si může vydělávat také prodejem obrazů a nepotřebuje mít lidi na bytě. Na jednom má deset až patnáct jenů.«

»Umí ten chlap ale žvanit nestoudnosti! Proč mě tedy bral do bytu?«

»To nevím. Zkrátka vzali vás, ale teď už vás mají dost a tak říkají, abyste se vystěhoval. Vystěhujte se raději.«

»Samozřejmě! Nezůstanu u nich, ani kdyby mě prosili se sepjatýma rukama. Byla to od vás nestydatost doporučit mi byt, v němž člověka takhle křivě obviňují.«

»Buď jsem já nestydatý nebo jste vy neslušný, jedno z dvojího!«

Dikobraz je stejně prchlivý jako já a proto mluvil silným hlasem, aby mě překřičel. Kolegové, přítomní ve sborovně, se domnívali, že se něco stalo, a všichni se dívali k nám, natahujíce hloupě krky. Nebyl jsem si vědom ničeho, za co bych se musel stydět, a proto stoje,

díval jsem se sebevědomě po místnosti. Všichni byli udiveni až na Šaška, který se smál a zřejmě se naším výstupem bavil. Ve chvíli, kdy se mé velké oči vbodly hrozivě do Šaškova obličeje, připomínajícího suchou tykev, jako by ho vyzývaly, aby se také pustil do boje, Šašek náhle zvážněl a už se držel zpátky. Zdálo se, že se trochu bojí. Tu zaznělo zvonění. Dikobraz a já jsme ustali v hádce a odešli jsme do tříd.

Odpoledne se konala porada profesorského sboru o potrestání chovanců internátu, kteří se chovali hrubě ke mně onehdy v noci. Takové porady jsem se měl zúčastnit po prvé ve svém životě a proto není divu, že jsem neměl ani tušení, jak to v ní chodí. Pravděpodobně se profesoři shromáždí, každý řekne volně své mínění a ředitel pak najde nějaký kompromis. Kompromisu se užívá při sporech, kdy nelze přesně rozhodnout, má-li se určitá věc tak nebo onak. Konat poradu o věci, jako je tato, kdy vina jedné strany je na bíledni, je mrháním času. Ať si vykládá kdo chce co chce, na konec musí všichni dojít k témuž názoru. Bylo by bývalo lépe, kdyby byl ředitel rozhodl o tak jasném případu hned na místě. Je velmi pomalý v rozhodování. Kdyby všichni ředitelé byli jako on, stalo by se slovo ředitel přezdívkou nerozhodným loudavcům.

Konferenční síň byla dlouhá úzká místnost vedle ředitelny a obyčejně sloužila jako náhrada za jídelnu. Kolem dlouhého stolu stálo v řadě asi dvacet židlí, potažených černou kůží. Vypadalo to trochu jako v jedné evropské restauraci v tokijské čtvrti Kandě. Na jednom konci toho stolu usedl ředitel a vedle něho zaujal místo Červenokošiláč. Ostatní se potom postupně posadili, kam kdo chtěl, a jenom profesor tělocviku si prý ze skromnosti volil vždy poslední židli. Poněvadž jsem neznal postup jednání, sedl jsem si mezi profesora přírodopisu a profesora čínské literatury. Naproti seděli ve-

dle sebe Dikobraz se Šaškem. Nemohu si pomoci, ale na Šaškově obličeji je vidět, že je to lotr. Obličej Dikobrazův, přestože jsem s ním na kordy, dělá na mě mnohem příjemnější dojem. Vypadá přesně jako obličej, jejž jsem viděl při otcově pohřbu na obraze, který visel v buddhistickém chrámě Jogen v Tokju. Kněz mi vysvětlil, že obraz představuje podivného tvora, jemuž se říká Idaten. Protože byl dnes Dikobraz rozzloben, koulel očima a často se na mne díval.

»Tím mi nenaženeš hrůzu«, myslil jsem si a zíral jsem vzdorně také na něho a probodával jej svýma velkýma očima. Mé oči nemají pěkný tvar, ale velikostí je sotva někdo předčí. Kijo dokonce jednou prohodila, že bych se mohl docela dobře stát hercem, protože mám velké oči.

Když se ředitel zeptal, jsou-li již všichni pohromadě, začal tajemník Kawamura počítat přítomné. »Právě ještě jeden a byl by plný počet,« řekl. Kolega Bledule nepřišel. Nevím, v jakém duchovém příbuzenství jsem s Bledulí, ale od té chvíle, co jsem spatřil jeho tvář, nemohu na ni žádným způsobem zapomenout! Vkročím-li do sborovny, padne mi nejdřív do oka; když kráčím po ulici, myslím v duchu na jeho chování. Jedu do lázní a Bledule se plácá v bazénu, při čemž občas vystrčí svůj zsinalý obličej. Když ho pozdravím, děkuje vděčně a uklání se, až mi ho je líto. Ve škole není způsobnějšího člověka nad Bleduli. Zřídka je ho slyšet se zasmát a nikdy nepromluví zbytečného slova. Z knih znám slovo gentleman, ale domníval jsem se, že se vyskytuje jenom ve slovnících a nikoli v denním životě. Co jsem však poznal Bleduli, po prvé jsem se přesvědčil, že slovo je také výrazem pro opravdovou skutečnost.

Jelikož je mi tento člověk tak blízký, hned jak jsem vstoupil do konferenční síně jsem zpozoroval, že tu není. Abych se přiznal, vešel jsem se skrytým úmyslem,

že si sednu vedle něho. Ředitel prohlásil, že nepřítomný se také asi záhy dostaví, a rozvázav fialový hedvábný šátek, jenž ležel před ním, vyňal z něho nějaká hektografovaná lejstra a začal si v nich číst. Červenokošiláč se dal do čištění své jantarové dýmky hedvábným kapesníkem. Byla jeho vášní, jež odpovídala asi jeho zálibám. Druzí kolegové si šeptali něco mezi sebou. Jiní zase neustále něco psali po stole gumou, upevněnou na konci tužek. Šašek chvílemi prohodil něco k Dikobrazovi, ale ten mu neodpovídal. Řekl vždy jenom »hm« nebo »eh« a občas vrhl na mě svůj nenávistný pohled. Nedal jsem se a díval jsem se na něho rovněž zuřivě.

Konečně vstoupil netrpělivě očekávaný kolega Bledule a pozdraviv poníženě Jezevce, omlouval se, že se poněkud opozdil pro jisté naléhavé záležitosti. Jezevec prohlásil konferenci za zahájenou a dal nejdříve rozdat tajemníkem Kawamurou hektografovaná lejstra. Obsahovala body, o nichž se mělo v poradě jednat, na prvém místě potrestání studentů, pak dozor nad nimi, a další tři jiné otázky. Jezevec jako obvykle s důležitou tváří a jako by byl vtělením výchovy začal řeč, jejíž smysl byl asi tento: »Přečiny profesorů a studentů ve škole mají všechny svou příčinu v mé nedokonalosti, a kdykoli k něčemu takovému dojde, stydím se z duše, že člověk jako já může zastávat svůj úřad. Na neštěstí došlo dnes zase k takovému trapnému případu a proto se musím všem pánům kolegům co nejpokorněji omluvit. Ale věc už se přihodila a nemožno ji odčinit. Fakta jsou již všem pánům kolegům známa a prosím, aby každý projevil volně své mínění o prostředcích k vyřešení tohoto případu.«

Když jsem slyšel tuto řeč, pocítil jsem obdiv k řediteli, či Jezevci, že pronesl taková statečná slova. Bere-li však ředitel veškerou odpovědnost na sebe a říká-li, že k věci došlo jeho chybou nebo nedokonalostí, měl by

přestat mluvit o potrestání studentů a především vzdát se sám svého úřadu. Pak by se stala taková otravná porada zbytečnou. Třeba uvažovat o tom zdravým rozumem. Já jsem konal řádně noční dozor. Studenti se chovali sprostě. Ani ředitel, ani já jsme se nedopustili špatnosti. Byli to rozhodně jenom studenti. Poštval-li je Dikobraz, stačilo by potrestat studenty a Dikobraza. Kde by se našel hlupák, který by bral vinu druhých na sebe a říkal, že pouze on je vším vinen? Nebýt Jezevce, nenašel by se nikde. Když byl hotov se svým prohlášením, jež odporovalo rozumu, podíval se vítězně kolem sebe. Ale nikdo ani nehlesl. Profesor přírodopisu pozoroval havrana, který se usadil na střeše nad první třídou. Profesor čínské literatury skládal a zase rozkládal hektografovaný papír. Dikobraz se mi dosud díval do obličeje. Kdybych byl tušil, že porada bude takhle nudná, byl bych udělal lépe, kdybych byl zůstal doma a pospal si po obědě.

Byl jsem podrážděn a už jsem vstával, abych pronesl svůj názor, ale tu začal Červenokošiláč něco povídat a já se musil zase posadit. Odložil svou dýmku a otíraje si pruhovaným hedvábným kapesníkem obličej, něco hovořil. Ten kapesník sebral jistě své Madoně. Muži používají bílých lněných kapesníků.

»Když jsem slyšel o hrubosti chovanců internátu, bylo také mně velmi stydno, že jako místoředitel jsem nedbalý a že studenti na mě nic nedají. K takové věci došlo jistě z nějaké příčiny. Podíváme-li se na případ, zdá se na první pohled, že studenti jsou špatní, ale přihlédneme-li blíže, shledáme, že vina je na škole. Myslím, že přísné potrestání jenom při povrchním posouzení celé věci by mohlo přinést v budoucnu neblahé následky. Mládež je plna síly a překypuje živostí a provádí neplechu napolo nevědomky, aniž si uvědomuje, co smí a nesmí. Není nutné, abych se do věci vměšoval,

poněvadž právo rozhodnout o způsobu potrestání přísluší panu řediteli, ale chtěl bych jen požádat, aby se uvažovalo o mých slovech a se studenty se naložilo co nejšlechetněji.«

Inu, Jezevec je Jezevec a Červenokošiláč zůstane Červenokošiláčem. Před všemi prohlašuje, že příčinou darebáctví studentů není špatnost studentů, nýbrž špatnost profesorů. Pomatenec bije do hlavy druhého, protože prý člověk, kterého bije, je špatný. Za takovou laskavost by se člověk poděkoval! Mají-li v sobě studenti tolik živosti, že nevědí roupy co dělat, proč nejdou na hřiště a nezápasí tam mezi sebou? Kdo by mohl zpola nevědomky nastrkat druhému do postele kobylky? Takhle se také může stát, že zavraždí člověka ve spaní a bude jim odpuštěno, ježto se dopustili vraždy zpola nevědomky.

Uvažoval jsem takto a přemýšlel jsem, co bych asi řekl. Ale budu-li mluvit, měl bych říci něco, nad čím by se kolegům až zatajil dech, jinak by neměla má řeč smyslu. Stává se mi, že když se rozzlobím a chci mluvit, nemohu po několika slovech dál. Jezevec i Červenokošiláč jako lidé stojí hluboko pode mnou, ale jsou výborní řečníci a neměl bych zrovna radost, aby si mne dobírali, kdybych plácl nějakou hloupost. Zkusil jsem si věc trochu rozmyslit a v duchu jsem si začal tvořit jednotlivé věty. Tu k mému úžasu povstal náhle Šašek, jenž seděl přede mnou. Je to ale drzost od něho pronášet své mínění! Mluvil jako obyčejně svým prostořekým způsobem: »Nynější aféra s kobylkami a s hulákáním jsou skutečně politováníhodné případy, jež stačí, aby v srdcích nás profesorů vzbudily skryté obavy o budoucnost naší školy. My profesoři si musíme při této příležitosti náležitě uvědomit, že je nutno dbát, aby ve škole byla zachovávána naprostá kázeň. A tak slova, jež pronesl pan ředitel a pan místoředitel, byla

myšlena výstižně a trefila opravdu do patřičného místa. Souhlasím s nimi do poslední čárky a navrhuji, aby trest byl co nejmírnější.« Šaškovy vývody obsahovaly sice slova, ale nikoli smysl. Bylo to přednesení řady slov, jež lahodila sluchu, ale neměla vnitřního obsahu. Jediné, čemu jsem rozuměl, byla věta: »Souhlasím s nimi do poslední čárky.«

Nechápal jsem smysl této řeči, ale rozčilila mě tak, že jsem vyskočil, aniž jsem si v duchu domyslil, co jsem chtěl povídat. »Já jsem úplně proti...« řekl jsem a už jsem nevěděl kudy kam. »... Takové nesmyslné vyřízení případu se mi vůbec nelíbí,« dodal jsem, načež kolegové se všichni začli smát. »Studenti jsou vůbec všichni zkažení. Kdyby se nějak nezkrotili, dělali by pak neplechu již ze zvyku. Nezáleží na tom, kolik jich vyloučíme. Ať si nemyslí, že nový profesor si od nich musí nechat vše líbit!« skončil jsem a posadil se.

Pak promluvil zbabělě profesor přírodopisu, jenž seděl po mé pravici. »Uznávám, že studenti jsou zkažení, ale kdyby se potrestali příliš přísně, myslím, že by prováděli pak ještě horší věci. Souhlasím s mírným trestem, jak navrhl pan místoředitel.«

Profesor čínské literatury, jenž byl mým sousedem zleva, se přidal také k němu a stejně tak profesor dějepisu.

K čertu, většina je při Červenokošiláči! Není to žádný záslužný čin stavět školy, v nichž se schází takováhle společnost. Rozhodl jsem se pro jedno z dvojího, buď že přinutím studenty, aby se omluvili, nebo že se vzdám svého úřadu, a byl jsem odhodlán, kdyby návrh Červenokošiláčův zvítězil, vrátit se hned domů a sbalit svá zavazadla. Chyběla mi schopnost podmanit si nějak výmluvností tuto sebranku, ale i kdybych to dovedl, netoužil jsem setrvat dlouho v takové společnosti. Byl jsem rozhodnut, že nezůstanu ve škole, a tak mi bylo

naprosto jedno, co se stane. Kdybych zase něco řekl, jistě by se mi smáli. A proto jsem raději lhostejně čekal, co bude kdo říkat.

Náhle se zvedl rozhodně Dikobraz, jenž dosud mlčky naslouchal. Neřád, také chce projevit svůj souhlas s Červenokošiláčem. V každém případě jsme spolu na kordy a tak ať si dělá, co je mu libo, myslil jsem si.

Dikobraz spustil, až se okenní tabulky otřásaly. »Jsem úplně jiného mínění než pan místoředitel a ostatní páni kolegové, ježto tento případ, ať se posuzuje s kteréhokoli hlediska, nemožno pokládat za nic jiného než za čin, jehož se dopustilo padesát chovanců internátu, aby projevili opovržení nad svým novým profesorem a aby ho zesměšnili. Zdá se, že pan místoředitel vidí příčinu zla v osobě profesora samého, ale promine mi, tvrdím-li, že je na omylu. Na profesora připadl noční dozor záhy po jeho příjezdu, ani ne za dvacet dní po tom, co přišel do styku se studenty. Je nesporné, že za těchto krátkých dvacet dnů nemohli si žáci vytvořit úsudek o jeho znalostech a jeho osobě. Posmívali-li se mu studenti z nějakých důvodů, jež zasluhují posměšku, vezmeme je v úvahu při posuzování jejich činu, ale myslím, že škole by ubralo na vážnosti, kdybychom odpustili lehkomyslným hochům, kteří si bezdůvodně tropili blázny ze svého nového učitele. Myslím, že smyslem výchovy není jenom prostě nabýt vědomostí, nýbrž také ušlechtilého, poctivého a statečného ducha, a současně zbavit svou povahu nízkosti, lehkomyslnosti a drzosti. Bojíme-li se, že studenti budou jako naschvál provádět ještě větší darebáctví, nevím, kdy budeme moci vyhladit jejich nezpůsoby, jestliže dnes zakročíme proti nim polovičatě. Domnívám se, že jsme vzali na sebe úřad vychovatelů mládeže, abychom v ní vykořenili všechny její nemravy, ale chceme-li je podporovat, neměli jsme se vůbec nikdy stávat profesory. Proto pokládám za

správné potrestat všechny chovance internátu co nejpřísněji a kromě toho je donutit, aby požádali veřejně svého profesora o prominutí«. Skončil a těžce dosedl na židli.

Všichni ztichli jako zařezaní. Červenokošiláč si zase začal otírat svoji dýmku. Měl jsem ohromnou radost. Dikobraz řekl místo mne úplně všechno tak, jak jsem si to v duchu představoval. Jsem takový prostoduchý člověk, že jsem úplně zapomněl na hádku s ním a díval se na něho, když si sedl, očima, z nichž zářila vděčnost, ale Dikobraz dělal, jako když mne nezná.

Po chvíli povstal znovu. »Chtěl bych jenom ještě něco dodat k tomu, co jsem řekl před chvílí. Zdá se, že profesor, jenž konal dozor zmíněné noci, opustil službu a odejel si do lázní. Pokládám to za neodpustitelný přestupek. Je velkým přečinem využít příležitosti, že náhodou mi nemůže nikdo činit výtky a opustit školu, jež mi byla dána k dozoru, a jít se koupat do lázní. Případ se studenty je něco jiného. Očekávám od pana ředitele, že zvlášť upozorní odpovědnou osobu na tuto věc.«

Podivný chlap! Už jsem měl radost, že mě chválí, a tu on po tom všem začne vytahovat na světlo mé přečiny. Věděl jsem, že profesor, jenž měl dozor přede mnou, si také vyšel. Považoval jsem to za zvyklost a proto jsem nepovažoval za nic nepřístojného vyjet si do lázní. Za těchto okolností jsem ovšem uznával, že jsem chybil. Jakáž pomoc, byl jsem dopaden!

Pak jsem vstal zase já. »Opravdu jsem si vyjel z noční služby do lázní. Uznávám, že jsem jednal naprosto nesprávně a prosím za prominutí,« řekl jsem a posadil se.

Má slova vzbudila u všech smích. Cokoli řeknu, všemu se smějí. Protivná banda! Mohou tvrdit, že se veřejně přiznali ke svým chybám jako já? Nemohou, a proto se smějí.

Poté ředitel prohlásil, že již asi všichni projevili svůj názor a že po dobrém uvážení rozhodne o trestu. Zmíním se ještě o výsledku porady. Chovanci internátu byli potrestáni týdenním domácím vězením a kromě toho mně musili přijít poprosit o prominutí. Kdyby se mi nebyli omluvili, měl jsem v úmyslu vzdát se místa a vrátit se domů, ale k tomu na konec došlo tak jako tak, když se přihodila strašná věc, o níž promluvím později. Na poradě řekl ředitel cosi, jako že profesor by měl svým chováním dávat příklad studentům a především nenavštěvovat restaurace, nejde-li ovšem zrovna o nějakou slavnost na rozloučenou nebo jinou společnost. Řekl, že se mu nelíbí, aby profesor chodil sám do lidových restaurací, jako na příklad do jídelen, kde se prodávají nudle nebo knedlíky. Když domluvil, všichni se zase smáli. Šašek se podíval na Dikobraza, řekl tempura a mrkl významně očima, ale Dikobraz si ho nevšímal. Udělal dobře!

Nerozuměl jsem dobře, co ředitel říkal, ježto v mém mozku mi to někdy neklape, ale nemůže-li středoškolský profesor, který rád chodí do jídelen na nudle nebo knedlíky, zastávat svůj úřad, byl jsem přesvědčen, že takový jedlík jako já to nikdy nedokáže. Mají-li takové požadavky, měli si hned zavolat a zaměstnat člověka, který nerad nudle a knedlíky. Bylo těžkou ranou pro člověka jako já, jenž neměl jiných zálib, odevzdat mi beze slova jmenovací dekret a pak mi začít nařizovat, že nudle se nesmějí jíst a knedlíky se nesmějí jíst. Pak se zase ujal slova Červenokošiláč. »Středoškolští profesoři patří k vyšším vrstvám společnosti a neměli by proto vyhledávat jenom hmotařské požitky. Kdyby se jim oddávali, mohlo by to mít případně špatný vliv na jejich dobré jméno. Ale jsme lidé a kdybychom neměli každý nějakou zábavu, nevydrželi bychom ani žít v malých městech po venkově. Musíme však vyhledávat

jenom ušlechtilé duševní zábavy jako je rybaření, četba nebo skládání básní . . .«

Naslouchal jsem mlčky a nechal ho mluvit. Je-li duševní zábavou chytat na širém moři hnojivo, říkat, že Goruki je ruský spisovatel, známou gejšu stavět pod borovici a skládat básničky o žábách, skákajících do zarostlých rybníků, je jedení tempury a polykání knedlíků také duševním požitkem. Udělal by lépe, kdyby si vypral své červené košile a nemařil čas takovými nicemnými kratochvílemi. Když jsem již zlostí nevěděl, co dělat, zeptal jsem se ho: »Scházet se s Madonou je také duševním požitkem?« Tentokrát se nesmál nikdo. Divně se tváříce koukali jeden na druhého. Červenokošiláč byl zřejmě uveden do rozpaků, poněvadž se díval do země. Hle! Ťal jsem do živého. Jenom kolegy Bledule mi bylo líto, neboť jeho bledý obličej po mých slovech zbledl ještě více.

VII. Případ s Madonou

Ještě ten večer jsem se stěhoval z bytu. Když jsem se vrátil domů a začal balit svá zavazadla, přišla bytná a ptala se, bylo-li snad jednáno se mnou špatně. Žádala, abych jí jen řekl, rozzlobilo-li mě něco, že vše napraví. Nesmírně mě to překvapilo. Proč se vyskytují na světě samí takovíto hlupáci? Nemohl jsem vycítit, zdali chtěli, abych se vystěhoval anebo abych zůstal. Úplní blázni! Bylo by zneuctěním pro člověka, jenž se zrodil v Tokju, hádat se s takovými lidmi a proto jsem si zavolal rikšu a kvapně jsem opustil dům.

Octl jsem se bez bytu a nevěděl jsem, kam se mám obrátit. Když se rikša ptal, kam má jet, vyzval jsem ho, aby se na nic neptal a jel se mnou, potom že uvidí, a vyrazil jsem spěšným krokem. Byl jsem v nepříjemné situaci a pomýšlel jsem, nemám-li se nastěhovat do hostince Jamaširoja, ale ježto bych stejně odtud musil zase odejít, zbytečně bych se namáhal. Půjdu a snad narazím na nějaký dům s vývěskou, že pronajmou pokoj. Podaří-li se mi to, budu jej pokládat za byt, který mně seslala sama prozřetelnost Boží. Procházel jsem tichými místy, v nichž by se příjemně bydlilo, a dostal jsem se posléze do čtvrti Kadžija. Zde byla sídla bývalých příslušníků samurajské třídy a byty tu nebyly k pro-

najmutí. Chystal jsem se jít dál, do rušnější části města, když jsem dostal náhle skvělý nápad. V této končině bydlí kolega Bledule, jehož si vážím a ctím. Je zdejším rodákem a majetníkem domu, jejž zdědil po předcích, a jistě je tu obeznámen dobře s poměry. Navštívím-li ho a požádám-li ho o radu, možná, že mi poví o pěkném bytě. Na štěstí jsem u něho už jednou byl a proto mi nebude nesnadné ho najít. »Zde to asi bude!« řekl jsem si, když se mi zdálo, že jsem u cíle. Dvakrát jsem jenom zavolal a již se objevila na verandě asi padesátiletá stařena se starodávnou papírovou svítilnou v ruce. Nemám nerad mladé ženy, ale vidím-li stařenu, jímá mne nějaký neklid. Poněvadž mám velmi rád Kijo, domnívám se, že její duše je vtělena ve všech stařenách. Bude to pravděpodobně matka kolegy Bledule, je to důstojná žena a velmi se mu podobá. Vyzvala mne, abych šel dál, ale namítl jsem, že chci s kolegou promluvit jenom pár slov, a požádal jsem ji, aby ho zavolala ven. Když přišel, vysvětlil jsem mu své postavení a tázal se ho, zdali by mně neuměl poradit. Uznal mou situaci za velmi obtížnou, ale po chvilce přemýšlení řekl, že v této ulici žijí stáří manželé Haginovi, kteří mají ve svém domě prázdné místnosti a žádali ho před časem, aby jim dohodil nějaké řádné lidi, jimž by je mohli pronajmout. »Nevím, jsou-li dosud k pronajmutí, ale podívám se tam s vámi a zeptáme se,« prohlásil a ochotně šel se mnou.

Od té noci jsem bydlil u manželů Haginových. Překvapilo mě, že hned druhého dne potom, co jsem se vystěhoval z Ikaginova domu, obsadil Šašek klidně pokoj, jejž jsem dosud obýval já. Nemohl jsem se tomu vynadivit. Mám obavy, že na světě jsou jenom podvodníci, kteří hledí kořistit co nejvíc ze svých bližních. Až je člověku nanic!

Sestává-li lidská společnost z takových jedinců, stal

bych se nemožným, kdybych se jim na vzdory chtěl od nich lišit. Byl by to pro mě perný život, kdyby mělo být skutečnou pravdou, že bych si nemohl vydělat na svůj chléb, kdybych nebral podíl z kořisti zlodějů. Ale kdybych se oběsil — já, takový zdravý a silný člověk — projevil bych tím neúctu ke svým předkům a kromě toho bych si ještě poškodil svoji pověst. Když jsem vše uvážil, shledal jsem, že bych byl na tom lépe, kdybych se byl nedával zapisovat do školy přírodních věd a neučil se matematice a jiným zbytečným vědám, nýbrž raději si otevřel s kapitálem šesti set jenů mlékárnu. Kdybych to byl udělal, nemusil jsem se také odloučit od Kijo a mohl žít klidně a nemusil nyní mít v takové dálce o ni starosti. Dokud jsem byl kolem ní, neuvědomoval jsem si to, ale co jsem přišel na venek, poznal jsem teprve, jak byla Kijo dobrá. Člověk by mohl projít křížem krážem Japonsko a takovou ušlechtilou ženu by nenašel. Byl bych rád věděl, jak se jí nyní vede, protože, když jsem odjížděl, byla trochu nastydlá. Z dopisu, který jsem jí před několika dny poslal, měla jistě radost. Pomalu už by tu mohla být odpověď. Již několik dní mne pronásledovala tato myšlenka. Měl jsem starost a vyptával jsem se stále své staré bytné, nepřišel-li mi dopis z Tokja, ale ať jsem se zeptal kdykoli, vždycky odpovídala s výrazem soustrasti v obličeji, že nic nepřišlo.

Manželé Haginovi se lišili od Ikaginových, neboť svým původem náleželi k třídě samurajů a byli velmi jemní. Šlo mi sice na nervy, že staroch každý večer podivným hlasem přednášíval zhudebněné básně, ale snášel jsem to mnohem snadněji než bezohledné návštěvy Ikaginovy a jeho pozvání na můj čaj. Stařena přicházívala občas do mého pokoje a vyprávěla mi všelijaké věci. Vyptávala se, proč jsem nevzal s sebou také svou manželku.

»Vypadám jako ženatý muž? Vždyť mi ještě není ani čtyřiadvacet let,« upozornil jsem ji.

»Kdybyste byl ve svých čtyřiadvaceti letech ženat, nebylo by to nic neobyčejného,« řekla úvodem. »Znám případy, že muž se ženil ve dvaceti letech a jiný zase měl už ve dvaadvaceti letech dvě děti.« Na nějakých půl tuctu případů uvedla a prohlásila, abych jí prominul, ale že odmítá můj názor. Byl jsem svolný, ožením se tedy nyní ve čtyřiadvaceti letech a požádal jsem ji, jak se to říká na venkově, aby mi pomohla najít nevěstu. Stařena se ptala, myslím-li to opravdu vážně.

»Není-li to pravda, ať se propadnu! Chci se oženit a basta!«

»Dejme tomu tedy. Vy mladí muži jste všichni stejní.« Tato poznámka se mne nepříjemně dotkla, ale nebyl jsem s to, abych jí na ni odpověděl.

»Ale vsadila bych na to krk, že jste již ženat. Poznala jsem to na vlastní oči.«

»Jděte! To máte ale bystrý zrak! A z čeho jste to, prosím vás, poznala?«

»Z čeho? Což se neptáte stále, nepřišel-li dopis z Tokja a nečekáte denně úzkostlivě, až přijde?«

»Žasnu! Máte obdivuhodný bystrozrak!«

»Hádala jsem dobře, že ano?«

»Ano, správně. Připouštím, že jste hádala dobře.«

»Avšak dnešní ženy jsou jiné, než bývaly za mých mladých let, a musíte být opatrný a dát si na ně pozor.«

»Co? Chcete snad říci, že má žena v Tokju je mi nevěrná?«

»Ale kdepak, vaše paní je vám věrná...«

»Proto. To mne upokojuje, ale nač mám tedy dávat pozor?«

»Vaše vám je věrná... Vaše je věrná...«

»Kde a kdo je tedy nevěrný?«

»Zde a mnoho. Znáte, pane profesore, Tojamovu dceru?«

»Nikoli, neznám.«

»Dosud ji neznáte? Je to největší krasavice v tomto městě. Je tak krásná, že všichni profesoři z gymnasia ji nazývají Madonou. Ještě jste o ní neslyšel?«

»Ach Madona! Domníval jsem se, že je to jméno gejši.«

»O nikoli, pane profesore. Madona je cizí slovo a značí krasavici, ne?«

»Snad, překvapilo mne to.«

»To jméno jí dal pravděpodobně profesor kreslení.«

»Šašek jí je tedy dal?«

»Ale ne, profesor Jošikawa.«

»Ta Madona je nepočestnou dívkou?«

»Ta slečna Madona je nepočestná Madona.«

»Z žen, jimž byly dávány od dávných dob přezdívky, nebyla ani jedna pořádná. Soudím proto, že ani Madona není počestná.«

»Máte pravdu, Omacu, Kidžin a Ohjaku Dakki byly strašné ženy.«

»Madona je také taková?«

»Tato Madona byla zasnoubena s profesorem Kogou, který nám vás, pane profesore, jak račte vědět, laskavě doporučil. Ano, toho pána si měla vzít.«

»Ale ne? To je podivné! Ani ve snu jsem netušil, že kolega Bledule má takové štěstí u žen. Člověka není možno posuzovat podle vzhledu. Musím být opatrnější!«

»Avšak loni zemřel Kogův otec — do té doby měli peníze a akcie jedné banky a vedlo se jim velmi dobře — a pak náhle profesorovy finanční poměry začaly se utvářet nepříznivě, nevím proč. Zkrátka pan Koga byl příliš dobrosrdečný a lidé ho asi šidili. Když byl sňatek z toho nebo onoho důvodu odložen, objevil se ten pan

místoředitel a začal říkat, že si chce Tojamovu dceru určitě vzít.«

»Ten Červenokošiláč? Zatracený chlap! Hned jsem si myslil, že ta košile není jenom takovou obyčejnou košilí! No, a dál?«

»Začal jednat o sňatku pomocí prostředníka, ale pan Tojama mu nemohl dát okamžitou odpověď, poněvadž měl závazky k panu Kogovi. Odpověděli mu jenom, že o věci budou uvažovat. Potom pan Červenokošiláč počal pod různými záminkami chodit k Tojamovům a na konec si získal slečnino srdce. Ale jak Červenokošiláč, tak i slečna Tojamová jsou špatní, tvrdí se to o nich všeobecně. Nejdříve byla ochotna se provdat za pana Kogu, ale když se objevil doktor filosofie, dala své srdce jemu. Na takovou nevěru se, pane profesore, hned tak nezapomene!«

»Vůbec se na ni nezapomene. nezapomene se na ni dnes, ani zítra, ani pozítří, nikdy se na ni nezapomene.«

»Pan Hotta, jemuž bylo líto svého přítele pana Kogy, šel k místoředitelí, aby s ním o věci promluvil, ale pan Červenokošiláč řekl, že nemá v úmyslu přebírat děvče, jež se zasnoubilo s jiným. Až bude zasnoubení zrušeno, snad se s ní ožení, ale teď je s rodinou Tojamových jenom v přátelských stycích a nevidí ve svých návštěvách jejich domu nic, proti čemu by pan Koga mohl činiti nějaké námitky. Pan Hotta viděl, že s ním nic nepořídí a odešel. Je všeobecně známo, že od těch dob jsou spolu pan Červenokošiláč a pan Hotta na štíru.«

»Znáte všecko tak dobře. Jak jste se dověděla takové podrobnosti? Obdivuji se vám.«

»Město je tak malé, že se dovím o všem.«

O všem se tu dovědí, až to člověka mrzí. Za těchto okolností bude asi také vědět o mých aférách s tempurou a knedlíky. Protivné hnízdo! Ale jsem povděčen,

že jsem poznal, jak je to s Madonou a dověděl se o vztazích mezi Dikobrazem a Červenokošiláčem. Takové informace mi mohou v budoucnu prospět. Mrzelo mne jenom, že nevím jasně, kdo z nich dvou je padouch. Tak prostému člověku jako jsem já je za těžko poznat, ke které straně se má přidat, není-li mu podáno po lopatě, že to je dobré a ono špatné.

»Kdo z obou je lepší, Červenokošiláč nebo Dikobraz?«

»Co je to, prosím, Dikobraz?«

»Dikobraz to je Hotta.«

»Jde-li o sílu, zdá se být pan Hotta silnější, ale pan Červenokošiláč je doktorem filosofie a je proto vzdělanější. Co se týče pak laskavosti, je milejší pan Červenokošiláč, ale pan Hotta těší se větší oblibě u studentů.«

»Nuže, kdo je tedy lepší?«

»Zkrátka a dobře, větším mužem bude asi ten, kdo bude mít větší plat.«

Když jsem tohle slyšel, poznal jsem, že bych se dál zbytečně namáhal a proto jsem se přestal ptát.

Za několik dní potom, když jsem se jednou vrátil ze školy, oznámila mi stařena s úsměvem, že dlouho očekávaný dopis je už konečně tady. Podávala mi jej a když mě vybídla, abych si jej jen přečetl, odešla.

Vzal jsem si jej od ní a viděl jsem, že je to dopis od Kijo. Původní adresa byla přeškrtnuta a nahrazena dvěma novými. Zjistil jsem, že dopis šel nejdříve z hostince Jamaširoja k Ikaginovi a od něho teprve k Haginovům. V hostinci zůstal ležet asi týden. Zdá se, že i dopisy si někdy pobudou v hostinci. Po jeho otevření jsem shledal, že je nesmírně dlouhý.

»Když jsem dostala dopis od mladého pána, chystala jsem se hned odpovědět, ale na neštěstí jsem nastydla a asi týden jsem musila zůstat v posteli, a proto prosím mladého pána, aby mi prominul, že mu odpovídám

tak pozdě. Kromě toho nevyznám se v čtení a psaní tak dobře jako dnešní dívky a dá mi hodnou práci sestavit i takovýto obyčejný dopis. Myslila jsem, že požádám svého synovce, aby mi jej napsal, ale napadlo mě, že by mi mladý pán měl za zlé, že jsem se k vůli němu nechtěla namáhat napsat jej sama. Udělala jsem si tedy nejdříve náčrtek dopisu a pak jej psala na čisto. S opisováním na čisto jsem byla hotova za dva dny, ale k sestavení náčrtku jsem potřebovala čtyři dny. Obávám se, že můj dopis není ke čtení, ale prosím mladého pána, aby jej přečetl až do konce, poněvadž mne stál tolik námahy.«

To byla úvodní část dopisu, v níž na dlouhém kusu papíru psala o všem možném. Nebylo to opravdu ke čtení. Nejen že písmo bylo nečitelné, nýbrž i vynechávala čárky a tečky, takže vyžadovalo velké námahy poznat, kde končí jedna věta a kde začíná druhá. Mám netrpělivou povahu a odepřel bych i za pět jenů každému, kdo by ode mne žádal, abych mu přečetl takový dlouhý a nesrozumitelný dopis, ale teď jsem se ovládl a pročetl jej od začátku do konce. Je pravda, že jsem jej celý pročetl, ale snažil jsem se hlavně rozluštit písmo, a smysl mi unikl. Začal jsem jej tedy číst znovu. V pokoji se poněkud setmělo a písmo se stalo ještě nečitelnější, až na konec jsem vyšel si sednout na verandu a pečlivě jej tam pročítal. Byl už podzim, a vítr, který zmítal listím banánu a pronikal mi šatem až na tělo, šustil dopisem, jejž jsem četl, a byl by mi dočista vyrval z ruky ten dlouhý kus papíru a odnesl jej za plot, kdybych jej byl pustil. Nedbal jsem však toho a četl dál.

»Povaha mladého pána je přímá jako bambus a trápí mne jenom, že mladý pán je příliš vznětlivý. Bude-li druhým dávat lehkomyslně přezdívky, zanevrou na něho. Nesmí být tak nepředložený. Podruhé nechť se

dříve poradí v dopise s Kijo. — O venkovských lidech se říká, že nejsou dobří a proto radím mladému pánovi, aby byl opatrný, nebo jinak by na to mohl těžce doplatit. — Je tam jistě chladnější podnebí než v Tokju a tak ať mladý pán dává na sebe pozor, aby při spánku nevystydl a nenastudil se. Dopis mladého pána byl příliš krátký a nemohla jsem z něho dobře poznat, jak se mu vede. Příště nechť mi napíše alespoň z poloviček tak dlouhý dopis jako je tento. — Je hezké, že dal v hostinci pět jenů zpropitného, ale aby mu potom nechyběly. Bez peněz se člověk na venkově nemůže obejít a mladý pán by měl šetřit a pamatovat také na strýčka Příhodu. — Mladý pán bude mít asi starosti, že nemá na útratu a proto mu posílám poštovní poukázkou deset jenů. — Vyzvedla jsem je z oněch padesáti jenů, jež jsem od mladého pána nedávno dostala a uložila na poštovním úřadě jako peníze do začátku pro něho, až se vrátí do Tokja a založí svoji rodinu. Myslím, že jsem neudělala nic špatného, poněvadž tam zbylo ještě čtyřicet jenů.« —

Věru, ženy jsou ale starostlivé!

Když jsem byl na verandě pohroužen v úvahy nad dopisem od Kijo, jímž mi vítr zmítal v ruce, otevřely se posunovací papírové dveře a paní Haginová mi přinesla večeři.

»Ještě jej čtete? Musí to být hodně dlouhý dopis,« řekla.

»Je to důležitý dopis a čteme jej spolu s větrem,« odpověděl jsem a sedl si ke stolečku.

Odpověď, již jsem jí dal, připadala i mně samému nesmyslnou. Když jsem nahlédl do misek, shledal jsem, že dnes jsou k večeři zase brambory. V tomto domě jsou slušnější a laskavější než u Ikaginových, a kromě toho jsou vznešení, ale strava nestojí bohužel za nic. Včera brambory, předevčírem brambory, dnes večer

brambory, samé brambory! Podotýkám výslovně, že mám brambory hrozně rád, ale být jimi krmen takto bez přestání, to je k nesnesení. Budu musit přestat se posmívat kolegovi Bleduli, poněvadž se stanu sám profesorem Bramborou. Kdyby tu byla Kijo, častovala by mě rozsekaným syrovým tuňákem, kterého mám tak rád, nebo vařenými boby s rybí haší, ale přišel jsem na zchudlou samurajskou rodinu, jež skrblí a není mi pomoci. Byl jsem stále víc utvrzován v přesvědčení, že život bez Kijo není k ničemu. Budu-li musit zde ve škole zůstat dlouho, vezmu si ji z Tokja sem. Tempuru a nudle nesmím jíst, knedlíky nesmím jíst, a tak jím na bytě samé brambory a dostávám po nich žlutou barvu v obličeji. Je to tu těžký život pro vychovatele! I mniši v klášteře dostávají jistě lepší stravu nežli já. Když jsem vyprázdnil jednu misku brambor, vyňal jsem ze zásuvky svého stolu dvě syrová vejce, rozbil je o kraj misky a dosytil se jimi. Kdybych nejedl syrová vejce, nemohl bych učit jedenadvacet hodin týdně.

Pro dopis od Kijo opozdil jsem se dnes s návštěvou lázní. Chodil jsem tam denně a hned bych to na sobě cítil, kdybych je jednou vynechal. Rozhodl jsem se, že dnes pojedu vlakem, ale když jsem přišel na nádraží, klátě v ruce svým červeným ručníkem, byl už vlak asi tři minuty pryč a musil jsem proto chvíli čekat na další. Posadil jsem se na lavičku a zapálil si cigaretu. Tu jako náhodou přišel sem také kolega Bledule. Od té doby, co jsem poznal jeho příběh, vzbuzoval moji útrpnost ještě více. Držel se stále skromně v pozadí, jako by nepatřil na tento svět, a budil soucit. Dnes se mi však zdálo, že soucit není pro to správné slovo. Přál jsem si, kdybych tak mohl míti dvojnásobný plat, oženit ho hned zítra se slečnou Tojamovou a poslat jej asi na měsíc povyrazit se do Tokja.

»Také do lázní? Sedněte si ke mně!« řekl jsem a dělal jsem mu horlivě místo.

Bledule podíval se na mě, jako by prosil za odpuštění a pravil: »Jen se nevyrušujte, já postojím,« a zůstal stát, nevím zda snad z ostychu nebo jiného důvodu.

»Ještě si chvíli počkáte, než vlak pojede. Posaďte se zatím, nebo budete pak unaven,« pobízel jsem ho znovu.

Bylo mi ho tak strašně líto, že jsem chtěl stůj co stůj, aby si sedl vedle mne. Konečně pak řekl, že si tedy dovolí mě obtěžovat a posadil se.

Na světě se někteří lidé, jako na příklad Šašek, cpou všude, i tam, kde o ně nikdo nestojí, a jiní zase, jako Dikobraz, se naparují a tváří, jako by chtěli říci, že bez nich by Japonsko nemohlo existovati. Další, jako Červenokošiláč, nacházejí uspokojení ve víře, že prodávají záletnictví a kosmetiku ve velkém, a jiní, jako Jezevec, budí dojem, jako by říkali, že kdyby výchova byla člověkem a oblékla se do žaketu, vypadala by zrovna jako oni. Všichni bez rozdílu se něčím vychloubají, ale dosud jsem nepoznal takového člověka jako je Bledule, tak klidného a skromného, s nímž všichni si dělají co chtějí jako s loutkou. Je poněkud odulý v obličeji, ale přes to nechápu lehkovážnost Madony, že opovrhla takovýmto skvělým mužem a dala přednost Červenokošiláči. Ani sto takových Červenokošiláčů by se nevyrovnalo manželu, jakým by byl Bledule.

»Není vám něco? Vypadáte značně unaven...« zeptal jsem se.

»Nikoli, nic zvláštního mi nechybí...«

»To mě těší, neboť není-li to se zdravím v pořádku, nestojí člověk za nic.«

»Vy vypadáte velmi zdravě.«

»Ano, jsem sice hubený, ale zdravý jako řípa. Ke stonání mám největší odpor.«

Bledule se smál mým slovům.

V tu chvíli ozval se od vchodu dívčí smích a hlas, a když jsem se tam mimoděk otočil, děvče jako lusk vstupovalo na nástupiště. Byla to krasavice vysoké postavy, s bílou pletí a hlavou nadělanou podle poslední módy; postavila se ještě s asi pětačtyřicetiletou paní u okénka, kde se prodávaly lístky.

Nevyznám se mnoho v ženské kráse, ale zde mi nikdo nepotřeboval nic říkat a hned jsem sám poznal, že je to dokonalá krasavice. Měl jsem dojem, jako bych svíral v rukou broušený flakon s voňavkou a zahříval jej svými dlaněmi.

Stará paní byla malá, ale v obličeji byla nápadně podobná krasavici, a tak to bude asi matka s dcerou.

V okamžiku, kdy se objevily, zapomněl jsem úplně na Bleduli a zíral jsem jenom na dívku. Byl jsem poněkud překvapen, když kolega Bledule vedle mne náhle povstal a vykročil k nim. Napadlo mě, není-li to Madona. Pozdravil je před pokladnou a ony jeho pozdrav opětovaly. Byl jsem od nich tak daleko, že jsem nerozuměl, co si povídají.

Když jsem pohlédl na nádražní hodiny, shledal jsem, že vlak pojede již za pět minut. Poněvadž jsem přišel o svého společníka, toužil jsem netrpělivě, aby vlak tady byl už co nejdříve. Tu se přihnal zase někdo splašeně na nástupiště. Byl to Červenokošiláč. Šaty z nějaké tenké látky měl ovázané volně pasem z hedvábného krepu a u něho se mu houpal jeho pověstný zlatý řetěz. Nebylo to pravé zlato. Červenokošiláč si myslil, že to nikdo neví a všude se s ním chlubil, ale já věděl dobře, jak to s ním je. Když se byl sem přihnal, ztrnul jeho pohled na skupině tří lidí, kteří spolu hovořili u pokladny, ale pak se jim zdvořile uklonil a promluvil s nimi pár slov. Hned se však spěšně odvrátil a blížil se ke mně svou známou kočičí chůzí.

»Ale, pan kolega jede také do lázní? Už jsem měl

strach, že zmeškám vlak a proto jsem pospíchal, ale máme ještě tři nebo čtyři minuty času. Rád bych věděl, jdou-li ty hodiny správně«, řekl a vyňal své zlaté hodinky. Zkonstatoval, že se asi o dvě minuty rozcházejí a posadil se vedle mne. Opíraje se bradou o hůl, díval se stále přímo před sebe a jeho zrak nezalétl ani jednou ke krásce. Stará dáma se chvílemi na Červenokošiláče podívala, ale dívka byla odvrácena obličejem stranou. Musela to být určitě Madona.

Po chvíli ozvalo se pískání a vlak vjel do nádraží. Lidé, kteří na něj čekali, hrnuli se o překot do vozů. Červenokošiláč ze všech nejdříve vlezl do první třídy.

Jízda prvou třídou nebyla žádným přepychem. Do Sumidy to stálo prvou třídou pět senů a třetí tři seny, takže rozdíl mezi vyšší a nižší třídou činil pouhé dva seny. Také já jsem si dopřál prvou třídu a svíral jsem v ruce bílý lístek. Zdálo se však, že venkovanům při jejich lakotě bylo nadmíru za těžko vydat víc o pouhé dva seny a proto jezdili většinou třetí třídou.

Za Červenokošiláčem nastoupila do první třídy Madona se svou matkou. Bledule jezdil pravidelně jenom ve třetí třídě. Stál u dveří do kupé prvé třídy a nějak se rozmýšlel. Ale jak viděl mě, byl hned rozhodnut a vskočil do třetí třídy. Bylo mi ho v té chvíli — ani nevím proč — nesmírně líto a vskočil jsem za ním do téhož kupé. Doufám, že nebudu mít nepříjemnosti, pojedu-li s lístkem prvé třídy ve třídě třetí.

Dorazili jsme do lázní. Když jsem v koupacím plášti sestupoval z druhého poschodí do bazénu, potkal jsem zase Bleduli. Mám-li mluvit při konferencích a podobných shromážděních, vázne mi v hrdle a nevypravím ze sebe slova, ale jinak jsem velmi hovorný a s Bledulí jsem se v bazénu velmi pěkně bavil o různých věcech. Byl tak nějak nesmírně skleslý. Myslil jsem si, že je povinností rodáka z Tokja potěšit v takové chvíli několika slovy jeho srdce. Ale na neštěstí má slova na něho neúčinkovala. Mohl jsem říkat cokoliv, on vždycky prohodil jenom »eh« nebo »hm«, ale i ta jeho »eh« a »hm« z něho těžce lezla, takže jsem na konec přerušil rozhovor a nechal ho o samotě.

S Červenokošiláčem jsem se v bazénu nesetkal. Bylo tam mnoho bazénů a proto lidé, kteří přijeli týmž vlakem, musili se sejíti v témž bazénu. Neviděl jsem v tom nic divného.

Když jsem vyšel z koupele, svítil již krásně měsíc. Po obou stranách ulice byly vysázeny vrby a jejich koruny vrhaly kulaté stíny doprostřed jízdní dráhy. Rozhodl jsem se, že si udělám malou procházku. Když jsem vystoupil po svahu na sever, na konec města, objevila se vlevo velká brána, vedoucí k buddhistickému chrámu. Vlevo i vpravo kolem chrámu byly nevěstince. Čtvrť milování za chrámovou branou byl nevídaný zjev. Měl jsem chuť tam nahlédnout, ale vzpomněl jsem si, že bych zase mohl dostat od Jezevce na konferenci důtku a proto jsem šel raději svou cestou. V jednopatrovém domě s černým závěsem ve dveřích a úzkými mřížovanými okénky vedle brány jsem jedl knedlíky a dopustil se poklesku. Kulatý lampion, popsaný jmény jídel, klátil se sem a tam a jeho světlo ozařovalo kmen vrby, jejíž větve se dotýkaly okraje střechy. Sliny se mi sbíhaly v ústech, ale opanoval jsem se a pokračoval ve své cestě.

Rvalo mi srdce, že jsem měl chuť na knedlíky a nesměl je jíst. Ale co je to proti tomu, když vlastní snoubenka dá srdce jinému? Ve srovnání s případem kolegy Bledule je to malicherná hloupost a nemusím být proto nespokojen, ani když je nebudu jíst Bůh ví kolik dní. V nikom se člověk nemůže tak klamat jako ve svých bližních. Z jejího obličeje by člověk soudil, že by se nemohla dopustit takové bezcitnosti — ale krásný

obličej nezná citu — a pan Koga, který je jako meloun nasáklý vodou, je gentleman každým coulem, a proto musím být na stráži. Dikobraz, jehož jsem pokládal za upřímného, štval prý studenty. Když jsem ho začal podezřívat, že je poštval, naléhal na ředitele, aby studenty potrestal. Červenokošiláč, který si libuje v skrytých narážkách a jehož jsem pokládal za neobyčejně laskavého, a jenž mne nejednou přátelsky varoval, zmocnil se podvodem Madony. Když je jasné, že se jí zmocnil podvodem, řekne, že nepomýšlí si ji vzít, dokud nezruší Koga zasnoubení. Když mě Ikagin dostal lstí ze svého domu, objevil se hned Šašek a zabral můj pokoj, — — — věru, v lidech se může člověk těžce zklamat. Kdybych to napsal Kijo, jistě by ji to překvapilo a řekla by asi, že si tu dávají dostaveníčko zlí duchové, poněvadž je to na západ od Hakone.

Od přírody mám povahu, že si nepřipouštím starostí o maličkosti a vše beru na lehkou váhu. Doposud to šlo, ale měsíc, který uplynul od doby, co jsem přišel sem, mi přinášel starost za starostí. Nepotkalo mne sice nic vážného, ale je mi, jako bych za ten měsíc zestárl o pět nebo šest let. Nejlepší bude rychle tady toho nechat a vrátit se do Tokja. S takovými myšlenkami v hlavě přešel jsem kamenný most a dostal se na břeh řeky Nozeri. Slovo řeka je nadsázkou, poněvadž říčka mělkého toku obnášela ve skutečnosti jenom asi dva metry. Šel-li člověk po břehu po proudu asi půldruhého kilometru, přišel k vesnici Aioi, v níž byl chrám bohyně milosrdenství Kannon.

Když jsem se obrátil k městu, viděl jsem červená světla zářit v měsíčních paprscích. Bubnování pochází jistě z čtvrti lásky. Proud řeky byl mělký, ale prudký a neposedná voda, ozařovaná měsícem, ustavičně šuměla.

Asi po tři sta metrech chůze objevily se na hrázi proti mně lidské stíny. V měsíčním světle jsem poznal, že

jsou dva. Bude to asi mladý párek z vesnice, jenž byl v lázních a nyní se vrací. Ale tomu odporovalo, že byli nadmíru zticha a ani nezpívali.

Kráčel jsem dál a jak jsem je dohánět, stíny se zvolna zvětšovaly. Jeden stín zdál se patřit ženě. Když jsem se k nim přiblížil asi na dvacet metrů, muž zaslechl mé kroky a obrátil se. Měsíc mi svítil do zad. Podoba muže mi připadala najednou nějak známou. Muž a žena pokračovali ve své chůzi jako dříve. Něco mne napadlo a začal jsem se hnát za nimi plnou rychlostí. Nic netušíce, kráčeli pomalu jako dosud. Nyní již jsem slyšel zřetelně jejich hlasy. Břeh byl asi dva metry široký a tři lidé mohli tu stěží jít vedle sebe. Dohonil jsem je a otřev se muži o rukáv, prošel jsem mimo ně. Udělal jsem dva kroky dopředu, otočil jsem se náhle čelem vzad a podíval se muži do obličeje. Měsíc mi ozářil jasně celý obličej. Muž řekl tiše ach! a odvrátiv rychle tvář stranou, pobídl ženu, aby se již vrátili. Potom se obrátili a šli zpátky k městu.

Bude úmyslem Červenokošiláčovým ututlat drze tuto příhodu, aby jejím prozrazením neutrpěl ostudu? Nebyl jsem sám, jemuž vadilo žít na malém městě.

VIII. Mé povýšení

Od chvíle, kdy jsem se vrátil z rybolovu, na nějž mě pozval Červenokošiláč, má víra v Dikobraza byla otřesena. A když mě vyzval, abych se vystěhoval od Ikagina, nabyl jsem rozhodného přesvědčení, že je nestoudník. Ale kroutil jsem udiveně hlavou, že na poradě postavil se proti ostatním a zasazoval se o přísné potrestání studentů. Když jsem se dověděl od staré Haginové, že zakročil u Červenokošiláče ve prospěch kolegy Bledule, cítil jsem k němu nesmírný obdiv. Podle těchto známek se nezdá, že by byl Dikobraz zlý, nýbrž špatný bude právě asi Červenokošiláč. Namluvil mi, ale jen v náznacích, spoustu věcí, o nichž lze dobře předpokládat, že jsou pravdou, ale ve chvíli, kdy má mysl tápe v temnotách, vidím ho procházet se s Madonou po břehu řeky Nozeri. Ano, to svědčí, že Červenokošiláč je darebák. Nemohl jsem to sice odpřisáhnout, ale dobrým člověkem určitě nebude. Má dvojí tvář. Nemá-li člověk povahu přímou jako bambus, nelze mu věřit. S upřímným člověkem lze si vyměnit sporné názory v dobré náladě. Ale před lidmi milými, laskavými, uhlazenými a stavějícími chlubně na odiv jantarovou dýmku jako Červenokošiláč, je třeba se mít na pozoru a pouštět se

s nimi do hádky není jen tak. Kdybych se pustil s Červenokošiláčem v boj, nebyl by to jistě tak příjemný požitek jako při zápasech v tokijském amfiteatru. Ten Dikobraz, který měl se mnou výstup pro půldruhého senu, jenž vzbouřil celou sborovnu, vypadá však přece jenom mnohem lidštěji. Když na mne při poradě kulil své vyvalené oči a stíhal mě nenávistnými pohledy, byl mi odporný, ale nyní po dobrém uvážení jsem shledal, že je lepší než Červenokošiláč se svým mňoukavým hlasem. Musím prozradit, že jsem měl v úmyslu smířit se po poradě s Dikobrazem a pokoušel jsem se navázat s ním rozhovor, ale on upíral stále na mě jen svůj zrak, aniž co odpověděl. Dopálilo mě to a tak jsem ho nechal být.

Od té doby na mě Dikobraz nemluvil. Peníze, jež jsem mu položil na stůl, tam ležely dosud. Ležely tam už celé zaprášené. Já samosebou jsem po nich ruky vztáhnout nemohl a Dikobraza také ani nenapadlo si je vzít. Tyto peníze se staly zdí, jež dělila nás dva od sebe, a přes to že jsem se chystal na něho promluvit, nebyl jsem s to začít, a také on tvrdošíjně mlčel. Toho půldruhého senu se stalo kletbou mně i Dikobrazovi. Posléze jsem trpěl přímo muka, kdykoliv jsem přišel do školy a viděl ty peníze na stole.

S Dikobrazem jsem přerušil přátelské styky, ale s Červenokošiláčem jsem pěstoval společenský styk jako dosud a naše přátelství pokračovalo.

Příštího dne po setkání na břehu řeky Nozeri, hned jak se Červenokošiláč objevil ve škole, přišel nejdříve ke mně a vyptával se mne, jsem-li spokojen se svým novým bytem, nešel-li bych s ním zase lovit ruskou literaturu a vůbec hovořil o všelijakých věcech. Mě to poněkud rozzlobilo a řekl jsem mu, že jsem ho včera večer dvakrát potkal.

»Ano, na nádraží«, přisvědčil a ptal se, jezdím-li do lázní vždy v tu dobu a není-li to pozdě.

Když jsem mu předhodil, že jsem ho viděl také na břehu řeky Nozeri, popřel to a řekl, že tam nešel, nýbrž že se vrátil po koupeli hned domů.

Nemá smyslu to tajit, když jsme se skutečně potkali. Ve lži se vyzná znamenitě. Může-li on zastávat úřad gymnasijního místoředitele, mohu já být zcela dobře děkanem na vysoké škole. Od toho okamžiku jsem již neměl k Červenokošiláči důvěru. S Červenokošiláčem, jemuž nevěřím, se přátelím a s Dikobrazem, jemuž se obdivuji, se hněvám. Prapodivné věci stávají se to na světě.

Jednoho dne mne Červenokošiláč pozval, abych ho navštívil, že si chce se mnou o něčem pohovořit. Příjemné to sice nebylo, poněvadž jsem musil vynechat procházku do lázní, ale vydal jsem se přece k němu.

Červenokošiláč byl starý mládenec, který přestal již dávno bydlet v podnájmu, ježto se to nesrovnávalo s důstojností místoředitele, a najal si celý dům s krásným portálem. Nájemné prý činilo devět jenů padesát senů. Vchod byl tak krásný, že jsem si až pomyslel, jak bych také já byl šťasten, kdybych byl mohl po svém příchodu sem na venkov zaplatit devět jenů padesát senů a nastěhovat se do takového domu, a jakou radost bych byl způsobil Kijo, kdybych ji sem byl mohl zavolat z Tokja.

Když jsem ohlásil svůj příchod, přišel mi otevřít Červenokošiláčův mladší bratr. Tohoto chlapce jsem učil na gymnasiu algebře a aritmetice, ale příliš nadaný nebyl. Putoval s bratrem s místa na místo a byl proto ještě vykutálenější než zdejší venkovští hoši.

Když jsem byl uveden k Červenokošiláči, ptal jsem

se ho, proč mě sem pozval a tu on, pokuřuje ze své jantarové dýmky, nacpané zapáchajícím tabákem, počal hovořit: »Co jste sem přišel, pane kolego, jsou výsledky ve škole podstatně lepší než za vašeho předchůdce. Také pan ředitel má radost, jakého získal ve vás znamenitého člověka ... A ve škole se na vás všichni spoléhají a proto bych si přál, abyste pracoval co nejhorlivěji.«

»Dobře, ale já nemohu pracovat horlivěji, než jsem pracoval dosud — — —«

»Postačí, budete-li pracovat jako dosud. Jenom nesmíte zapomenout na má slova, jež jsem vám onehdy kladl na srdce.«

»Myslíte snad, jak jste mi onehdy říkal, že člověk, který pomáhá druhému hledat byt, je nebezpečný?«

»Řekne-li se to takhle bez obalu, ztrácí to na svém smyslu, ale je to tak v pořádku. Alespoň vím, že jste pochopil, co jsem mínil svou radou. Uznáme vděčně, budete-li projevovat dosavadní horlivost, a zařídíme to nějak, abyste si polepšil své postavení.«

»Myslíte platově? Nedbám o plat, ale když už by se měl zvýšit, tak ať co nejvíc.«

»Právě teď šťastnou shodou okolností má být přeložen jeden profesor —, ale dokud se o tom neporadíme s ředitelem, nemohu vám nic zaručit. Myslím, že z jeho platu by se vám mohlo něco přidat. Pokusím se to zařídit a promluvit o tom s ředitelem.«

»Jsem vám velmi vděčen, ale kdo to má být přeložen?«

»Co nevidět to nebude tajemstvím a proto není překážek, abych vám to neprozradil. Je to Koga.«

»Ale není pan Koga zdejším rodákem?«

»Zajisté, pochází odtud, ale jsou tu určité důvody, pro něž si přeje odtud odejít.«

»A kam půjde?«

»Do Nobeoky v provincii Hjuga*—. Kraj jako kraj, byl povýšen o jednu platovou stupnici a tak tam jde.«

»Kdo bude jeho nástupcem?«

»O jeho nástupci je také skoro rozhodnuto. Jeho příchodem naskytne se vhodná příležitost ke zvýšení vašeho platu.«

»Bylo by to báječné, ale nestojím o to, vynucovat si zvýšení svého platu.«

»Rozhodně mám v úmyslu, promluvit o tom s ředitelem. Zdá se, že je se mnou stejného mínění, že budeme možná od vás požadovat více práce. A proto bych byl rád, abyste si toho byl vědom již teď.«

»Počet mých hodin má být zvýšen?«

»Nikoliv, počet vašich hodin bude možná snížen.«

»Hodin bude méně a práce více, to zní divně.«

»Zní to trochu divně — — —, ale nyní je těžko říci něco určitého — — —, zkrátka, znamená to, že vás možná požádáme, abyste převzal zodpovědnější místo.«

Nevěděl jsem, na čem jsem. Zodpovědnějším místem by byla pro mě jenom funkce hlavního profesora matematiky, ale tu zastával přece Dikobraz, o jehož odchod nebylo třeba mít nejmenších obav. Kromě toho byl u studentů tak oblíben, že by jeho přeložení nebo propuštění škole asi neprospělo. Červenokošiláč nemluví nikdy k věci. Přes to že jeho řeč nebyla věcná, bylo tím dosaženo účelu mé návštěvy.

Pak jsme si trochu povídali. Červenokošiláč navrhl uspořádat večírek na rozloučenou s Bledulí a ptal se mne, piji-li rýžové víno. Chválil profesora Bleduli, že je gentleman a roztomilý člověk a vůbec měl mnoho

*kraj na ostrově Kjušu.

řečí. Na konec zavedl řeč na sedmnáctislabičné básně a dotazoval se mne, skládám-li je také. V tu chvíli jsem ho měl již dost. Odpověděl jsem mu, že takové básně neskládám a rozloučiv se s ním, vrátil jsem se spěšně domů. Sedmnáctislabičné básně ať si skládá poeta z povolání nebo mistr holičský. Ale pro profesora matematiky by bylo strašné opěvat svlačec ovíjející okov na vážení vody.

Po návratu uvažoval jsem o rozhovoru s Červenokošiláčem. — — Některé lidi nemůže člověk vůbec pochopit. Jako na příklad kolegu Bleduli. Znechutilo prý se mu rodiště, kde mu nic nescházelo — i s domovem a školou, v níž pracuje — a proto jde do neznámých končin snášet útrapy. Kdyby to bylo alespoň město s elektrickou drahou, neříkal bych nic, ale Nobeoka v provincii Hjuga. Mne zanesl osud do města, jež má dobré spojení parníky se světem, a přece neuplynul ani měsíc a už toužím po návratu domů. Kolem Nobeoky jsou jen hory, nic než hory, samé strašné hory. Podle toho, co Červenokošiláč říkal, musí se po vystoupení s lodi jeti celý den v dostavníku a přijede se do Mijazaki. Odtud se musí rikšou zase den a teprve se dorazí na místo. Podle jména nelze soudit, že je to civilisovaný kraj. Člověk by řekl, že jednu polovinu obyvatelstva tvoří tam opice a druhou lidé. Bledule může být sebe větším světcem, ale jistě nechce o své vůli dělat společníka opicím. Ale člověk se v něm nevyzná.

Pak mi bytná přinesla jako obyčejně večeři. Když jsem se jí optal, jsou-li dnes zase brambory, zavrtěla hlavou a řekla, že dnes udělala huspeninu z bobů. Bylo to prašť jako uhoď.

»Pan Koga prý, paní bytná, odchází do Hjugy.«

»Není to opravdu k politování?«

»Je to k politování, ale když odchází na své vlastní přání, jakáž pomoc!«

»Že odchází na vlastní přání? Kdo, prosím?«

»Kdo? On přece. Neodchází profesor Koga z vlastního rozmaru?«

»Myslím, že jste úplně vedle, pane profesore.«

»Vedle? Vždyť mi to právě řekl Červenokošiláč. Jsem-li na omylu, pak si musel ze mne udělat dobrý den.«

»Řekl-li vám to pan místoředitel, bude to pravda, ale není pravda, že pan Koga chce odejít.«

»Pak tedy mají pravdu obě strany. Je hezké od vás, paní bytná, že jste nestranná, ale máte pro své tvrzení nějaké důvody?«

»Dnes ráno tu byla matka pana Kogy a vše mi vyprávěla.«

»Co vám vyprávěla?«

»Po smrti otce pana Kogy nežili v blahobytu, jak by se myslelo, a matka ve starostech požádala pana ředitele, nezvýšil-li by synovi poněkud plat, protože již učí na škole čtyři roky.«

»Ovšem«.

»Pan ředitel řekl, že o tom bude uvažovat. Paní Kogová byla tím upokojena a očekávala vyrozumění o zvýšení synova platu. Věřila neochvějně, že přijde tento nebo příští měsíc. Ale jednoho dne zavolal si ředitel pana Kogu k sobě a sdělil mu, že je mu líto, ale že na zvýšení jeho služného není pomyšlení, poněvadž škola nemá dostatek finančních prostředků. V Nobeoce je však volné místo a kdyby tam chtěl pan Koga jít, dostal by o pět jenů měsíčně víc. Ředitel soudil, že toto místo odpovídá přání pana Kogy a poněvadž již učinil o něm opatření, naléhal na něj, aby je přijal.«

»To tedy nebyla ale žádná přátelská rada, nýbrž rozkaz, není-liž pravda?«

»Tak jest. Pan Koga prohlásil, že raději chce zůstat zde za dosavadních podmínek než jít jinam se zvýšeným platem. Prosil, že zde má dům a starou matku, ale ředitel trval na svém, že již bylo o všem rozhodnuto a ustanoven nástupce pana Kogy, zkrátka, že na věci se nedá již nic měnit.«

»Hm, není to od něho hezké jednat takhle s člověkem. Pan Koga nemá tedy zřejmě chuť odtud odejít. Hned mi to bylo divné. Musil by být idiot, aby šel dělat do takových hor společníka opicím za přídavek pěti jenů.«

»Idiot? Co je to, pane profesore?«

»Ale..., na tom nezáleží. — — — To všecko je práce Červenokošiláčova. Je to hanebné jednání. Zákeřná rána do zad. A tím míní zvýšit moje služné. Je to nepoctivá hra a já zvýšení nepřijmu. Hleďme, jakým způsobem by toho chtěl dosáhnout.«

»Služné pana profesora má být zvýšeno?«

»Ano, říkají, že mi je zvýší, ale já mám v úmyslu odmítnout.«

»Proč byste odmítal?«

»Na důvodu nesejde, já zvýšení nepřijmu. Milá paní, ten Červenokošiláč je blázen, je to zbabělec.«

»Ať je třeba zbabělec, ale zvýší-li vám plat, je lépe klidně to přijmout. V mládí se člověk snadno v zlosti unáhlí, ale když zestárne a o věci uvažuje, lituje pak, že se trochu víc nedržel zpátky. Proto se řiďte radou staré ženy, abyste nemusel zbytečně pozdě bycha honit pro svoji prchlivost, a říká-li Červenokošiláč, že vám zvýší služné, s díky to přijměte.

»Abyste, vy staří, nemusili do všeho strkat všetečně nos. Je mojí věcí, zvýší-li nebo sníží-li se můj plat, je to přece můj plat, ne?«

Stařena zmlkla a vzdálila se. Její muž začal zatím prozpěvovat falešným hlasem zhudebněné básně. Zhudebněná báseň je umělecký výtvor, jímž se báseň, které člověk při čtení dobře rozumí, učiní přidáním nesnadného nápěvu úmyslně nesrozumitelnou. Nemohl jsem přijít na to, co toho dědu posedlo, že tak každý večer řval, jako kdyby se toho nemohl nikdy nasytit. Zhudebněné básně, to není nic pro mne.

Přijal jsem nabídku Červenokošiláčovu, když řekl, že dostanu větší plat, ačkoliv jsem po tom zvlášť netoužil, poněvadž jsem si myslil, že nechat ty peníze jen tak ležet, by bylo mrháním, ale nejsem schopen nelidského skutku nutit násilím člověka, který nechce být přeložen, k odchodu ze školy na jiné působiště, abych mohl dostat z jeho platu přidáno. Štvát člověka až do Nobeoky, přes to že říká, že zde chce zůstat za dosavadních podmínek, co tím ten Červenokošiláč myslí, to ví Bůh sám. Jít do vyhnanství tak daleko do horoucích pekel nebyla nucena ani jedna osobnost japonských dějin. Každým způsobem nebudu mít klid, dokud nenavštívím Červenokošiláče a neřeknu mu, že odmítám přídavek.

Oblékl jsem se a opustil jsem znovu dům. Když jsem stál u velké brány Červenokošiláčova domu a dožadoval se vstupu, přišel mi zase otevřít jeho mladší bratr. Spatřiv mne, díval se na mne, jako by se ptal: »Vy už jste zde zase?« Mám-li proč, přijdu třeba dvakrát nebo třikrát. Nestojí nikde psáno, že jim nemohu zabušit na vrata třeba o půlnoci a vzbudit je. Snad si mne plete s lidmi, kteří chodí k místořediteli na zdvořilostní návštěvy. Nestojím o přídavek a proto jsem jej přišel odmítnout. Bratr pak řekl, že mají právě návštěvu a když jsem tedy prohlásil, že chci s místoředitelem mluvit jenom chvilku a třeba jen u brány, vrátil se dovnitř. Po-

díval jsem se k zemi a u svých nohou jsem viděl pár dřeváků s tenkou vložkou z rýžové slámy. Uvnitř bylo slyšet volání: »Ať žije!« Uvědomil jsem si, že návštěvníkem je Šašek. Jenom on dokáže mluvit takovým vřískavým hlasem a pouze on může nosit takové dřeváky jako obyčejní herci.

Po chvíli objevil se u brány Červenokošiláč s lampou v ruce a zval mě dál, že tam není nikdo než kolega Jošikawa. Odmítl jsem, že zde to úplně postačí, poněvadž jde o pouhých pár slov. Když jsem popatřil Červenokošiláči do obličeje, viděl jsem, že mu tváře jen hořely. Zdá se, že s Šaškem pili.

»Prve jste říkal, že mi zvýšíte plat, ale já jsem si to rozmyslil a přišel jsem vaši nabídku odmítnout.«

Červenokošiláč vztáhl lampu před sebe a díval se upřeně na mne, jsa ohromen tak, že nebyl okamžitě schopen slova. Bylo mu snad divné, že se vyskytl člověk, který odmítá zvýšení svého platu, nebo se snad divil, i když už jsem chtěl odmítnout, že jsem zrovna teď od něho odešel a už jsem tu zase. A nebo to bylo z obou těchto důvodů, že tady stál tak přede mnou s ústy otevřenými údivem dokořán.

»Prve jsem souhlasil s vaší nabídkou, poněvadž jste říkal, že kolega Koga odchází na vlastní přání...«

»Zajisté, kolega Koga odchází skutečně na vlastní přání.«

»Není to tak, chce zde zůstat. I při dosavadním platu chce zůstat ve svém rodišti.«

»Vy jste to slyšel od kolegy Kogy?«

»Ne, od něho jsem to neslyšel.«

»Od koho jste to tedy slyšel?«

»Dnes mi to vyprávěla moje bytná, jež to slyšela od matky pana Kogy.«

»Tedy bytná vám to řekla.«

»Ano.«

»Odpusťte mi, pane kolego, ale trochu se mýlíte. Podle toho, co říkáte, zdá se, že dáte na slova své bytné víc než na to, co vám řekl váš nadřízený. Alespoň myslím, že tak si mohu vaše slova vykládat.«

Byl jsem v úzkých. Doktor filosofie uměl mluvit znamenitě. Chytl člověka nečekaně za slovo a už na něho hnal útokem. Teď vidím, že měl otec pravdu, když mi říkal, že jsem ukvapený a budižkničemu. Opravdu jsem ukvapený. Jakmile jsem vyslechl vyprávění své bytné, vyběhl jsem v záchvatu vznětlivosti hned z domu a kdepak by mě napadlo, abych se informoval o podrobnostech u kolegy Bledule nebo jeho matky. Když jsem byl nyní napaden tímto způsobem od doktora filosofie, bylo mi trochu za těžko se bránit.

Proti útoku zepředu byla těžká obrana, ale v mém srdci už nebylo ani špetky důvěry k Červenokošiláči. Nebylo pochyby, že moje bytná byla lakomá držgřešle, ale byla to žena, jež nelhala a nebyla dvojaká jako Červenokošiláč. Nevěděl jsem kudy kam a tak jsem odpověděl:

»Možná, že to, co jste řekl, je pravda, ale — — — já žádným způsobem o přídavek nestojím.«

»Je to čím dál, tím směšnější. Myslil jsem, že jste teď ke mně přišel, protože jste objevil nějaký důvod, pro nějž nemůžete přídavek přijmout, ale nejde mi do hlavy, že stále ještě trváte na svém odmítavém stanovisku, přes to, že váš důvod byl vyvrácen mým vysvětlením.«

»Snad mi těžko rozumíte, ale já stůj co stůj odmítám.«

»Dobrá, trváte-li tak na svém, nebudu vás nutit, ale měníte-li bez zvláštního důvodu během dvou až tří hodin svá rozhodnutí, nebude se vám už v budoucnu věřit.«

»Ať se mi nevěří, kašlu na to.«

»Takhle nesmíte mluvit, pane kolego. Nic není pro člověka tak důležité jako důvěra. Dejme tomu hned k takovému bytnému.«

»Nikoliv k bytnému, nýbrž k bytné.«

»To je jedno. Dejme tomu, že to, co vám řekla vaše bytná, je pravda, ale váš plat nebude přece zvýšen na úkor příjmu kolegy Kogy. Kolega Koga odchází do Nobeoky. Místo něho přijde nový profesor. Nový profesor bude mít o něco menší plat než kolega Koga. Ten rozdíl chceme přidat vám a proto vám nemusí být nikoho líto. Kolega Koga bude v Nobeoce povýšen a jeho nástupce začne zde podle závazku s menším platem. Chcete-li dostat přidáno, myslím, že taková příležitost, jako teď, se už nenaskytne. Jste-li proti tomu, tedy dobře, ale radím vám, abyste o tom doma ještě uvažoval.«

Moje hlavička je poněkud natvrdlá a proto kdykoli se můj sok začne obratně ohánět výmluvnými slovy, uznávám, že jsem neměl pravdu a s omluvou se vzdávám, ale tento večer tomu tak nebylo. Od chvíle, kdy jsem sem přišel, byl mi Červenokošiláč nějak protivný. Jeden čas jsem ho pokládal za zženštile laskavého muže, ale jeho laskavost začala na sebe brát tvářnost všeho jiného jen ne laskavosti a výsledkem toho bylo, že jsem ho nemohl nyní už ani cítit. A proto na mne nijak nepůsobilo, když vedl před chvílí krásnou logickou diskusi a chtěl mě omráčit svým velkolepým slohem. Člověk, který umí umlčet druhého, nemusí být rozhodně dobrým člověkem a člověk, který je umlčen, nemusí být rozhodně špatným člověkem. Svým zevnějškem dělá Červenokošiláč dojem velmi rozumného člověka,

ale náklonnost mého srdce si nezíská, i kdyby byl jeho zevnějšek sebe krásnější. Mohou-li se srdce bližních získávat penězi, mocí nebo rozumem, musí se největší oblibě u lidí těšit lichváři, strážníci a vysokoškolští profesoři. Ale na mé srdce nepůsobí důkazy takového středoškolského profesůrka. Na lidské bytosti působí láska nebo nenávist, ale nikdy ne dokazování.

»Je pravda, co říkáte, ale já jsem pocítil odpor k přídavku a proto jej odmítám. Kdybych o tom znovu přemýšlel, dopadlo by to stejně tak. Sbohem!«, řekl jsem a vyšel jsem z brány. Nad mou hlavou se klenul hvězdný oblouk mléčné dráhy.

IX. Loučení s Bledulí

Když jsem přišel do školy ráno toho dne, kdy měl být večírek na rozloučenou s kolegou Bledulí, Dikobraz náhle na mě promluvil.

»Před několika dny navštívil mne Ikagin a žádal mě, abych vám řekl, abyste se od něho vystěhoval, poněvadž už nemůže déle snášet vaše hrubiánství. Bral jsem jeho slova za bernou minci a vyzval jsem vás, abyste opustil jeho dům, ale pak jsem se dověděl, že je to prohnaný chlap, který opatřuje padělky podpisy a pečeťmi slavných malířů a prodává je za originály. Co mi o vás říkal, je jistě holým výmyslem. Nabízel vám ke koupi obrazy a starožitnosti a chtěl s vámi udělat obchod, ale když jste ho ignoroval, viděl, že z vás nic nekouká a proto si vymyslil o vás takové lži a začal vás pomlouvat. Velmi jsem vám křivdil, protože jsem nevěděl, co je to za člověka a proto vás nyní prosím, abyste mi laskavě odpustil,« omlouval se dlouze.

Neřekl jsem ani slovo, sebral jsem peníze, jež ležely na Dikobrazově stole a strčil je do své peněženky. Dikobraz se mne, jakoby udiven, ptal, chci-li si je vzít zpátky. Vysvětlil jsem mu, že jsem se původně nechtěl od něho dát častovat a že jsem měl rozhodně v úmyslu mu peníze vrátit, ale když jsem pak o všem přemýšlel,

přišel jsem k názoru, že bude lepší, když jeho laskavost přijmu. A proto si beru peníze zpět. Dikobraz se optal se srdečným smíchem, proč jsem si je nevzal tedy již dříve. Odpověděl jsem mu, že jsem se k tomu ve skutečnosti chystal již mnohokrát, ale nemohl jsem se zkrátka odhodlat a tak jsem toho nechal. Když jsem se mu svěřil, že se mi v poslední době stalo přímo nesnesitelným utrpením vidět při příchodu do školy na jeho stole toho půldruhého senu, řekl, že jsem velmi neústupný člověk. Odpověděl jsem mu, že on je zase velmi umíněný. Potom se mezi námi rozbředl tento rozhovor:

»Odkud vy vlastně pocházíte?«

»Já jsem z Tokja.«

»Z Tokja? No proto, to se není pak co divit, že jsem vám řekl, že jste neústupný.«

»A odkud jste vy?«

»Z Aizu.«

»Z Aizu? Proto jste tedy tak umíněný. Zúčastníte se dnešního večírku?«

»Půjdu tam, a vy?«

»Také. Chystám se, že se půjdu s panem Kogou, až bude odjíždět, rozloučit až na parník.«

»Večírek bude zajímavý a tedy, prosím, přijďte. Dnes se chci řádně napít.«

»Jen se napijte, jak vám bude libo. Já však po jídle půjdu hned domů. Lidé, kteří pijí, jsou hlupáci.«

»Vidíte, vy byste vyvolal hned hádku. To je zřejmým důkazem, jak lidé z Tokja mají lehkovážnou povahu.«

»Na tom nesejde, ale než půjdete na večírek, zastavte se na chvilku u mne, chci vám něco povědět.«

Dikobraz přišel ke mně do bytu, jak mi byl slíbil. Kdykoli jsem v poslední době viděl kolegu Bleduli, bylo mi ho nesmírně líto, ale když se přiblížil den rozloučení, byl jsem nějak tak dojat, že jsem byl až rozhodnut, kdyby to šlo, jít do Nobeoky místo něho. Chtěl

jsem pronést na večírku velkolepou řeč na jeho počest, ale bylo to úplně vyloučeno, poněvadž mám nemožný hlas. Měl jsem v úmyslu požádat tedy Dikobraza, který mluví silným hlasem, aby promluvil hlavně Červenokošiláči do duše a proto jsem ho schválně pozval k sobě.

Nejdříve jsem začal hovořit jako úvodem o případu s Madonou, ale Dikobraz jej znal přirozeně podrobněji než já. Když jsem mluvil o setkání na břehu řeky Nozeri a řekl, že Červenokošiláč je hlupák, Dikobraz namítl, že každého nazývám hlupákem. Jeho že jsem dnes ve škole nazval také hlupákem. Je-li hlupákem on, není jím Červenokošiláč. Ohražoval se, že nepatří mezi lidi druhu Červenokošiláčova. Prohlásil jsem tedy, že Červenokošiláč je prachsprostý hňup a Dikobraz nadšeně souhlasil, že tak je to v pořádku. Tělesně je Dikobraz silný, ale pokud jde o takovéto výrazy, zná mnohem méně než já. Lidé z Aizu budou asi všichni takoví.

Pak jsem se zmínil, co mi povídal Červenokošiláč o mém platovém přídavku a o mém budoucím povýšení, a tu Dikobraz huhňavým hlasem poznamenal, že ho to tedy chtějí jako propustit. Když jsem se ho otázal, přijal-li by propuštění, kdyby ho, dejme tomu, chtěli propustit, odvětil, že ne. Prohlašoval sebevědomě, že půjde-li on odtud, zasadí se již o to, aby také Červenokošiláč šel s ním. Na mé naléhání, aby mi řekl, proč chce, aby byl Červenokošiláč propuštěn s ním, odpověděl, že o tom dosud nepřemýšlel. Dikobraz se zdá silným, ale chytrosti mnoho asi mít nebude. Když jsem mu vyprávěl, jak jsem odmítl zvýšení svého platu, měl velikou radost a chválil mě, že jsem jednal správně, jak se sluší na řádného syna japonské metropole.

»Odchází-li Bledule odtud tak nerad, proč jste se nepokusil něco podniknout, aby zde mohl zůstat?« zeptal jsem se.

Dikobraz začal pak vyprávět, že když se o této záležitosti dověděl od Bledule, bylo vše už hotovou věcí, a nic se nedalo dělat, přes to že byl dvakrát k vůli tomu u ředitele a jednou u Červenokošiláče a pokoušel se s nimi o tom jednat. S Kogou byla potíž, že byl přílišný dobrák. Kdyby byl bez váhání odmítl, jak to od Červenokošiláče slyšel, nebo se z toho vytáčel, že si to musí trochu rozmyslit, bylo by to dobré, ale byl omámen výmluvnými slovy Červenokošiláčovými a na místě se vším souhlasil. Dikobrazovi bylo velmi líto, když potom viděl jeho matku plakat a pokoušel se sám zakročit, ale bylo to marné.

Řekl jsem, že toto přeložení bude asi jenom Červenokošiláčovou lstí, aby odstranil Bleduli a zmocnil se Madony. Dikobraz soudil, že o tom není nejmenší pochyby. Červenokošiláč vypadá sice ušlechtile, ale jedná špatně a je to arcilotr, který má na všecko, co mu člověk řekne, hned připravenou výmluvu. Na takové lidi se musí rázně, jinak se s nimi nic nepořídí. Při těchto slovech ohrnul si Dikobraz rukávy a ukazoval mi své svalnaté paže. Zeptal jsem se ho, pěstuje-li snad džiu-džicu, že má tak silné ruce. Ohnul ruku a vyzval mě, abych si jen sáhl, jaké má svaly. Přejel jsem po nich konečky prstů a cítil jsem, že jsou tvrdé jako pemzové mýdlo, jež měli v lázních.

Velmi jsem se mu obdivoval a ptal jsem se ho, neuměl-li by spořádat s takovými pažemi najednou pět nebo šest Červenokošiláčů.

»Ovšem«, přisvědčil a začal natahovat ohnutou ruku a zase ji skrčovat, při čemž mu sval pod kůží poskakoval sem a tam. Bylo to velmi zábavné. Podle tvrzení Dikobrazova napne se tento sval při ohnutí ruky tak, že přetrhne ve dví i papírový provázek, ovinutý kolem něho. Tvrdil jsem, že bych to také dokázal, jde-li jen o papírový provázek, a on mě pochybovačně vyzval,

abych to tedy zkusil, když si tak troufám. Kdybych jej nepřetrhl, klesl bych tím ve vážnosti a tak jsem se raději o to nepokoušel.

»Co byste tomu řekl, kdybychom dnes při večírku, až se řádně napijeme, uštědřili výprask Červenokošiláči a Šaškovi?« navrhoval jsem mu žertem. Dikobraz chvíli přemýšlel a pak odmítl: »Nikoliv, dnes večer ne.« Ptal jsem se na důvod a on řekl, že dnes večer by to uškodilo Kogovi. — »A kromě toho, chci-li jim už stůj co stůj napráskat, musím se na vlastní oči přesvědčit o jejich špatnosti a spráskat je při činu, neboť jinak by se vina svezla na mě,« dodal rozvážně. Zdá se, že Dikobraz uvažuje přece jenom moudřeji než já.

»Tedy proslovte řeč a vychvalujte co nejvíc kolegu Kogu. Kdybych mluvil já, člověk z Tokja, žvanil bych a moje řeč by neúčinkovala na posluchače. A pak, když já mám mluvit k nějakému shromáždění, dostanu náhle pálení žáhy, hrdlo se mi ucpe jako nějakou velkou koulí a nevypravím ze sebe slova. Proto to přenechávám vám«, řekl jsem.

»Je to podivná nemoc. Vy tedy nemůžete mluvit před lidmi, že ano? A nemrzí vás to?« ptal se.

»Ani se tak hrozně pro to nermoutím,« odpověděl jsem.

A pak už byl čas jít na večírek a proto jsme se s Dikobrazem ubírali na místo schůzky do restaurace Kašintei.

Byla prý to přední restaurace ve městě, ale já do ní dosud ani nevkročil. Říkalo se, že dům byl koupen jako bývalé sídlo nějakého vojenského hodnostáře a provoz v něm byl zahájen bez jakékoliv adaptace. Zevnějškem to byla opravdu velkolepá budova. Ze sídla vojenského hodnostáře udělat restauraci je jako přešít brnění na lajblík.

Když jsme tam přišli, byli již skoro všichni pohro-

madě a tvořili v rozlehlém sále skupiny po dvou nebo třech lidech. Výklenek pro obrazy a květiny v sále byl také nadmíru veliký. Výklenek mého velkého pokoje, jejž jsem obýval v hostinci Jamaširoja, byl proti němu ničím. Změřil jsem jej a zjistil jsem, že je přes půl čtvrta metru široký. V jeho pravé polovině stála porculánová váza setomono s červeným vzorečkem a v ní byla zastrčena velká větev borovice. Nevěděl jsem, proč tam zastrčili zrovna větev borovice, ale snad proto, že dlouho vydrží a že není třeba se bát, že brzy opadá a že se tím tak ušetří peníze. Optal jsem se profesora přírodopisu, kde byla zhotovena ta váza setomono. Poučil mě, že to není setomono, nýbrž imari. »Což imari není setomono?« divil jsem se. Přírodopisec se smál. Potom jsem se dověděl, že porculán setomono se říká proto, že se vyrábí v městě Seto.* Já jako dítě velkoměsta jsem se domníval, že každý porculán je setomono. Uprostřed výklenku byl velký obraz, na němž bylo namalováno asi osmadvacet znaků velkých jako můj obličej. Byly ošklivě napsány. Byly tak ubohé, že jsem se ptal profesora čínské literatury, proč takovou ubohou věc stavějí na odiv, ale ten mi vysvětlil, že znaky napsal slavný krasopisec Kaioku. Ať to napsal Kaioku nebo kdokoli jiný, nikdo mne nepřesvědčí, že to není ubohé.

Po chvíli nás tajemník Kawamura vybídl, abychom se všichni posadili. Vybral jsem si místo, kde jsem se mohl pohodlně opřít zády o sloup. Jezevec seděl ve slavnostním japonském oděvu před obrazem krasopisce Kaioku. Po jeho levici se rozložil stejně oblečený Červenokošiláč a po pravici, jako osoba na jejíž počest se večírek pořádal, profesor Bledule, oděný rovněž

* město západně od Tokja v blízkosti Nagoji; je proslulé porculánem.

v japonský šat. Já měl těsné evropské šaty, v nichž jsem se nemohl po japonském způsobu pořádně posadit, a tak jsem si sedl hned se skříženýma nohama. Profesor tělocviku vedle mne se tísnil také v černém, ale přece seděl náležitě po japonském způsobu. Byl dobře vycvičený ze svého tělocviku.

Hned potom přinesli misky s jídlem a vedle nich postavili láhve s rýžovým vínem. Tajemník povstal a zahájil několika slovy večer. Pak povstal Jezevec a po něm Červenokošiláč. Všichni ve svých řečech na rozloučenou vynášeli, jako by se předháněli, kolegu Bleduli, jaký je to znamenitý profesor a dobrý člověk, a vyslovovali své hluboké politování nad jeho odchodem, jenž je nenahraditelnou ztrátou nejenom pro školu, nýbrž i pro ně samé. Ale je nutno se s tím smířit, poněvadž kolega Koga odchází z osobních důvodů a k jeho přeložení došlo na jeho výslovné přání. Ani trochu se nestyděli zahajovat s takovou lží večírek na rozloučenou. Z nich tří zvláště Červenokošiláč vychvaloval kolegu Bleduli. Dokonce řekl, že ztráta tohoto dobrého přítele je skutečně těžkou ranou pro něho. A kromě toho naladil svůj hlas ještě příjemněji a mluvil tak, že se zdálo, jako by mu slova plynula od srdce, a člověk, který ho slyšel po prvé, musil jím být určitě uchvácen. Madonu získal asi také tímto způsobem. Uprostřed Červenokošiláčovy řeči podíval se na mne Dikobraz, jenž seděl proti mně, a zajiskřil očima. Jako odpověď dal jsem mu znamení ukazováčkem.

Sotvaže si Červenokošiláč sedl, zvedl se Dikobraz a já radostí mimoděk tleskl hlasitě rukama. Mrzelo mne, že jak jsem to udělal, otočil se na mě nejdříve Jezevec a potom i všichni ostatní. Byl jsem zvědav, co bude Dikobraz říkat.

»Pan ředitel a zvláště pak pan místoředitel projevovali nyní své nesmírné politování nad přeložením pana

Kogy, ale já jsem poněkud jiného názoru a doufám, že pan Koga nebude otálet déle se svým odchodem. Nobeoka je velmi odlehlé místo a proti našemu městu tam bude určité nepohodlí. Ale podle toho, co jsem slyšel, mají prý tam lidé prosté a nezkažené mravy, a všichni profesoři i žáci mají prý upřímné povahy jako lidé za starých časů. Věřím, že tam není ani jeden snob, který se každému pokrytecky lichotí nebo s líbezným úsměvem napadá dobré lidi. Tak milý a dobrý člověk jako vy, pane Kogo, tam bude jistě přijat s otevřenou náručí. Vítám radostně toto přeložení již k vůli kolegovi Kogovi. V závěru své řeči projevuji naději, že až se usadíte, pane Kogo, v Nobeoce, najdete si tam ženu, která se vám bude líbit a bude hodna stát se vaší manželkou, co nevidět si tam vytvoříte příjemný domov a necháte zemřít hanbou tu nevěrnou a nestydatou ženskou.«

Dikobraz skončil, dvakrát si mocně odkašlal a posadil se. Už jsem se zase chystal tleskat, ale včas jsem se zdržel, neboť by bylo hloupé, aby se opět na mě všichni dívali.

Když Dikobraz usedl, zvedl se profesor Bledule se svého místa, šel zdvořile na samý konec sálu, uctivě se všem uklonil a začal mluvit.

»Jsem opravdu dojat, že jste, kolegové, uspořádali k vůli mně tento velkolepý večírek na rozloučenou, protože odcházím z osobních důvodů na Kjušu, a zvláště budu vždy s velkou vděčností vzpomínat na slova, jimiž se se mnou loučil pan ředitel, pan místoředitel i ostatní kolegové. Odcházím nyní daleko a proto vás všechny prosím, abyste na mne nezapomněli a zachovali mi i nadále své dosavadní přátelství.« Pak se zase uklonil a vrátil se na své místo.

Dobrota kolegy Bledule nezná snad mezí. Sám ještě uctivě děkuje řediteli a místořediteli, kteří ho tak podvedli. Neděkoval jen tak ze zdvořilosti, nýbrž z jeho chování, slov a obličeje bylo vidět, že to myslí upřímně. Jezevec a Červenokošiláč by měli pocítit lítost a zastydět se, že jim děkuje vážně takový světec, ale oni zatím také jenom důstojně naslouchali.

Po pozdravných řečech ozvalo se všude srkání. Vzal jsem si příklad z druhých a okusil jsem také polévku, ale nechutnala mi. Na míse byly ryby, ale měly nějakou divnou barvu a byly špatně vařené. Sekané syrové ryby tam byly rovněž, ale kousky byly tak velké, že vypadaly jako rozsekaný syrový tuňák. Avšak mým sousedům to zřejmě chutnalo, neboť jedli hltavě. Asi dosud neochutnali pravou tokijskou kuchyň.

Zatím začaly kolovat kolem láhve s rýžovým vínem a na všech stranách bylo okamžitě hlučno. Šašek předstoupil před ředitele a připíjel mu na zdraví. Je to protivný chlap! Bledule si s přítomnými ťukal a zdálo se, že má v úmyslu obejít postupně všechny. Byla to velmi krušná práce. Když přišel ke mně, upravil si záhyby svého pláště a vyzval mě, abychom si spolu ťukli. Já jsem se také vzpřímil, řádně se posadil a pak jsem pozdvihl šálek.

»Nevíte ani, jak je mi líto, že se s vámi tak záhy musím loučit. Kdy odjíždíte? Chci vás doprovodit až na parník,« řekl jsem, ale Bledule odporoval, že to nestojí za to, abych tím mařil čas, když mám tolik práce. Ať si říká cokoli, rozhodl jsem se, že si vezmu na den dovolenou a že ho půjdu vyprovodit.

Asi za hodinu potom bylo už v sále jako na jarmarce. »Hej, ještě jednu! Říkám přece, že chci pít!« volali jeden nebo dva, kteří již byli tak zmoženi, že sotva hýbali jazykem. Byla mi pomalu dlouhá chvíle a vyšel jsem ven. Když jsem si prohlížel v záři hvězd starou zahradu, přišel za mnou Dikobraz.

»Jak se vám prve líbila má řeč? Byla pěkná, co?« řekl pyšně.

»Souhlasil jsem se vším, ale jedno místo se mi přece nelíbilo,« namítl jsem.

Ptal se, co to bylo, s čím jsem nesouhlasil.

»Řekl jste, že... v Nobeoce není ani jeden snob, který by s líbezným úsměvem napadal dobré lidi.«

»Ano.«

»Jenom snob, to nestačí.«

»Co jsem měl tedy říci?«

»Snob, podvodník, dryáčník, pokrytec, šarlatán, chvastoun, špinavec, chlap, který vypadá jako štěkající pes... to jste měl říci.«

»Mně tak rychle huba nejede. Vy jste ale výmluvný! Znáte spoustu všelijakých výrazů. A přece neumíte řečnit, to je divné.«

»Jsou to slova, jež si schovávám jenom pro hádky. Při řeči se mi tak rychle nehrnou na jazyk.«

»Tak? Ale vždyť vám to jde jako na másle. Prosím vás, předveďte mi to ještě jednou!«

»Kolikrát třeba chcete. — Snob, podvodník, dryáčník...« došel jsem až sem, když tu dva muži, dupajíce na podlahu, vyvrávorali ze sálu před dům.

»To je strašné. Vy dva tam, vy nám chcete zmizet. Když jsme tu, na žádný pád vás nepustíme. Pojďte se napít! — Dryáčník... to je zajímavé, dryáčnicky zajímavé. — Tak pojďte pít!« naléhali a táhli mě a Dikobraza dovnitř.

Tito dva muži šli jistě na záchod, ale poněvadž byli opilí, zapomněli na to, a teď nás vlekli s sebou zpátky. Opilci obracejí svou pozornost na věc, jež jim padne právě do oka, a na to, co chtěli udělat, úplně zapomínají.

»Tak tady jsme, pánové, přivlekli dryáčníky. Dejte

jim laskavě napít! Opijte je řádně! A ne, aby vás napadlo utéci!« řekl jeden z nich a přitlačil mě ke zdi, ačkoli jsem se nepokoušel vůbec o útěk. Když jsem se rozhlédl kolem sebe, viděl jsem, že z misek, které byly plné jídel, nezbývala už ani jediná. Někteří splivli svoji porci a vydali se na výpravu po sále za dalšími. Ředitele už nebylo vidět — ani jsem nevěděl, kdy odešel.

»Zde je ona místnost?« ozvaly se hlasy a do sálu vstoupilo několik gejš. Byl jsem trochu překvapen, ale jelikož jsem byl přimáčknut ke zdi, musil jsem se na to jenom klidně dívat.

V tom okamžiku povstal náhle Červenokošiláč, který seděl až dosud opřen o sloup u výklenku, svíraje chlubně v ústech svou jantarovou dýmku, a opouštěl místnost. Jedna z gejš, jež vcházely z protější strany, míjejím ho usmála se na něho a pozdravila ho. Byla to ta nejmladší a nejhezčí. Byl jsem tak daleko, že jsem dobře neslyšel, ale zdálo se mi, že řekla »Dobrý večer«. Červenokošiláč dělal, jako by to neviděl a neslyšel, vyšel ven a už se víc neukázal. Pravděpodobně šel za ředitelem.

Když gejši vešly, nastalo náhle v sále veselí a hluk, jak je všichni nadšeně vítali. Potom jedna začala křičet, že mi úplně připadalo, jako bych se octl při cvičení v nějaké šermírně. Druhé hrály hru, při níž potřásaly rukama a byly do ní zabrány tak, že ani nevěděly, co se kolem nich děje. Třesení šlo jim lépe než loutkám na divadle. V protějším rohu jedna volala: »Hej, jídlo sem!« ale zatřásla lahví od vína a opravila se: »Víno sem!« V sále byl pekelný rámus, že to dál nešlo. Jediný kolega Bledule seděl ztrápeně se skloněnou hlavou a byl pohroužen v zadumání. Večírek na rozloučenou s Kogou nepořádali k vůli tomu, aby truchlili nad jeho přeložením, nýbrž aby se všichni napili

a pobavili sami. A aby jediný on seděl ztrápeně a truchlil. Než takový večírek, to raději nic.

Za nějakou chvilku začaly gejši hrubými hlasy zpívat písničky. Jedna přišla přede mne, chopila se své loutny a vyzývala mne, abych také něco zazpíval. Odmítl jsem a žádal jsem ji, aby zpívala sama, načež ona spustila:

»Možno-li zbloudilého milce
přivolat bitím v gong a buben zpět,
bum — bim — bum — bim
jsem odhodlána v chvilce
s gongem a bubnem jít a vzbouřit celý svět,
bum — bim — bum — bim.«

Odzpívala to na dvojí nabrání dechu a nyní těžce lapala po vzduchu. Když na to dechem nestačila, měla si vybrat něco snazšího.

Mezitím přiblížil se nepozorovaně Šašek, posadil se vedle nás a poznamenal svým prostořekým způsobem:

»Kam bys odcházela, Suzu, když tady máš mne, jenž toužil po setkání s tebou a jenž by litoval tvého odchodu?«

»Nevím,« řekla nevrle gejša.

Šašek však toho nedbal a napodobuje zpěváka na divadle začal zpívat protivným hlasem: »Jak šťastna je, že náhoda ji s jejím milým svedla...«

Gejša mu plácla rukou na koleno, aby toho nechal a Šašek se radostně řehonil. Tato gejša zdravila prve Červenokošiláče. Šašek je pošetilý člověk. Gejša ho plácne a on se směje radostí.

»Suzu, já budu tančit, doprovázej mne na loutnu!« žádal ji.

Šašek chtěl ještě ke všemu také tančit.

Stařičký čínštinář naproti pokoušel se také o nějakou píseň a křivil svá bezzubá ústa, ale nevěděl dál

a prosil gejšu, aby mu napověděla. Starci mají špatnou pamět.

Jedna gejša hovořila s přírodopiscem.

»Zazpívám vám tu nejnovější. Dobře poslouchejte!« řekla a začala:

»Margareta, nadělaná hlava s bílou stužkou,
jezdí na kole, hraje na housle
a žvatlá anglicky
I am glad to see you
těší mne, že vás vidím.«

Přírodopisec se obdivoval, jak je to zajímavé, že je v tom angličtina.

Dikobraz jako blázen volal hlasitě: »Gejši! Gejši! Předvedu vám mečový tanec,« a nakazoval jim, aby ho doprovázely na loutny. Gejši byly poplašeny jeho příliš neurvalým hlasem a neodpovídaly. Dikobraz si toho nevšímal, přinesl si hůl a začal provádět uprostřed zakouřeného sálu mečový tanec. Když přestal Šašek tančit, jal se skoro dočista nahý, s koštětem pod paždím, pochodovat po místnosti a křičel při tom: »Čínsko-japonské jednání bylo přerušeno...«

Úplný šílenec!

Bylo mi nesmírně líto kolegy Bledule, který seděl dosud ztrápeně na svém místě a ani se nesvlékl. Myslil jsem si, že nepotřeboval dbát společenských ohledů, i když to byl večírek na jeho počest, a sedět trpělivě oblečen, zatím co druzí si udělali pohodlí a svlékli se. Šel jsem k němu a naléhal jsem na něho, abychom už šli domů.

»Dnešní večírek je na mou počest a proto se nesluší, abych odešel dříve než ostatní. O mě si starost nedělejte,« odpověděl.

Zdálo se, že je rozhodnut zůstat.

»Co byste si dělal hlavu! Měl-li to být večírek na rozloučenou, měl také jako večírek vypadat. Ale podívejte se na ně, vždy je to večírek šílenců! Tak pojďme!« vyzýval jsem ho znovu. Váhal, ale přinutil jsem ho, že povstal a chystali jsme se opustit sál.

Tu k nám připochodoval Šašek a volal, mávaje koštětem: »To je neslýchané, aby oslavenec opouštěl večírek před ostatními hosty. Zde je čínsko-japonské jednání. Nemohu vás pustit.« Nastavil koště a bránil nám v odchodu. Ve mně to vřelo už od prve.

»Je-li zde čínsko-japonské jednání, jste vy Číňan!« vzkřikl jsem a dal jsem mu náhle pěstí ránu do hlavy. Šašek po několik vteřin nevěděl, co se s ním děje a díval se jenom tupě před sebe, jako by se nadýchal omamného plynu, ale pak ze sebe vypravil:

»To je strašné! Je to necitelnost mlátit mne. Je to hrůza, takhle spráskat Jošikawu. To zhorší průběh čínsko-japonského jednání.«

Zatím co Šašek blábolil tyto nesmysly, přikvapil k nám zezadu Dikobraz, který ustal v mečovém tanci, poněvadž se domníval, že tu vznikla nějaká rvačka. Když poznal, o co jde, popadl znenadání Šaška rázně za krk a strhl ho zpátky.

»Čínsko-japonské... To to bolí, ach! To je surovost!« naříkal Šašek. Jak sebou zmítal, vymanil se z Dikobrazova sevření a svalil se s hlukem na zemi. Co se stalo dál, nevím.

Když jsem se cestou rozloučil s Bledulí, vrátil jsem se domů. Bylo po jedenácté hodině.

X. Slavnost

Pro účast na oslavě vítězství* nebyla škola. Slavnost se měla konat na vojenském cvičišti a Jezevec se jí musil zúčastnit se všemi svými studenty. Já jako jeden z profesorů jsem šel také.

Když jsme vyšli do ulic, bylo vidět samé prapory se slunečním kotoučem, až oči přecházely. Našich žáků bylo na osm set a profesor tělocviku připadl na myšlenku rozdělit je na skupiny, jež šly za sebou v menších vzdálenostech a byly vždy vedeny jedním nebo dvěma profesory. Toto opatření bylo velmi chytré, ale jeho provádění velmi nešikovné. Studenti byli jako děti, vždy drzí, a domnívali se, že by ztratili na své studentské cti, kdyby neporušovali nařízení svých profesorů. A proto dohled profesorů, ať jich bylo sebe víc, neměl pražádnou cenu. Cestou bez rozkazu zpívali vojenské pochodové písně, jež se jim líbily, a když přestali, začali zase bez příčiny křičet hurá. Bylo to úplně, jako když městem pochoduje tlupa divochů. Když nezpívali, ani nehulákali, povídali si hlasitě mezi sebou. Mohli by snad jít bez žvanění, myslil jsem si, ale vzpomněl jsem si, že všem Japoncům je žvanění dáno již od na-

* román byl psán v době rusko-japonské války 1904—05.

rození do vínku, a proto bych studenty napomínal bezvýsledně. Jejich šuškání nebylo jenom obyčejným šuškáním, nýbrž sprostým pomlouváním profesorů. Domníval jsem se, že případ, který se stal při nočním dozoru byl vyřízen tím, že jsem donutil studenty, aby mě odprosili. Ale ve skutečnosti jsem byl na velkém omylu. Byl jsem úplně vedle, abych použil slov své bytné. Studenti mě neodprosili, protože by snad upřímně litovali svého činu. Dostali rozkaz od ředitele a aby se neřeklo, tak se mu podrobili. Jako obchodníci, když je třeba, jednají poctivě, ale nikdy nepřestanou lstivě podvádět lidi, tak i studenti mě odprosili, ale v darebáctví zaručeně neustanou. Podle mého dobrého uvážení se domnívám, že se celý svět skládá jenom z takových lidí, jako jsou tito studenti. Člověka, který vážně promíjí tomu, jenž se mu omlouvá a prosí za odpuštění, možno prohlásit za upřímného blázna. Myslím, že bychom neměli brát žádné odprošení doopravdy a stejně také bychom neměli nikomu nic doopravdy odpouštět. Pak by bylo vše v pořádku. Chce-li člověk dosáhnout, aby ho druhý upřímně odprosil, musí ho bít tak dlouho, až pocítí upřímnou lítost.

Jak jsem kráčel mezi dvěma skupinami, slyšel jsem ustavičně pronášet žáky slova tempura a knedlíky. Studentů bylo mnoho, takže jsem nemohl zjistit, kdo to říkal. Byl jsem si jist, že i kdybych někoho zjistil, řekl by každý: »Neměl jsem, prosím, na mysli vás, když jsem mluvil o tempuře a knedlících. Budete asi, pane profesore, nervově sláb a proto trpíte chorobnou podezřívavostí.« Tato podlá povaha je v nich pěstována od feudálních dob a patří ke zvykům zdejšího kraje. Může se jim říkat zlatě, svatě, a poučovat je sebe víc, nijak se to z nich nevyhladí. Obávám se, že zůstanu-li zde rok, já nezkušený, budu nucen se jim také přizpůsobit. Nezamýšlím si dát líbit, aby si ze mne dělali blázna

a pak se z toho hezkými výmluvami vytáčeli. Jsou-li lidé, jsem člověk i já. Přes to, že jsou studenti a děti, jsou mnohem větší než já. A bylo by proto nespravedlivé, kdybych na ně za trest nežaloval. Ale kdybych použil při obžalobě obyčejných prostředků, obrátili by je proti mně a odnesl bych to já. Řeknu-li o nich, že jsou špatní, předem mají už připravenou výmluvu a začnou se horlivě hájit. Když se obhájí a přede všemi zbaví nařčení, zaútočí na mě. Jde o obžalobu a moje obvinění nebude obviněním, dokud nebudu moci dokázat jejich špatnost. Na konec by se mohlo stát, že na konflikt, jehož původci byli oni, by se pohlíželo jako na čin, k němuž jsem dal podnět já. Jsem v obtížném postavení. S čím větší trpělivostí to budu mlčky snášet, tím budou drzejší a to opravdu nemožno připustit už k vůli lidem. Ale jakáž pomoc! Musím použít jejich taktiky a pomstít se jim tak, aby na mě nemohli. Jinak bude konec s rodákem z Tokja. Ale budiž, má-li být se mnou po celý rok takto zacházeno, jsem muž a jsem připraven odvážit se všeho a ztratit třeba všecko. V každém případě by bylo nejlepší vrátit se rychle do Tokja a žít s Kijo. Kdybych zůstal na takovém Balíkově, odsoudil bych se tím dobrovolně k úplnému zániku. Ani roznášením novin bych neklesl tak hluboko jako zde.

Kráčel jsem se skleslou myslí, ponořen v takovéto úvahy, když tu předek průvodu začal náhle dělat nějak hluk a současně všechny řady se zastavily. Bylo mi to divné, vystoupil jsem ze řad na pravou stranu a díval se, co se děje. Na rohu, kde se stýkala ulice Otemači s ulicí Jakušimači, spatřil jsem dav studentů, kteří se potýkali mezi sebou, strkajíce se střídavě dopředu a zase dozadu. Profesor tělocviku přiběhl ze předu a křičel chraptivým hlasem, aby všichni byli tiše. Když jsem se ho zeptal, co se stalo, řekl, že na rohu se srazilo gymnasium s učitelským ústavem.

Studenti z gymnasia a učitelského ústavu se měli prý rádi jako pes s kočkou. Proč, nevím, ale jejich povahy se úplně křížily. Pro každou maličkost se hned hádali. Pravděpodobně jim byla na malém městě dlouhá chvíle a nevěděli, jak by jinak zabili čas. Mám rád rvačky, a když jsem uslyšel o srážce, z žertu jsem tam také běžel. Studenti, kteří byli v čele průvodu, neustále řvali: »Jděte nám s cesty, kantůrčata!« a ti vzadu je hlasitě povzbuzovali: »Hr na ně, hr na ně!« Prorazil jsem si cestu řadami studentů a dostal jsem se na roh. Tu jsem uslyšel pronikavý energický rozkaz Vpřed! a učitelský ústav se dal slavnostně na pochod. Srážka, která vznikla k vůli tomu, kdo má projít dříve, byla nepochybně urovnána tím, že gymnasium musilo ustoupit učitelskému ústavu. Svým postavením je učitelský ústav nad gymnasiem.

Slavnost na oslavu vítězství byla velmi prostá. Velitel místní brigády a prefekt přečetli každý slavnostní proslov a účastníci provolali třikrát Sláva! Tím to bylo odbyto. Zábava měla být až odpoledne a proto jsem se zatím vrátil domů a psal odpověď Kijo, abych to už měl s krku, neboť jsem na to stále myslil. Žádala, abych jí toho tentokrát napsal víc a tak jsem si musil namáhat trochu mozek. Chtěl jsem jí napsat spoustu věcí, ale ve chvíli, kdy jsem se chopil štětce, nevěděl jsem, s čím mám začít. Mám začít s tím? To je příliš nudné. Nebo s oním? To je zase hloupé. Přemýšlel jsem, nenajde-li se bez přílišného namáhání něco snadného, co by Kijo zajímalo, ale nenapadlo mne nic, co by tak odpovídalo jejímu přání.

Rozetřel jsem tuš, namočil do ní štětec a koukal jsem do papíru — koukal jsem do papíru, namočil jsem štětec a rozetřel jsem tuš. — Když jsem několikrát tyto výkony stejným způsobem opakoval, přišel jsem na to, že ten dopis nedám vůbec dohromady. Vzdal jsem se

tedy svého úmyslu a složil jsem psací potřeby do krabice. Psát dopisy je hrozná otrava. Pohodlnější by bylo odjet do Tokja a říci to Kijo přímo. Ne že bych nedbal starostlivosti Kijo, ale psát dopis podle jejího přání je těžší, než postit se třikrát za sedm dní.

Odložil jsem štětec a papír a lehl jsem si na zemi. Pak jsem si opřel hlavu do dlaní a díval jsem se do zahrady. Dopis Kijo mi nešel z hlavy. Uvažoval jsem v tu chvíli takto: Vzpomínám-li z takové dálky upřímně na Kijo, jak se jí vede, jistě moji upřímnost ocení. Ocení-li ji, nepotřebuji jí psát dopis. Nepošlu-li jí jej, bude si myslit, že se mi vede dobře. Dobré je psát, když někdo umře nebo onemocní, nebo když se něco stane.

Zahrada měřila asi třiatřicet čtverečních metrů a nebylo v ní žádných zvláštních rostlin. Byl tam jenom jeden oranžovník, tak vysoký, že byl vidět z venku přes plot. Když jsem se vracíval ze školy, vždycky jsem si jej prohlížel. Pro ty, kdož žijí v Tokju, jsou oranžovníky nadmíru velkou vzácností. Ty jeho zelené plody už pomalu uzrávají a až zežloutnou, bude to jistě krásný pohled. Polovina jich už je zralá. Když jsem se ptal bytné, řekla mi, že to jsou nesmírně šťavnaté a chutné pomeranče. Brzy budou všechny zralé a pak si prý mohu podle libosti natrhat. Sním jich každý den pár, když mi to dovolila. Ještě tři neděle a už se budou moci pěkně jíst. Pokládám za vyloučeno, že budu musit v těch třech nedělích odtud odejít.

Z mého rozjímání o pomerančích mne vyrušil neočekávaně svým příchodem Dikobraz.

»Myslil jsem si, že bychom si spolu mohli udělat dnes, kdy je slavnost na oslavu vítězství, menší hostinu a koupil jsem hovězí,« řekl, a vytáhnuv z rukávu balíček v bambusové kůře, hodil jej doprostřed pokoje.

Já měl na bytě samé brambory a huspeninu z bobů, do restaurace na nudle nebo knedlíky jsem nesměl,

a proto jsem s nadšením uvítal jeho skvělý nápad. Hned jsem si od bytné vypůjčil pánev a cukr a dal jsem se do vaření.

Dikobraz cpal si neomaleně maso do úst a ptal se mne, vím-li, že Červenokošiláč má důvěrnou známost s gejšou. Přisvědčil jsem a zeptal se ho, nebyla-li to jedna z gejš, jež přišly tehdy na večírek na rozloučenou s Bledulí. Přisvědčil a poznamenal, že na to přišel teprve v poslední době a velmi mne chválil, jak jsem neobyčejně chytrý.

»Ten chlap se na jedné straně ohání stále charakterem a duševními požitky a na druhé navazuje poměr s gejšou. Je to sprostý chlap! Kdyby nechal i druhé lidi, aby se bavili po svém, bylo by vše v pořádku, ale jak jsem se dověděl od ředitele, zarazil prý vám chodit na nudle a knedlíky, protože to podrývá kázeň ve škole.«

»Ano. Podle Červenokošiláčova názoru chodit za gejšami je duševním rozptýlením, kdežto jíst tempuru nebo knedlíky je požitkem tělesným. Je-li to duševním rozptýlením, nemusí se s tím tak skrývat. Co by to mělo za smysl? Když vstoupila jeho známá gejša, opustil své místo a prchal. Nelíbí se mi, že se snaží všude klamat lidi, ale když na něho pak člověk udeří, říká, že o ničem neví, nebo že je to ruská literatura, nebo že semdnáctislabičná báseň je sestrou moderních básní a chce jen člověka obalamutit. Takový zbabělec není mužem. Věřím úplně, že je převtělením nějaké služky od císařského dvora. Snad jeho otec byl za starých dob kagemou jušimskou.«

»Co je to jušimská kagema«?

»Nějaká muži nepodobná bytost. — — — Pozor, tohle maso není ještě dobře vařené! Kdybyste je snědl, bylo by vám špatně.«

»Tak? Mně to vůbec neuškodí. — — — Ale Červenokošiláč chodí do lázní do Kadoji a schází prý se tam tajně se svou gejšou.«

»Do Kadoji? To je ten hotel?«

»Hotel a restaurace. Abychom se mu dostali na kobylku, navrhuji přesvědčit se nejprve na vlastní oči, že tam ten chlap se svou gejšou chodí.«

»Přesvědčit se na vlastní oči? To znamená, že tam na něho budeme v noci číhat?«

»Ano. Naproti hotelu Kadoja je hospoda Kisuja. Najmeme si v ní v prvém patře místnost do ulice a budeme se koukat dírkou, kterou uděláme v papírové stěně.«

»A přijde, když se na něho budeme koukat?«

»Snad. Ale buď jak buď jeden večer na to nestačí. Musíme být připraveni, že to bude trvat alespoň čtrnáct dní.«

»To nás velmi unaví. Když můj otec ležel na smrtelné posteli, týden jsem byl v noci vzhůru a ošetřoval jsem ho, ale pak jsem byl slabý jako moucha a chodil jsem jako v mátohách.«

»Mně na tom nezáleží, unavím-li se trochu. Nechat chodit takového lotra bez trestu neslouží Japonsku ke cti a já ho hodlám ve jménu nebes ztrestat.«

»To by bylo gusto! Když jste se takto rozhodl, přispěji vám svou pomocí. Od dnešního večera budeme tedy hlídat?«

»Dnes to ještě nepůjde, protože jsem to dosud nevyjednal v hospodě Kisuja.«

»Nu a kdy chcete tedy začít?«

»Brzo. Dám vám o tom už vědět a pak mi laskavě pomůžete.«

»Zajisté, pomohu vám kdykoli. V úskocích se nevyznám, ale na rvačky jsem odborníkem prvé třídy.«

Když jsme se radili s Dikobrazem o plánech na potrestání Červenokošiláče, objevila se moje bytná.

»Jeden pan student z gymnasia chce mluvit s panem

profesorem Hottou. Byl už u něho v bytě, ale protože pana profesora nezastihl doma, přišel sem, neboť se domníval, že ho natrefí asi tady,« oznamovala stařena a klečíc na prahu, čekala na Dikobrazovu odpověď.

Dikobraz vyšel ven až k vratům, ale hned se vrátil.

»Student mne přišel pozvat, abych se šel podívat na zábavu, která je pokračováním dopolední slavnosti na oslavu vítězství. Přijela sem schválně tančit velká skupina nějakých tanečníků a bude prý to stát určitě za podívanou, neboť se říká, že to bude tanec, jaký lze zřídka spatřit. Prosím, pojďte se na to se mnou podívat«, hovořil nadšeně a zval mě, abych ho doprovázel.

V Tokju jsem viděl spoustu různých tanců. Každý rok o svátku boha války Hačimana projížděly ulicemi taneční vozy a tak jsem poznal dokonale všechny druhy tanců. Neměl jsem chuti dívat se na nějaké bláznivé tanečníky bůh ví odkud, ale protože Dikobraz mermomocí naléhal, rozhodl jsem se posléze, že s ním půjdu. Myslil jsem si, kdo to asi je, co přišel Dikobraza zvát. Když jsem vyšel z vrat, viděl jsem, že je to Červenokošiláčův mladší bratr. Lepšího posla si vybrat už nemohli!

Když jsme přišli na místo, viděli jsme všude týčit se velké množství stožárů s dlouhými prapory jako v zápasnickém amfiteatru v Tokju nebo při nějaké chrámové slavnosti, a mimo to na lanech a provazech byly křížem krážem zavěšeny cizí vlajky, jako by byly sem vypůjčeny schválně ze všech zemí a celé prostranství bylo naplněno neobvyklým ruchem.

Ve východním rohu bylo postaveno improvisované jeviště, na němž měl být předváděn tanec. Asi padesát metrů vpravo od jeviště v rákosových kojích byla výstava umělecky upravených květin v nádobách s vodou. Všichni lidé si je prohlíželi a vyjadřovali nad nimi svůj obdiv, ale na mě to nedělalo žádný dojem. Ženy,

které mají radost z ohýbání trávy a bambusu, by se stejně radovaly, kdyby měly hrbaté milence nebo kulhavé manžely.

Na opačné straně od jeviště byly vypalovány neustále rachejtle. Mezi nimi se objevil balon, na němž bylo napsáno »Ať žije císařství!« Vznášel se zvolna nad borovicemi u zámecké věže a potom spadl do kasáren. Pak vylétla do vzduchu s ohromnou ranou černá koule, jako by chtěla prorazit jasnou podzimní oblohu. Nad mou hlavou se roztrhla a zelený kouř, který se z ní vyvalil, roztáhl se po nebi ve tvaru deštníku a pak se pomalu rozplýval do vzduchu. K nebi stoupal nový balon. Tentokrát bylo na něm na červeném podkladě bílými písmeny »Ať žije armáda a námořnictvo!« Byl unášen větrem a mizel směrem k lázeňskému městu a dál k vesnici Aioi. Spadl pravděpodobně někde do nádvoří chrámu bohyně milosrdenství Kannon.

Při dopolední slavnosti nebyla taková účast, ale nyní tu byly ohromné davy lidí. Byla to taková masa, až mne překvapilo, jaká spousta lidí žije na venkově. Mnoho chytrých tváří mezi nimi vidět nebylo, ale počtem byli určitě strašně silní. Zatím začal ten tanec, o němž se tolik mluvilo. Z toho, že všichni to nazývali tancem, jsem soudil, že bude tančen tanec, jaký předvádějí taneční skupiny, ale značně jsem se přepočítal.

S nádhernými pruhy látek kolem hlavy, vzadu zavázanými, a v šatech bojovníků postavilo se třicet mužů, všichni s obnaženými meči, do tří řad po deseti na jevišti. Všichni diváci žasli. Mezery mezi řadami byly stěží asi půlmetrové a rozstup mezi jednotlivými muži v řadě byl spíše ještě menší než větší. Jeden muž stál stranou od nich na okraji jeviště. Byl jaksi mimo skupinu, podobně však oblečen jako jeho druzi, ale bez šátku kolem hlavy a místo obnaženého meče měl na prsou zavěšený buben. Byl to zrovna takový buben, ja-

kého se užívá při chrámových tancích. Tento muž počal hned ze sebe vyrážet radostné výkřiky a zpíval podivnou píseň, při čemž se doprovázel na buben. Nápěv písně byl velmi nezvyklý. Myslím, že jsem se mnoho nemýlil, když jsem to považoval za spojení dvou písní, jež už jsem někde slyšel.

Píseň byla neobyčejně jednotvárná a táhla se jako syrob v letním horku, ale rytmus byl ustavičně zachováván, poněvadž muž bil stále v pravidelných přestávkách do bubnu. V tomto rytmu se blýskaly obnažené meče třiceti mužů a to nesmírně rychle a zručně, až divákům běhal mráz po zádech. V sousedství a vzadu od každého meče byly v půlmetrových vzdálenostech živé bytosti, jež mávaly současně s pohyby těl obnaženými ostrými meči a kdyby jenom na okamžik se některý z nich uchýlil od nápěvu, vznikl by v jejich řadách zmatek a zranili by se. Kdyby na místě mávali meči vpřed a vzad nebo nahoru a dolů, nebylo by to nebezpečné, ale tady třicet lidí najednou dupalo do taktu nohama, činilo výpady na strany, všelijak se otáčelo a dělalo pokleky. Myslím, že kdyby soused některého z tanečníků byl učinil pohyb i o pouhou vteřinu dříve nebo později, mohl se tanečník loučit se svým nosem a sousedova hlava by se válela na zemi. Pohyby obnažených mečů dály se volně, ale dosah jejich omezoval se na čtverec o rozměru půl metru. Všichni tanečníci musili mávat meči vpřed a vzad, vlevo a vpravo stejným způsobem a stejnou rychlostí. Tím jsem byl ohromen. Tance, které jsem znal, zdaleka se nemohly tomuto rovnat. Slyšel jsem, že tanec vyžaduje mnoho pilného cviku a že není snadné shodnout se dokonale s nápěvem. Zvlášť obtížná byla úloha bubeníka. Úkroky i pohyby rukou těchto třiceti lidí, jejich úklony i předklony, to vše bylo určováno rytmickými údery na buben tohoto muže. Bylo podivné, že na pohled zdál se nejbezstarostnější ze všech a radostně zpíval, ale ve skutečnosti na jeho bedrech spočívala velká zodpovědnost a jeho práce byla nadmíru namáhavá.

Když jsme s Dikobrazem sledovali se soustředěným zájmem obdivuhodný tanec, povstal na protější straně asi padesát metrů od nás náhle řev a v davu lidí, kteří dosud klidně se dívali na tanec, nastal pojednou rozruch a řady kolem nás na všech stranách začaly se vlnit. Měl jsem dojem, že jsem zaslechl výkřiky: Rvačka! Rvačka! Tu přihnal se, prodíraje se zástupem, Červenokošiláčův mladší bratr a volal: »Pane profesore, zase povstala rvačka. Gymnasium se chce pomstít učitelskému za dnešní ráno a pustilo se s ním do rozhodného boje. Pojďte rychle!« Pak byl zase pohlcen zástupy lidí a zmizel nám někam s očí.

»Je to kříž s těmi kluky, zase začli. Což nemohou s tím sakra přestat!«, zaklel Dikobraz a odstrkuje prchající lidi, hnal se, co mu jen nohy stačily, na místo srážky. Nemínil jen nečinně přihlížet, nýbrž měl v úmyslu rvačku skoncovat. Já jsem ovšem nechtěl také utéci a hnal jsem se v patách za Dikobrazem.

Rvačka byla zrovna v nejlepším. Učitelský ústav čítal asi padesát nebo šedesát studentů, gymnasium asi o dvacet více. Učitelský ústav byl v uniformách, ale gymnasisté se po dopolední slavnosti většinou převlékli do japonských šatů, takže příslušníci nepřátelského tábora se poznali na první pohled. Avšak všichni byli tak pomícháni a bojovali s takovou zuřivostí, že jsme nevěděli, kudy do toho, abychom je od sebe odtrhli. Dikobraz chvíli bezradně pohlížel na tu zmatenou chumlanici, ale pak řekl, dívaje se na mě: »Když se to stalo, není pomoci. Přijde-li policie, bude to nemilé. Vskočíme mezi ně a roztrhneme je od sebe.«

Neřekl jsem mu na to ani slovo, ale skočil jsem náhle v chuml, kde se rvačka zdála nejprudší.

»Přestaňte! Dost! Budete-li provádět takovéhle výtržnosti, utrpí pověst školy«, křičel jsem, co mi jen hrdlo stačilo, ale protože nepřestávali, snažil jsem se proniknout v místa, kde se zdálo, že bojují proti sobě první řady nepřátel a našich. Nešlo to však tak snadno. Pronikl jsem tři nebo čtyři metry mezi ně, ale pak už jsem nemohl ani dopředu, ani dozadu. Přede mnou držel se v křížku poměrně velký student z učitelského ústavu s asi patnáctiletým gymnasistou. Vyzýval jsem je, aby se pustili, ale když nedbali mých slov, chytil jsem studenta z učitelského ústavu pojednou za rameno a jak jsem se ho snažil násilím odtrhnout, někdo mi podrazil nohy. Byv neočekávaně napaden, pustil jsem rameno, jež jsem svíral, a svalil jsem se na zemi. Nějaký neřád stoupl si mi s těžkými botami na záda. Opřel jsem se oběma rukama a koleny o zemi a vyskočil jsem, až ničema, který mi stál na zádech, se převalil na pravou stranu. Když jsem povstal, viděl jsem asi šest metrů naproti hřmotné tělo Dikobrazovo, sevřené klubkem studentů.

»Jděte od sebe! Ustaňte v rvačce!«, volal a bylo vidět, jak se zmítá sem a tam.

»Všecko je úplně marné!«, křičel jsem na něho, ale neodpovídal, protože snad neslyšel.

Tu prolétl se zasvištěním kámen vzduchem a zasáhl mě do lícní kosti. Ani jsem se ještě nevzpamatoval a už mě zase někdo přetáhl zezadu klackem přes záda. Když v nás objevili profesory, začali někteří volat: »Řežte je! Jen do nich! — — — Profesoři jsou dva. Jeden velký a druhý malý. Dejte jim kamenem!«, pokřikovali druzí. »Neodvažujte se takové drzosti!«, zařval jsem a popadl jsem za hlavu studenta z učitelského ústavu, který stál vedle mne. Zase přilétl se svištěním kámen. Zavadil o krátce přistřižený vlas na mé hlavě a letěl dál za mě.

Co se stalo s Dikobrazem, nebylo vidět. Když jsem ho neviděl, nemohl jsem mu pomoci. Zakročil jsem prve, abych zastavil rvačku a ani to, že jsem byl ztlučen a že po mně bylo házeno kamením, neodstraší mne, abych ustoupil. Za koho by mne měli! Jsem sporé postavy, ale jsem zběhlý ve všech druzích rvaček a mohu se pustit do jakéhokoliv boje. Když jsem strkal studenty a byl jimi sám strkán, vzkřikl někdo: »Policie! Policie! Prchněte! Prchněte!« Dosud jsem se stěží pohyboval změtí těl, jako bych plul v hustém škrobu, ale nyní jsem byl náhle volný. Nepřítel i naši se stáhli s bojiště. I venkované používají taktiky ústupu. Vyznají se v ní ještě lépe než lecjaký generál.

Ohlížel jsem se po Dikobrazovi a spatřil jsem ho na protější straně ve svrchním oděvu roztrhaném na cáry, jak si utírá nos. Dostal do něj ránu a značně krvácel. Na jeho oteklý a úplně červený nos byl přežalostný pohled. Moje šaty byly celé zablácené, ale ne tak poškozené jako Dikobrazovy. Tvář mě však strašně bolela. Dikobraz řekl, že mi hodně krvácí.

Policistů přišlo asi patnáct, ale poněvadž studenti prchali opačným směrem, padli jsme jim do rukou jenom já a Dikobraz. Legitimovali jsme se jim a vyložili jim celou událost od začátku do konce. Vyzvali nás, abychom šli s nimi na komisařství. Šli jsme tedy na komisařství a když jsme podrobně vylíčili vše komisaři, vrátili jsme se domů.

XI. Odplata

Když jsem se druhého dne probudil, bolelo mě nesmírně celé tělo. Asi proto, že už jsem se dlouho nepral. Zatím co jsem ležel v posteli a myslil si, že na tohle hrdý být nemusím, přinesla stará bytná noviny a položila mi je k lůžku. Přiznám se poctivě, že i četba novin mi působila toho dne obtíže. Ale co bych to byl za muže, abych byl vyčerpán takovou malichernou věcí. Přemohl jsem bolest, lehl si na břicho a otevřel jsem noviny na druhé stránce. Ztrnul jsem úžasem. Bylo tam úplně všechno o včerejší rvačce. Nepřekvapilo mne, že zpráva byla uveřejněna, ale že tam stálo černé na bílém, že gymnasijní profesor Hotta a pan Kdosi, všetečný profesor, jenž sem přišel nedávno z Tokja, nejenom svým štvaním vyvolali rvačku mezi studenty, ale činně se jí také zúčastnili, dávajíce pokyny svým žákům a dopouštějíce se bezdůvodného násilí na studentech z učitelského ústavu.

Závěr zprávy měl asi tento smysl: Od dávných dob celá země nám záviděla naše gymnasium pro jeho dobré a ukázněné chování, ale vinou dvou lehkomyslných mužů jsme byli připraveni o tuto čest a celé naše město musí trpět touto ostudou. Pozvedáme svůj hlas a voláme vinníky k zodpovědnosti. Věříme, že nebude třeba, abychom podnikli další kroky, protože příslušní činitelé sami zakročí proti těmto neurvalcům a vyloučí je z kruhu vychovatelů naší mládeže.

Celá zpráva byla vysázena tučným písmem, jako by nás tím chtěli přibít na pranýř. »Aby vás čert vzal,« zvolal jsem a vyskočil jsem z postele. Všecky kosti mě do té chvíle bolely, ale jak jsem vyskočil, zapomněl jsem na bolest a bylo mi lehce.

Zmačkal jsem noviny a vyhodil je do zahrady. To mne však neuspokojilo. Sebral jsem je zase a hodil je do záchodu. Noviny bezohledně obelhávají veřejnost. Myslím, že nikdo se tak nevyzná v rozšiřování lží jako ony. Říkají však, že otiskují jenom pravdu. A co míní tím panem Kdosi, všetečným profesorem, jenž sem přišel nedávno z Tokja? Jmenuje se někdo na tomto širém světě pan Kdosi? Ať nezapomínají, že mám příjmení a jméno, na něž jsem hrdý. Kdyby ti páni od novin viděli můj rodokmen, ukláněli by se každému z mých předků počínaje Micunakou Tadou.

Když jsem si myl obličej, začala mě náhle bolet tvář. Požádal jsem bytnou, aby mi přinesla zrcadlo. Přinesla je a ptala se, zdali jsem už přečetl noviny. »Ano, přečetl jsem je a hodil je do záchodu. Chcete-li, jděte si je vytáhnout,« pravil jsem. Stařena se na mne udiveně podívala a odešla.

Pohlédl jsem do zrcadla a viděl jsem ránu na své tváři. Můj obličej je mi drahý. Byl jsem raněn v obličeji a jsem nazýván všetečným panem Kdosi, jako bych nebyl nikým. To stačí.

Do konce mého života bylo by skvrnou na mém dobrém jméně, kdyby se řeklo, že jsem se vyhýbal lidem a nešel do školy pro zprávu v novinách. Šel jsem proto učit a přišel jsem do školy první ze všech. Profesoři se

trousili jeden po druhém a každý se smál, když spatřil moji tvář. Co je jim k smíchu? Je to můj obličej a přišel jsem k němu bez jejich nejmenšího přičinění. Mezitím se objevil také Šašek.

»Vedl jste si hrdinsky včera. To jsou čestné rány, co?«

Myslím, že udělal tuto sarkastickou poznámku, aby se mi pomstil za ránu do hlavy, kterou jsem mu dal na večírku na rozloučenou.

»Přestaňte s tím žvaněním! Hleďte si raději svého a mne nechte na pokoji,« řekl jsem.

Omlouval se honem a ptal se, zdali mne to nebolí.

»Ať to bolí nebo ne, po tom vám nic není. To je má starost,« odsekl jsem vztekle.

Šašek se potom posadil na své místo naproti a dívaje se stále na mne šeptal něco profesoru dějepisu, jenž seděl vedle něho, a smál se.

Poté vstoupil Dikobraz. Jeho nos byl oteklý a hrál všemi barvami. Měl jsem dojem, že by z něho tekl hnis, kdyby se do něho řízlo. V obličeji vypadal Dikobraz mnohem hůř než já. K tomuto přesvědčení mne ovšem dovedla má domýšlivost. Sedíme s Dikobrazem u stolů vedle sebe a jako z udělání naše stoly jsou přímo proti dveřím, takže naše znetvořené obličeje padly každému příchozímu do oka současně. Všichni se na nás budou jistě stále dívat a budou z nás mít švandu. Na oko nás budou litovat, ale v srdcích si jistě pomyslí, jací jsme blázni. Není-li to tak, jak říkám, není důvodu, aby si šeptali mezi sebou a smáli se.

Ve třídě mě uvítali žáci potleskem; někteří mi dokonce provolávali slávu. Nevěděl jsem, zdali to myslili vážně nebo si chtěli tím tropit jen ze mne smích. Zatím co jsme byli takto s Dikobrazem středem pozornosti celé školy, přišel ke mně Červenokošiláč jako obvykle.

»Je to strašné, co vás stihlo; je mi vás obou opravdu velmi líto,« pravil, jako by se omlouval. »Měli jsme poradu s panem ředitelem o článku v novinách a usnesli jsme se žádat na novinách, aby onu zprávu odvolaly a daly nám zadostiučinění, takže se už pro to nemusíte trápit. Prosím vás, abyste mi neměli za zlé, že jste se dostali do této nepříjemné situace vinou mého bratra, jenž pozval pana Hottu, aby se zúčastnil slavnosti. Spolehněte se na mne, že udělám v této záležitosti vše, co jen bude v mé moci.«

V přestávce po třetí hodině vyšel ředitel z ředitelny a řekl starostlivě: »Noviny provedly mrzutou věc, ale doufám, že z toho nebude nic vážného.«

Já jsem takové starosti neměl. Chtějí-li, abych se vzdal svého úřadu, udělám to sám a nebudu čekat, až dostanu výpověď. Tím to bude vyřízeno. Jsem však nevinen a dám-li výpověď sám, vzroste tím ještě víc troufalost novin. Pokládal jsem za vhodné přinutit noviny, aby odvolaly, co napsaly, a setrvat v místě. Chystal jsem se zastavit se v redakci, až půjdu ze školy a vyřídit si to s nimi, ale když jsem se dověděl, že škola již sama zakročila, aby zpráva byla odvolána, vzdal jsem se svého úmyslu.

V další přestávce jsme byli s Dikobrazem u ředitele a Červenokošiláče a vylíčili jsme jim věrně, jak se vše sběhlo. Oba souhlasili, že věc se odehrála jistě tak, jak jsme říkali a že noviny chtěly osočit školu a proto schválně uveřejnily tu zprávu. Červenokošiláč obešel osobně všechny profesory ve sborovně a každému vysvětlil, jak došlo k případu a hájil nás, že jsme jednali správně. Zvláště zdůrazňoval, že jeho bratr pozval Dikobraza a že jeho vinou jsme byli do všeho zapleteni. Všichni profesoři odsuzovali hanebnost novin a shodně nás litovali.

Cestou domů mne Dikobraz upozornil, že Červenokošiláčova horlivost se mu zdá podezřelou a že si musíme dát pozor, aby v tom nebyly nějaké pikle proti nám. Odpověděl jsem mu, že mně se zdál Červenokošiláč podezřelým už dávno a ne teprve dnes. Pak Dikobraz řekl, že bylo asi Červenokošiláčovým úmyslem nás pozvat a zaplést do rvačky. »Nenapadlo vás to dosud?« ptal se. Na tohle jsem dosud nepomyslil. Dikobraz byl hrubián, ale imponovalo mi na něm, že byl obdařen větším důvtipem než já.

»Zapletl nás nejdříve do rvačky a pak spěchal dát zprávu o tom do novin. Je to lotr,« pravil Dikobraz.

»I noviny jsou spolčeny s Červenokošiláčem? To mne překvapuje. Ale myslíte, že mu tak lehko uvěřily?« ptal jsem se.

»Proč ne? Má-li v redakci známého, není to nic těžkého.«

»A má tam někoho?«

»I když nemá, jde to také lehce. Stačí vydávat lež za pravdu a noviny to vezmou.«

»To je strašné odhalení. Byla-li to opravdu Červenokošiláčova léčka, budeme možná k vůli tomu propuštěni.«

»To se může úplně stát.«

»Pak se tedy hned zítra vzdám svého úřadu a vrátím se do Tokja. Zoufal bych si, kdybych zůstal déle v tomto prokletém hnízdě.«

»Myslím, že tím Červenokošiláčovi nijak neublížíte.«

»To máte pravdu. A co bychom mu tedy měli provést, aby mu to uškodilo?«

»Lotr jako on kuje pikle vždycky tak chytře, aby nezanechal po sobě žádných stop a proto je těžko ho z něčeho usvědčit.«

»Je to tedy těžké. Ale potom musíme nechat vinu na sobě. Zpropadeně! To už pak není žádná spravedlnost na světě!«

»Vyčkejme dva nebo tři dny a uvidíme, jak se situace utváří. A nebudeme-li mu moci nic udělat, budeme ho musit dopadnout v lázních.«

»Vy zamýšlíte nechat případ s rvačkou běžet?«

»Ano, musíme ho dostat s naší zbraní.«

»Snad se to povede. Musíte to promyslit sám, poněvadž já se v takových věcech nevyznám, ale udělám vše, co ode mne budete žádat.«

Pak jsem se s Dikobrazem rozloučil.

Byla-li to skutečně, jak Dikobraz soudil, Červenokošiláčova práce, že nás přivedl do této nepříjemné situace, zasluhuje určitě, abychom se mu pomstili. S rozumem na něho jít nemůžeme, protože toho má víc než my, a tak nezbude nic jiného než sáhnout k násilí. Na světě nebude nikdy konec válek. Jednotlivci musí si vždy své spory vyřídit pěstmi.

Příštího dne jsem nedočkavě sáhl po novinách, na jejichž příchod jsem netrpělivě čekal, ale nenašel jsem v nich ani řádky nějakého odvolání nebo opravy. Když jsem přišel do školy, šel jsem k vůli tomu na ředitele. Ten však řekl, že to snad otisknou zítra. Druhého dne bylo v novinách drobounkým písmem odvolání. Ale nebylo tam nic, čím bychom byli zproštěni viny, kterou na nás noviny svou zprávou uvalily. Upozornil jsem na to Jezevce, ale ten odpověděl, že to je vše, co možno od novin žádat. Ředitel, který si vždy pyšně vykračuje ve svém žaketu a ukazuje svůj jezevčí obličej, nemá vůbec žádný vliv. Nemá ani tolik moci, aby zakročil úspěšně proti novinám, které uveřejnily nepravdivou zprávu. Byl jsem tak rozhořčen, že jsem prohlásil, že

půjdu sám do redakce a promluvím o tom s šéfredaktorem, ale Jezevec mi v tom bránil.

»Půjdete-li tam a chytnete-li se s redaktorem, dáte tím novinám jenom příležitost, aby o vás mohly psát ještě horší věci. Proti tomu, co noviny jednou otisknou, nemožno nic podniknout.« Skončil větou, která mi připadala jako úryvek z kázání budhistického kněze: »Musíme se spokojit tím, že se vynasnažíme pustit co nejdříve věc z hlavy a úplně na ni zapomenout.«

Jsou-li noviny takové, prospělo by nám jen všem, kdyby zmizely se světa — čím dříve, tím lépe. Podle výkladu Jezevcova má člověk, o němž bylo psáno v novinách, stejně nepříjemný pocit jako člověk, kterého kousla želva.

Asi za tři dny poté přišel ke mně Dikobraz, celý vzrušený, a řekl, že nadešel čas, abychom provedli, na čem jsme se umluvili. Prohlásil jsem, že jsem připraven a ochoten mu pomoci. Ale Dikobraz zavrtěl hlavou a pravil, že bude lépe, když to provede sám. Zeptal jsem se ho, proč nechce, abych mu pomáhal.

»Žádal od vás ředitel, abyste podal žádost o propuštění?« ptal se Dikobraz.

»Ne,« odpověděl jsem .»A vás o to požádal?«

»Mne si zavolal a s velkým politováním mi oznámil, že si přeje, abych se rozhodl odtud odejít.«

»To není správné. Asi nechápe, že neseme vinu rukou společnou a nerozdílnou. Šli jsme spolu na slavnost, společně jsme se dívali na mečový tanec a současně se vrhli do boje, abychom jej zastavili. Nebylo to tak? Žádá-li na vás, abyste se vzdal svého úřadu, měl by být nestranný a žádat totéž ode mne. Čím to přijde, že všichni ve škole jsou tak hloupí? To mne dopaluje!«

»V tom má prsty Červenokošiláč,« řekl Dikobraz.

»Mne nemohou vystát, ale vás zde chtějí ponechat, poněvadž vás pokládají za neškodného.«

»Ale já už mám Červenokošiláče až po krk. Mne pokládat za neškodného! To ještě uvidíte!«

»Jste tak prostý a upřímný, že se domnívají, že s vámi mohou jednat jako dosud.«

»Tím hůře pro ně. Říkám vám, že už jich mám dost.«

»A ještě něco. Odjel jim Koga a jeho nástupce dosud nepřišel. A vyhodí-li ještě mne a vás najednou, nebudou moci učit.«

»Pak tedy očekávají, že budu tancovat podle jejich muziky. Banda! To se přepočítali.«

Když jsem přišel druhého dne do školy, šel jsem přímo do ředitelny a rázně jsem spustil na Jezevce: »Proč jste mne nepožádal, abych podal žádost o propuštění?«

»Co?« pravil Jezevec, dívaje se na mne zmateně.

»Požádal jste Hottu, aby odstoupil a mne ne. Je to pravda?«

»To k vůli dobré pověsti školy.«

»Po té už je stejně dávno veta. Nemusím-li odstoupit já, není ani nutné, aby odcházel Hotta.«

»Nebudu vám o tom podrobně vykládat, ale na Hottově odchodu nemožno už nic měnit. Co se však týká vás, nepokládám za nutné, abyste se vzdal svého úřadu.«

Opravdu, je to jezevec. Žvaní cosi, při čemž se vyhýbá opatrně jádru věci, ale dělá při tom líbezný obličej.

Nedalo mi a řekl jsem: »Zažádám si, abych byl propuštěn. Vy jste si snad myslil, že zde klidně zůstanu, když byl Hotta přinucen odtud odejít. Ne, to neudělám.«

»To nás ale přivedete do pěkné situace. Odejde-li Hotta a vy s ním, nebudeme mít žádného profesora matematiky.«

»Do toho mi nic není.«

»Podívejte se, nebuďte tak sobecký! Mějte trochu ohledu ke škole! A uvědomte si, že v budoucnu vám bude škodit, budete-li mít ve výkazu napsáno, že jste odešel z místa za měsíc po nastoupení. Tohleto byste měl také uvážit.«

»Co bych se staral o svůj výkaz. Má čest je důležitější než výkaz.«

»To je pravda. Co říkáte, je správné, ale vžijte se laskavě do našeho postavení. Trváte-li na svém odchodu, prosím, můžete odejít, ale setrvejte tu, dokud neseženeme za vás náhradu. Ať se rozhodnete tak nebo onak, vše si, prosím vás, ještě jednou rozmyslete.«

Důvody mého postupu byly tak jasné, že jsem neměl nejmenší chuti pokoušet se o tom dále přemýšlet, ale poněvadž mi bylo trochu líto Jezevce, jehož obličej, jak mluvil, střídavě červenal a bledl, odešel jsem od něho, když jsem mu byl slíbil, že vše ještě jednou uvážím. S Červenokošiláčem jsem nemluvil. Musím-li se už s Červenokošiláčem vypořádat, myslil jsem si, dám mu to později a s mnohonásobnými úroky.

Obeznámil jsem Dikobraza s podrobnostmi své návštěvy u Jezevce. Řekl, že čekal, že to asi tak dopadne, a dodal, že mi nebude vadit, nebudu-li zatím trvat na svém odchodu a vyčkám-li, až přijde příhodná doba. Uposlechl jsem jeho rady. Dikobraz byl chytřejší než já a proto jsem se rozhodl ve všem ho poslechnout.

Dikobraz hned potom přestal učit, rozloučil se se všemi kolegy profesory a odejel nejdříve na mořské pobřeží do hostince Minatoja, ale odtamtud se odebral tajně do lázní. Tam si najal v prvém poschodí hostince

Masuja pokoj do ulice a začal vyhlížet dírkou, kterou provrtal prstem v papírové stěně, Červenokošiláče. Já jsem byl jediným člověkem, který o tom věděl. Červenokošiláč sem jistě chodí večer, a to určitě teprve po deváté hodině, protože kdyby přišel dříve, mohli by ho spatřit studenti nebo jiní lidé.

Prvé dva dny jsem byl na stráži až do jedenácti hodin v noci, ale Červenokošiláč se neobjevil. Třetí večer jsem se díval dírkou od devíti do půl jedenácté, ale zase nepřišel. Dohánělo mne k šílenství, když jsem se musil vracet domů po marně probdělé noci. Když to trvalo pátý den, moje stará bytná počala mít o mě strach a radila mi, že kdybych se oženil, že bych přestal chodit po nocích. Chodím po nocích zcela z jiného důvodu, než ona si myslí. Chci potrestat člověka, který si zaslouží trestu. Ale neobjeví-li se ani po týdnu známka naděje, přestane to člověka bavit. Mám prudkou povahu a vzbudí-li něco můj zájem, dám se do toho s veškerou svou horlivostí a vydržím nad tím sedět třeba celou noc, ale nikdy nejsem tak trpělivý, abych se tím zabýval delší dobu. Ať jsem sebe řádnějším členem spolku pro spravedlivou odplatu, nemohu přece uniknout únavě. Šestý večer jsem už byl poněkud unaven a sedmý jsem toho měl již dost. Dikobraz byl však do toho zakousnut s buldočí houževnatostí. Od časného večera přes půlnoc seděl u dírky v papírové stěně a dával ustavičně pozor, aby mu neušlo nic, co se dělo pod plynovou lampou u vchodu do hotelu Kadoja. Kdykoli jsem k němu přišel, překvapoval mne vždy výčtem, kolik návštěvníků bylo dnes v hotelu, kolik jich zůstalo na noc, kolik mezi nimi bylo žen a podobně. Když jsem říkal, že se zdá, že Červenokošiláč už asi vůbec nepřijde, skládal Dikobraz ruce do klína a hlasitě vzdychal: »Už aby přišel!« Jestliže Červenokošiláč ne-

přijde, nebude mít Dikobraz příležitost udělit mu zasloužený a spravedlivý trest.

Osmého dne jsem odešel z domova asi o sedmé hodině večer a když jsem se v lázních vykoupal, koupil jsem si osm syrových vajec. Jimi jsem čelil bramborovým útokům své bytné. Vložil jsem si je po čtyřech do pravé a levé kapsy a se svým starým červeným ručníkem přes rameno a s rukama v kapsách šel jsem do Masuji. Odsunul jsem papírové dveře a Dikobraz mne přivítal, záře radostí.

»Naše věc je na dobré cestě. Pomsta se blíží,« volal.

Do včerejška byl skleslý a i já jsem byl sklíčený. Ale když jsem viděl, jak je dnes veselý, dostal jsem také náladu a ještě než mi co řekl, vzkřikl jsem: »Hurá! Hurá!«

»Dnes večer asi o půl osmé přišla do Kadoji gejša Suzu,« pravil Dikobraz.

»S Červenokošiláčem?«

»Ne.«

»To nám pak není nic platné.«

»Přišla ještě s jednou gejšou, a to se mi zdá být dobrým znamením.«

»Proč?«

»Proč? Protože ten starý lstivý lišák poslal asi dívku napřed a sám za ní přijde později.«

»To je možné. Teď je asi devět hodin, že ano?«

»Za tři minuty čtvrt na deset,« řekl Dikobraz, vytáhnuv své niklové hodinky. »Zhasneme světlo, poněvadž by bylo hloupé, kdyby na papírové stěně byly vidět obrysy našich hlav. Lišák by mohl snadno zvětřit nebezpečí.«

Zhasl jsem lampu, jež stála na lakovaném stolku. Papírová stěna byla slabě ozářena světlem hvězd. Měsíc

dosud nevyšel. Ani jsme s Dikobrazem skoro nedýchali a s obličeji přitisknutými k papírové stěně jsme dávali pozor. Pouliční hodiny odbíjely někde půl desáté.

»Myslíte, že dnes přijde? Neukáže-li se, nechám toho,« pravil jsem.

»Já mám v úmyslu vytrvat, dokud budu mít peníze.«

»Peníze? Kolik máte?«

»Za těch osm dní jsem zaplatil do dneška pět jenů šedesát senů. Platím každý večer, takže mohu odtud kdykoli zmizet.«

»To jste si dobře zařídil. A jak jste jinak spokojen s tímto hostincem?«

»Všecko je v nejlepším pořádku. Jenom nesmím spustit oči s protějšího hotelu.«

»Ve dne ale spíte, že ano?«

»Ovšem, zdřímnu si. Ale těžce nesu, že nemohu vycházet ven.«

»Spravedlivé potrestání dá krušnou práci. Kdyby nám měl po takové námaze uniknout, bylo by to k zlosti.«

»Jsem si jist, že dnes přijde. Podívejte se! Podívejte se!«

Dikobrazův hlas se změnil v šepot a já jsem hned zbystřil zrak. Muž s černým kloboukem se díval na plynovou lampu u hotelu Kadoja, ale pak šel dál a zmizel ve tmě. Ne, to nebyl Červenokošiláč. Byli jsme zklamáni. Zatím hodiny odbíjely desátou. Zdálo se mi, že to jsou jiné hodiny než prve.

Ulice úplně ztichla. Z čtvrti lásky k nám doléhalo bubnování. Nad pahorky za městem se vynořil měsíc. Venku bylo velmi jasno. Pak bylo slyšet dole hlasy. Nemohli jsme vidět, kdo to je, poněvadž jsme nesměli vystrčit hlavu z okna. Ale hlasy se zřejmě přibližovaly.

Pak jsme zaslechli klapot dřeváků. Postavy se přiblížily tak blízko, že jsme již viděli jejich stíny.

»Nyní můžeme být spokojeni. Toho protivného chlapa jsme se zbavili bez velkých obtíží.« To byl nepochybně hlas Šaškův.

»Chlubil se jen svou silou a byl bez citu.« To hovořil Červenokošiláč.

»Byl jako ten mladý neurvalec, ne? Ten je takový veselý a zábavný jelimánek.«

»Říká, že nechce, aby mu byl zvýšen plat, nebo že si chce zažádat o propuštění. Myslím, že to nemá v hlavě v pořádku.«

Měl jsem sto chutí otevřít okno, vyskočit z prvního poschodí a dát jim co proto, ale opanoval jsem se. Oba muži dole prošli se smíchem pod plynovou lampou a vstoupili do Kadoji.

»Hleďme!«

»Hleďme!«

»Už jsou tu.«

»Konečně přišli.«

»Nyní je mi dobře.«

»Prokletý Šašek mne nazval zábavným jelimánkem.«

»Tím protivným chlapem myslil mne. Ale počkej!«

Musili jsme je s Dikobrazem dopadnout, až se budou vracet domů. Ale neměli jsme nejmenší potuchy, kdy půjdou zpět. Dikobraz sešel dolů k majiteli hostince a požádal ho, aby nechal otevřené dveře, poněvadž je možné, že o půlnoci půjdeme ven. Když si na to nyní vzpomenu, uvědomuji si teprve, jak byl majitel hostince laskavý, že ochotně vyhověl našemu přání. Ve většině případů by nás měli za zloděje.

Čekat, až přijde Červenokošiláč, bylo nepříjemné, ale čekat až zase vyjde, bylo ještě nepříjemnější. Ne-

mohli jsme jít spát, ani jsme nemohli koukat dírkou v papírové stěně, neboť naše mysli byly ve stavu horečného vzrušení. Za celého svého života jsem neprožil tak vzrušující a vyčerpávající chvíle.

Navrhoval jsem, abychom šli raději přímo do hotelu a chytili je v jejich pokoji, ale Dikobraz můj návrh okamžitě zamítl. Namítl, že kdybychom tam šli v tuto pozdní dobu, bylo by nám pravděpodobně zabráněno provést náš plán do konce a kdybychom řekli, že s nimi chceme mluvit, odpověděli by, že tam nejsou, nebo by nás vedli do jiného pokoje. Kdybychom chtěli vniknout do jejich pokoje násilím, nenašli bychom je, poněvadž v hotelu je spousta místností. Nezbývá nic jiného než čekat, až vyjdou, ať už nás to namáhá sebe víc.

Tak jsme byli vzhůru až do pěti hodin ráno. Ve chvíli, kdy jsme je spatřili, jak opouštějí hotel, pustili jsme se s Dikobrazem za nimi. První vlak z lázní odjížděl až později a proto musili jít do města pěšky. Za obvodem lázeňského města vedla cesta asi čtyři kilometry rýžovými poli a byla po obou stranách vroubena cedry. Dále byly roztroušeny doškové chatrče rolníků a pak se přišlo na hráz, která vedla mezi poli přímo do města.

Šli jsme obezřele za nimi. Mohli jsme je chytit kdekoli za městem, ale pokládali jsme za nejvýhodnější přepadnout je podle možnosti na cestě vroubené cedry, kde nás nemohl nikdo vidět.

Když jsme se dostali za město, přidali jsme do kroku a dohonili je. Otočili se udiveně, když zaslechli naše kroky, ale než se vzpamatovali, už jsme je měli. Vzkřikli jsme na ně, aby se nehýbali. Šašek, celý ustrašený, se pokoušel o útěk, ale postavil jsem se před něho a zastoupil jsem mu cestu.

»Co má co dělat člověk, jenž zaujímá postavení místoředitele, v noci v hotelu Kadoja?« spustil Dikobraz rázně na Červenokošiláče.

»Je nějaký předpis, že místoředitel nesmí prodlévat v noci v hotelu?« namítl zdvořile Červenokošiláč. Byl trochu bledý.

»Proč člověka, který dbá tak předpisů, že zakazuje druhým chodit do jídelen na nudle nebo knedlíky, protože soudí, že se to nesrovnává s postavením profesora, prodlévá v noci v hotelu s gejšou?«

Šašek měl v úmyslu utéci při první příležitosti a proto jsem s něho nespouštěl očí.

»Kdo je to ten zábavný jelimánek?« zařval jsem.

»Tím jsem nemyslil vás, pane. Ne, pane, opravdu, vás jsem neměl na mysli,« vymlouval se drze Šašek.

Náhodou jsem si v té chvíli všiml, že si držím oběma rukama kapsy. Jak jsem pospíchal, vejce v kapsách se házela a tak jsem je rukama přidržel. Vjel jsem rukou do kapsy, vyňal dvě vejce a hodil je Šaškovi do obličeje. Rozbila se a jejich žloutek stékal se špičky Šaškova nosu. Šašek byl strašně překvapen. S hrozným křikem padl na zemi a prosil o slitování. Koupil jsem si ta vejce, abych je snědl, a ne abych je rozbíjel Šaškovi o tvář. Ale ve zlosti, nevěda co dělám, hodil jsem mu je do obličeje. Když jsem viděl Šaška u svých nohou, jak je zdrcen mými ručními granáty, vytáhl jsem i ostatní vejce a počal jsem ho jimi bombardovat. »Vem tě čert, lotře!« volal jsem. Šaškův obličej byl celý pokryt vrstvou žloutku.

Zatím co jsem drtil vejci Šaška, vyřizoval si to Dikobraz s Červenokošiláčem.

»Máte nějaký důkaz, že jsem ztrávil noc s gejšou?« pravil Červenokošiláč.

»Říkám vám, že jsem viděl vaši oblíbenou gejšu jít zvečera do hotelu. Mne neobalamutíte!«

»Nepotřebujeme nikoho balamutit! Byli jsme tam

s panem Jošikawou a není nám nic po tom, přišla-li tam záhy zvečera nějaká gejša nebo ne.«

»Nežvaňte!« osopil se na něho Dikobraz a dal mu ránu. Červenokošiláč se zapotácel.

»To je násilí! Je to surovost od vás, že saháte k násilí, když není ještě rozhodnuto, jsem-li v právu nebo ne.«

»Ovšem, je to násilí!« zvolal Dikobraz a dal mu další ránu. »Na vás, lstiví lotři, neplatí nic než násilí.« Tento výrok byl provázen přívalem ran na Červenokošiláčovo tělo.

Já jsem v té chvíli měl v práci Šaška a dával jsem mu co proto, že si jistě myslil, že už je s ním konec.

Posléze se oba doplazili k jednomu z cedrů a schoulili se u jeho paty. Nepokoušeli se ani o útěk, snad proto, že se nemohli hýbat nebo že neviděli na cestu, poněvadž Šaškovy oči byly zalepeny žloutkem a Červenokošiláčovy oteklé od ran.

»Nemáte ještě dost? Pak vám můžeme přidat.« S těmi slovy začali jsme je bít, až volali, abychom přestali. »Vy nemáte ještě dost?« obrátili jsme se na Šaška. Odpověděl, že má.

»To je trest boží za vaše hanebnosti, vy ničemové! Pamatujte si to a buďte příště opatrnější! Neboť spravedlnosti nikdo neujde.«

Oba neříkali nic. Byli tak důkladně zastrašeni, že ani nemohli mluvit.

»Nehodlám odtud ani utéci, ani se skrýt. Najdete mne v hostinci Minatoja na pobřeží, kde zůstanu dnes do pěti hodin večer. Přiveďte si na mne policii, nebo koho chcete,« řekl Dikobraz.

»Nehodlám odtud ani utéci ani se skrýt. Očekávám vás na témže místě jako Hotta. Udejte nás na policii,

chcete-li, nebo dělejte, co uznáte za vhodné,« pravil jsem.

Potom jsme je opustili a víc jsme se o ně nestarali.

Před sedmou hodinou jsem se vrátil domů. Hned jak jsem vstoupil do svého pokoje, dal jsem se do balení zavazadel a udivená stařena se mne ptala, co hodlám dělat.

»Odjíždím do Tokja za svou paní,« prohlásil jsem a vyrovnal jsem se s ní.

Vsedl jsem do vlaku a odjel jsem na pobřeží do Minatoji. Dikobraza jsem našel spícího v prvém poschodí. Pomýšlel jsem uvědomit školu o svém odchodu, ale nevěděl jsem, jak mám svou zprávu stylisovat. Napsal jsem tedy jenom: Z osobních důvodů se musím vzdát svého úřadu a vrátit se do Tokja. S projevem úcty... Dopis jsem adresoval Jezevci a odeslal jsem jej.

Parník odjížděl z přístavu v šest hodin večer. Byli jsme s Dikobrazem unaveni a spali jsme, jako když nás do vody hodí. Probudili jsme se ve dvě hodiny. Ptali jsme se služebné, zdali nás nehledala policie, ale ta řekla, že ne. Červenokošiláč a Šašek nás tedy neudali. Smáli jsme se.

Toho večera jsme s Dikobrazem odjeli z města. Čím víc se parník vzdaloval od břehu, tím mi bylo lehčeji u srdce. Z Kobe do Tokja jsme jeli přímým vlakem a když jsme vjížděli do tokijského nádraží Šimbaši, oddychli jsme si, že jsme zase jednou mezi lidmi. Na nádraží jsem se rozloučil s Dikobrazem a od té doby jsem ho už víc neviděl.

Zapomněl jsem vám říci, co bylo s Kijo. Když jsem přijel do Tokja, rovnou z nádraží, ještě než jsem šel do hotelu, se zavazadlem v ruce, spěchal jsem hned k ní a křičel jsem: »Halo, Kijo, už jsem tu!«

»Jak jste hodný, že jste se tak brzy vrátil,« zvolala a slzy jí tekly proudem po tvářích.

Měl jsem velkou radost a prohlásil jsem, že už nikdy nepůjdu na venkov, ale že s ní budu žít v Tokju.

Za nějaký čas po tom opatřil mi jeden známý místo u elektrických podniků. Dostával jsem pětadvacet jenů měsíčně a za nájem domu jsem platil šest jenů. Kijo se zdála úplně spokojena přes to, že dům neměl krásný portál. Ale na neštěstí dostala zápal plic a zemřela v únoru toho roku. Den před svou smrtí si mne zavolala k posteli a pravila: »Mladý pane, zemru-li, pochovejte mne, prosím vás, na vašem hřbitově. Budu tam v hrobě čekat na vás, na svého mazlíčka.«

Proto odpočívá Kijo na hřbitově buddhistického chrámu v Kobinatě.